

ROČENKA 2018 Agentura ochrany přírody a krajiny ČR

AOPK ČR | ROČENKA 2018 | www.nature.cz

AGENTURA OCHRANY
PŘÍRODY A KRAJINY
ČESKÉ REPUBLIKY

ROČENKA 2018

Vydala: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR
Editoři: Pavel Pešout, Karolína Šůlová | **Autoři textů:** zaměstnanci AOPK ČR
Titulní fotografie: Záplava suchopýrů úzkolistých v PR Damašek, foto Dana Kodetová
Tisk: elektronická verze | **Grafické zpracování:** Jan Šmucar
Počet stran: 98 | **Místo a rok vydání:** Praha 2019
ISBN: 978-80-7620-031-9

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR

[Ročenka (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR)]

Ročenka 2018 / Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. –
Praha : Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2019. – 95 stran

ISBN 978-80-7620-031-9 (brožováno)

* 502.14:061 * 502.17 * 502.17:502.5 * (437.3) * (058)

– Agentura ochrany přírody a krajiny ČR
– 2011–2020 – ekologické instituce a organizace
– Česko – 21. století
– ochrana přírody – Česko
– ochrana krajiny – Česko
– ročenky

502 - Životní prostředí a jeho ochrana [2]

Obsah

Seznam boxů	5
Úvodem	7
1. O Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR	9
2. Ochrana přírody a krajiny	11
2.1. Výkon, metodika a podpora státní správy	11
2.2. Územní ochrana přírody	12
2.3. Památné stromy	15
2.4. Druhová ochrana přírody	15
2.5. Ochrana krajiny	19
2.6. Ochrana neživé přírody	30
3. Péče o přírodu a krajinu	33
3.1. Metodické zajištění péče o přírodu a krajinu	33
3.2. Péče o chráněná území ve správě AOPK ČR	34
3.3. Administrace dotačních programů v oblasti péče o přírodu a krajinu	44
4. Monitoring biodiverzity	51
4.1. Sledování stavu biotopů	52
4.2. Sledování stavu druhů	55
4.3. Hodnocení péče o přírodu a krajinu	64
4.4. Hodnocení ekosystémových služeb	64
5. Správa a poskytování dat	67
5.1. Ústřední seznam ochrany přírody	67
5.2. Informační systém ochrany přírody	67
5.3. Poskytování informací a dat	68
6. Práce s veřejností	71
6.1. Média	71
6.2. Publikační činnost	71
6.3. Akce pro veřejnost a osvětové materiály	72
6.4. Odborné semináře a konference	72
6.5. Knihovna AOPK ČR	72
6.6. Návštěvnická infrastruktura v chráněných územích	72
6.7. Stráž přírody	73
6.8. Monitoring návštěvnosti	73
6.9. Koncepce práce s návštěvnickou veřejností v CHKO	73
7. Mezinárodní spolupráce	77
7.1. Mezinárodní závazky	77
7.2. Vědecký orgán CITES	78
8. Hospodaření a provoz	83
8.1. Rozpočet AOPK ČR	83
8.2. Zadávání veřejných zakázek	83
8.3. Personální zajištění	84
8.4. Správa majetku a materiálně - technické zajištění	84
8.5. Správa a podpora ICT	85
Rada AOPK ČR	89
Organizační schéma AOPK ČR	90
Kontakty	92
Územní působnost regionálních pracovišť AOPK ČR	94
Seznam zkratk	95

Seznam boxů

Vybrané aktivity prezentované v ročence jsou představené také na příkladech formou stránkových boxů:

1	Plán péče o CHKO Litovelské Pomoraví na období 2019–2028	20
2	Nová přírodní památka v CHKO Český les	21
3	Obnova Mikulovské aleje	22
4	Posilování populací perlorodky říční v lokalitách soustavy Natura 2000 v zeleném pásu Bavorsko-Česko	23
5	Regionální akční plán AOPK ČR pro pastarček dlouholistý moravský	24
6	Regionální akční plán AOPK ČR pro tetřeva hlušce	25
7	Regionální akční plán AOPK ČR pro okáče menšího	26
8	Invazní nepůvodní druhy s významným dopadem na Unii přehledně v metodice AOPK ČR	27
9	Ochrana krajinného rázu v nástrojích ÚPD na příkladu CHKO Slavkovský les	28
10	Studie o vlivu technických úprav na rybí společenstva malých vodních toků	35
11	V CHKO Český kras vznikly nové mokřadní plochy	38
12	Revitalizace rybníka Černíč ve stejnojmenné přírodní památce	39
13	Hodonínská Důbrava jako společný zájem vlastníka lesa a ochrany přírody – dohoda o podobě nového LHP	40
14	Obnova podmáčených luk v CHKO Žďárské vrchy na Chotářech	41
15	Péče o Ptačí park Josefovské louky	42
16	Projekt LIFE Českého středohoří	43
17	Revitalizace Moravy v CHKO Litovelské Pomoraví	48
18	Semináře pro zemědělce hospodařící v CHKO a program Pestrá krajina	49
19	Zajímavosti a postřehy z mapování biotopů v Poodří	54
20	Monitoring zvonovce liliovitého v přírodní památce Vražba	56
21	Vše, co jste chtěli vědět o Brdech, najdete v Bohemia centralis 34	58
22	Akustický monitoring sov v jižních Čechách	61
23	Metodika monitoringu vlka vyvinutá v rámci projektu OWAD	63
24	Usměrnění návštěvníků na historické hrázi Máchova jezera	74
25	Koncepce práce s návštěvníckou veřejností v CHKO Jizerské hory	75
26	Ochrana tygrů a nelegální obchod v České republice	80

Rak říční, foto Petr Hůla

Úvodem

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, kolegyně a kolegové,

kromě základních ekonomických údajů se v ročence, kterou právě držíte v ruce, můžete seznámit s celým spektrem činností Agentury ochrany přírody a krajiny ČR v roce 2018 počínaje výkonem státní správy, přes realizaci a podporu opatření v krajině a monitoring přírodních fenoménů až po práci s veřejností. Protože AOPK ČR garantuje řadu oblastí ochrany přírody celostátně, vyjadřují četné statistické údaje výsledky celé státní ochrany přírody.

V roce 2018 pokračoval návrat vlků do naší krajiny, který vyvolává rozporuplné reakce. Podařilo se nám navázat korektní vztahy s Asociací soukromého zemědělství a také vydat pro chovatele hospodářských zvířat publikaci o plemenech pasteveckých psů, která se mohou využívat při ochraně stád. Zpracovali jsme návrh samostatného programu péče o vlka, vyjednali jsme navýšení náhrad škod pro zemědělce, spustili speciální webové stránky, zúčastnili se nejrůznějších besed a diskusí. Z našeho podnětu byla zahájena jednání s Evropskou komisí, aby chovatelům bylo možné ze 100 % hradit náklady na preventivní opatření na ochranu stád. V celkovém kontextu, kdy je naše lesní a zemědělská krajina pod extrémním tlakem přemnožené spárkaté zvěře a škody zde dosahují řádů miliard Kč, je opravdu překvapivý postoj části myslivecké veřejnosti, která vlky stále vnímá jako nepřátele.

Předchozí rok byl i ve znamení rozvoje kůrovcové kalamity v hospodářských smrkových lesích. V nemalé míře se začal dotýkat i chráněných území, zejména CHKO Jeseníky a CHKO Žďárské vrchy. Ochrana přírody musí na tento dynamický vývoj vhodně reagovat s ohledem na stav lesních porostů celkově a zvláště i ve vlastních rezervacích. Spolupráci s lesními hospodáři lze zatím hodnotit jako celkem konstruktivní. Bude důležité, jak celý lesnický obor na dlouhodobé řešení tohoto problému zareaguje a zda ho využije k pěstování přírodě bližších a ekologicky stabilnějších lesů.

Klimatická změna se bohužel stává neoddiskutovatelnou součástí našeho života. Kromě toho, že je potřeba se dlouhodobě a systematicky zabývat zaváděním mitigačních opatření, jsou pro řešení situace stejně důležitá adaptační opatření v naší krajině. Pro naši organizaci se vedle ochrany biodiverzity stala prioritou i realizace a podpora zlepšování narušeného vodního režimu a retenční schopnosti naší krajiny. Samozřejmě, nelze odmítat i výstavbu některých vodních děl, zejména pro pitné účely. Nicméně se jedná o opatření sekundární úrovně, protože voda v nich se bude akumulovat jenom v případě, že jí bude dostatek v ekologicky rehabilitované krajině. Obnova krajinné infrastruktury v podobě mezí, menších půdních bloků, mokřadů, rybníků, revitalizovaných a renaturovaných toků a jejich niv, přírodě blízkých stabilních lesů a zlepšení půdní struktury vhodným obhospodařováním

je elementárním předpokladem úspěchu. Prostě koncept, kdy jsme se několik staletí snažili odvést vodu co nejrychleji zahloubenými regulovanými toky, musí být nahrazen konceptem vnímání potoků a řek jako tepen naší krajiny. V PO4 OPŽP jsme na tato opatření alokovali zhruba 6 mld. Kč. Zásadní roli musí sehrát i správci vodních toků. Některé modelové projekty se už objevují, ale je nezbytné, aby jejich objem byl na hierarchicky zcela jiné úrovni.

AOPK ČR plní roli zprostředkujícího subjektu Operačního programu Životní prostředí pro ochranu krajiny a přírody. Počet podaných žádostí se i díky našim aktivitám v roce 2018 zvýšil a jsou vedle biodiverzity zaměřeny právě i na zlepšení vodního režimu krajiny. V tomto roce byla také už zahájena nejednoduchá diskuse o podobě Operačního programu Životní prostředí pro příští programové období.

Snažíme se k péči o přírodní prostředí využívat evropských a národních zdrojů. Jen pro zajímavost - k roku 2018 AOPK ČR předložila do OPŽP v tomto programovém období projektové žádosti za více než 1 mld. korun a projekty v objemu 706 mil. jsou již realizovány či schváleny.

Díky sledování stavu biotopů a druhů, které bylo posíleno sběrem dat i v rámci projektu Monitoring a inventarizace, který je jedním z našich největších projektů dotovaných z OPŽP, jsme dále obsahově rozvíjeli Nálezovou databázi ochrany přírody. Na konci roku 2018 jsme přesáhli hranici 24 mil. údajů. Tato součást informačního systému je dobrá nejenom pro vlastní ochrannářskou práci, ale pro efektivnější rozhodování o různých záměrech schvalovaných ve správních řízeních. Patříme v této oblasti k evropské špičce.

Domnívám se, že rok 2018 můžeme hodnotit jako celkově úspěšný. Podařilo se nám také udělat malý krok k zlepšení odměňování alespoň části našich zaměstnanců, což reflektuji jako náš dlouhodobý problém, který se stává i limitujícím faktorem rozvoje naší instituce.

Byla také nově vyhlášena Cena ředitele Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, kterou chceme každoročně oceňovat osobnosti a počiny, které se významným způsobem zapřičinily o zlepšení našeho přírodního a krajinného prostředí.

Děkuji všem, kteří se na ochraně naší přírody a krajiny v loňském roce podíleli.

František Pelc
ředitel Agentury ochrany přírody a krajiny ČR

Hromada vytrhané nepůvodní a invazní netýkavky žláznaté, foto Jitka Štěrbová

1. O Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR

Pavel Pešout, Karolína Šůlová

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR) je organizační složkou státu. Je zřízena s účinností od 1. 1. 2015 zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění. Je správním úřadem ve smyslu čl. 79 odst. 1 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky. Její územní působnost se vztahuje na celou Českou republiku. Sídlem AOPK ČR je Praha a v jejím čele stojí ředitel jmenovaný ministrem životního prostředí.

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR je zapsána do II. oddílu seznamu znaleckých ústavů podle § 21 odst. 3 zákona č. 36/1967 Sb.

AOPK ČR se dělí na tyto organizační útvary:

- sekce, které vedou ředitelé sekcí;
- odbory, které vedou ředitelé odborů. Regionální pracoviště jsou na úrovni odborů, v jejich čele stojí ředitel regionálního pracoviště;
- oddělení, vedené vedoucími oddělení.

Organizační struktura je podrobněji obsažena v příloze ročenky na str. 90.

VIZE AOPK ČR

Příroda a krajina dlouhodobě v příznivém stavu, přispívající ke kvalitnímu životu obyvatel České republiky.

POSLÁNÍ AOPK ČR

Posláním AOPK ČR je uchovat přírodu a krajinu České republiky - součást našeho společného dědictví. Tuto veřejnou službu naplňujeme pestrou škálou činností:

- Sledujeme stav biodiverzity a krajiny na území celé České republiky. Spolupracujeme s akademickými pracovišti na výzkumu. Výsledky sledování a výzkumu interpretujeme, využíváme v praktické ochraně přírody a krajiny a publikujeme. Vydáváme i vlastní odborná periodika a publikace.
- Spravujeme 24 chráněných krajinných oblastí a téměř 800 národních přírodních rezervací, národních přírodních památek a dalších zvláště chráněných území, o tato území také pečujeme s cílem zachovat a zlepšit stav zdejších předmětů ochrany. Pěči plánujeme zpravidla na deset let.
- Chráníme ohrožené druhy. Pro neohroženější rostliny a živočichy zpracováváme a realizujeme záchranné programy, programy péče a regionální akční plány na území celé České republiky.
- Provozujeme Ústřední seznam ochrany přírody a celostátní Informační systém ochrany přírody, data poskytujeme všem zájemcům zdarma.
- Vytváříme oborové metodiky a standardy, zpracováváme odborné posudky a zajišťujeme odbornou podporu veřejné správy.

- Pomáháme zlepšovat stav přírody a krajiny v České republice podporou i přímou realizací praktických opatření (zlepšování druhové skladby a prostorové struktury lesů, vodního režimu, revitalizace toků, péče o ohrožené biotopy a druhy, obnova nelesní a intravilánové zeleně).
- Ukazujeme krásy přírody veřejnosti. Přímou v terénu organizujeme programy pro veřejnost a budujeme naučné stezky, pozorovatelné, informační a návštěvnická střediska - Domy přírody. Provozujeme také veřejnou přírodovědnou knihovnu s více než 20 000 svazky. Spolupracujeme s médii.
- Při naší činnosti se neobejdeme bez spolupráce s vlastníky a hospodáři, obcemi a kraji, odbornými institucemi a neziskovými organizacemi.
- Spolupracujeme na společných projektech a vyměňujeme si informace se zahraničními a mezinárodními organizacemi.

Při naší práci se kromě platné legislativy řídíme etickým kodexem organizace.

RADA AOPK ČR

Poradním orgánem ředitele je Rada AOPK ČR. Byla ustanovena s cílem otevřít profesionální ochranu přírody zainteresované veřejnosti z řad uznávaných osobností zejména z oblasti vědy, zákonodárců, veřejné správy, hospodářů a neziskového sektoru. Rada diskutuje strategická rozhodnutí a přináší podněty k činnosti AOPK ČR, je platformou pro výměnu názorů, znalostí a zkušeností. Členství v Radě je čestné, bez nároku na odměnu. Seznam jejích členů je uveden v příloze ročenky.

2.1. VÝKON, METODIKA A PODPORA STÁTNÍ SPRÁVY

| Tereza Chaloupková, Lenka Tomášková

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR je dle ust. § 75 odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění (dále jen „ZOPK“) správním úřadem, který je podřízený Ministerstvu životního prostředí a vykonává státní správu v oblasti ochrany přírody a krajiny v rozsahu stanoveném ZOPK a jinými zákony. Státní správu AOPK ČR v roce 2018 celoročně vykonávala na území chráněných krajinných oblastí (CHKO) mimo CHKO Šumava a CHKO Labské pískovce, národních přírodních rezervací a národních přírodních památek a jejich ochranných pásem mimo území národních parků a jejich ochranných pásem.

Tab. č. 1 Přehled zažádaných a vyplacených částek náhrady újmy za ztížení zemědělského a lesního hospodaření

Rok žádosti	Žádáno (mil Kč)	Vyplaceno (mil. Kč)
2014	92,764	83,444
2015	114,996	92,19
2016	101,956	83,63
2017	106,95	120,67
2018	128,81	

Poznámka: jde o souhrnné číslo obsahující i vyplacené újmy administrované z předchozího účetního období

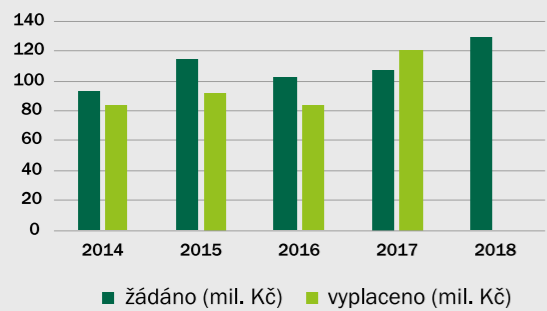
AOPK ČR v rámci výkonu státní správy v obvodu své územní působnosti dle ust. § 85 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb. a zákona č. 255/2012 Sb. rovněž vykonávala v roce 2018 státní dozor v ochraně přírody. Ten spočívá především v kontrole dodržování vydaných rozhodnutí, závazných stanovisek a zákonných povinností na úseku ochrany přírody a krajiny. AOPK ČR v roce 2017 provedla 87 kontrol. Ve většině případů nebylo shledáno porušení povinností, případně byly nalezeny drobné nedostatky, které byly řešeny přijetím opatření k nápravě. Při zjištění vážných porušení povinností byla s kontrolovanými osobami zahájena sankční řízení.

AOPK ČR také na celém území České republiky provádí potřebné inventarizační přírodovědné průzkumy, monitoring, dokumentaci a šetření v ochraně přírody, ukládá, zpracovává, vyhodnocuje a poskytuje data v ochraně přírody; přitom spolupracuje s odbornými, výzkumnými a vědeckými pracovišti a zajišťuje informační a osvětovou činnost (ust. 78 odst. 5 zákona č. 114/1992 Sb.). Podrobnosti jsou uvedeny v dalších kapitolách.

AOPK ČR je dle ust. § 78 odst. 4 ZOPK na celém území České republiky, mimo území národních parků a území CHKO Šumava a CHKO Labské pískovce, příslušná k posuzování žádostí a vyplacení náhrady újmy za ztížení zemědělského a lesního hospodaření dle ust. § 58 ZOPK. V roce 2018 obdržela AOPK ČR celkem 320 žádostí o náhradu újmy, která vznikla v roce 2017, a několik žádostí o náhradu újmy za rok 2018. Celkový požadavek na náhradu újmy činil 128,81 mil. Kč. Do konce roku 2018 bylo vyplaceno celkem 120,67 mil. Kč. Přehled o vyplacených újmách od roku 2014 je uveden v tabulce č. 1 a grafu č. 1. Propláceny byly nejen žádosti za rok 2017, ale také část žádostí z předcházejícího roku, které byly na výzvu AOPK ČR doplňovány, několik žádostí za rok 2018 a také výlohy spojené se soudními spory v této oblasti.

Tab. č. 2 Přehled počtu a výměr jednotlivých chráněných území v ČR k 31.12.2018 (podkladová data: Jan Vrba)

Typ územní ochrany	Kategorie CHÚ	Počet v ČR	Výměra v ČR (ha)	Výměra v péči AOPK ČR (ha; % z celkové rozlohy dané kategorie CHÚ)
Zvláště chráněná území	Národní parky	4	119 105	0 (0 %)
	Chráněné krajinné oblasti	26	1 137 467	1 013 778 (89,1 %)
	Národní přírodní rezervace	109	29 532	27 901 (94,5 %)
	Národní přírodní památky	126	6 615	6 016 (90,9 %)
	Přírodní rezervace	812	43 032	16 404 (38,1 %)
	Přírodní památky	1 560	32 567	2 769 (8,5 %)
Natura 2000	Ptačí oblasti	41	703 437	259 988 (37 %)
	Evropsky významné lokality	1 112	795 107	295 791 (37,2 %)

Graf č. 1 Přehled o vyplacených újmách

2.2. ÚZEMNÍ OCHRANA PŘÍRODY

| David Lacina

V České republice existují dvě kategorie tzv. velkoplošných zvláště chráněných území: národní parky a chráněné krajinné oblasti (CHKO) a čtyři kategorie tzv. maloplošných zvláště chráněných území: národní přírodní rezervace (NPR), přírodní rezervace (PR), národní přírodní památky (NPP) a přírodní památky (PP). Celkem zvláště chráněná území zaujímají 1 320 837 ha (překrývají více ZCHÚ jsou započítány jen jednou), což představuje 16,8 % rozlohy ČR. AOPK ČR pečuje o 1 027 785 ha ZCHÚ, tedy o 77,8 % jejich celkové rozlohy. Mezi chráněná území patří také evropsky významné lokality (EVL) a ptačí oblasti (PO) soustavy chráněných území evropského významu Natura 2000. Tato soustava zaujímá 1 114 826 ha, tj. 14,1 % rozlohy ČR. Většina soustavy Natura 2000 se překrývá se zvláště chráněnými územími. Státní ochrana přírody spravuje tato chráněná území jako jednu ucelenou soustavu. Přehled je uveden v tabulce č. 2. Konečně 48 lokalit (celkem 48 922 ha) je chráněno prostřednictvím smluvní ochrany.

2.2.1. Chráněné krajinné oblasti

| Miroslav Dort

AOPK ČR vykonává státní správu a zajišťuje péči o 24 CHKO, tedy o všechny CHKO v ČR s výjimkou CHKO Šumava a CHKO Labské pískovce. Jejich celková plocha je 1 013 778 ha, což reprezentuje 89,1 % plochy CHKO v ČR. Výkon státní správy je blíže popsán v kap. č. 2.1. a péče o území CHKO v kap. č. 3.2.

V roce 2018 pokračoval proces nového vyhlášení CHKO Moravský kras, která má zastaralý zřizovací předpis z roku 1956. Tento proces byl zahájen již v srpnu 2017, ale kvůli složitým jednáním s partnery v regionu nebyl v roce 2018 dokončen. S dokončením se počítá během roku 2019.

Po analýze problémů ve zřizovacích předpisech CHKO a vyhodnocení priorit AOPK ČR zpracovávala návrhy na nové vyhlášení CHKO Litovelské Pomoraví a CHKO Křivoklátsko.

AOPK ČR dlouhodobě zajišťuje zpracování plánů péče o CHKO, které MŽP následně projednává a schvaluje. Zpracování probíhá podle dlouhodobého harmonogramu

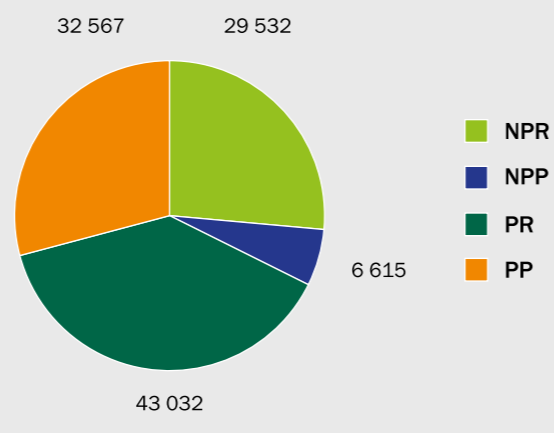
s předstihem před koncem platnosti dosavadního plánu péče. Počátkem roku 2018 byly schváleny plány péče o CHKO Třeboňsko a CHKO Blanský les, které byly projednány již v roce 2017. Pro CHKO Beskydy a CHKO Litovelské Pomoraví, kde platnost dosavadních plánů péče v roce 2018 končila (více viz box č. 1), byly v průběhu roku oznámeny a projednány nové plány péče. Plán péče o CHKO Litovelské Pomoraví byl v prosinci 2018 také schválen, ke schválení plánu péče o CHKO Beskydy dojde začátkem roku 2019; připomínky k němu byly vypořádány koncem roku 2018.

AOPK ČR připravila a na MŽP odevzdala nový plán péče o CHKO Český kras, protože platnost dosavadního plánu končí v roce 2019.

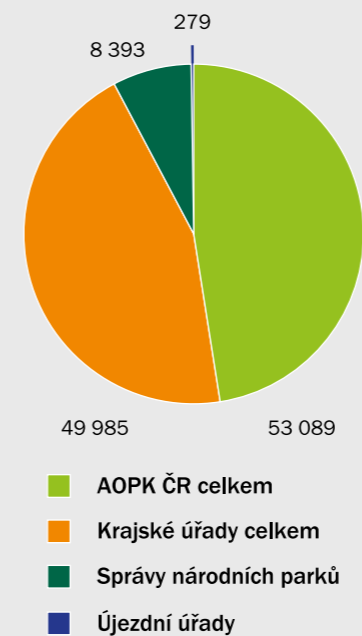
V březnu 2018 byla vydána vyhláška MŽP č. 45/2018 Sb., která mimo jiné nově upravila také náležitosti plánů péče o CHKO. Plány péče o CHKO Beskydy, CHKO Litovelské Pomoraví a CHKO Český kras byly zpracovány již v souladu s touto vyhláškou.

2.2.2. Maloplošná zvláště chráněná území | Jiří Kocián

K roku 2018 je v České republice 2 607 maloplošných zvláště chráněných území (MZCHÚ). Jejich celková rozloha je 111 746 ha, tedy 1,4 % rozlohy státu (viz graf č. 2).

Graf č. 2 Rozloha (ha) jednotlivých kategorií MZCHÚ

AOPK ČR spravuje a pečuje o všechny národní přírodní rezervace (103) a národní přírodní památky (121) s výjimkou těch, které leží na území národních parků a na území CHKO, které do správy národních parků spadají (CHKO Šumava a CHKO Labské pískovce). Dále pečuje o všechny přírodní rezervace (273) a přírodní památky (276) na území chráněných krajinných oblastí (s výjimkou CHKO Šumava a CHKO Labské pískovce), které má i kompetenci vyhlášovat. Zároveň AOPK ČR pečuje o MZCHÚ (16), která leží na pozemcích a stavbách tvořících součást objektů důležitých pro obranu státu mimo vojenské újezdy. Celkem tak má AOPK ČR v péči 789 MZCHÚ. Početně se jedná o necelou třetinu MZCHÚ v ČR, avšak z hlediska rozlohy je to téměř polovina (tzn. 53 089 ha) jejich celkové rozlohy

Graf č. 3 Působnost orgánů ochrany přírody z hlediska péče v MZCHÚ dle rozlohy (ha)

(viz graf č. 3). Péče o tato území je blíže popsána v kap. č. 3.

Důležitou součástí péče o MZCHÚ je tvorba plánů péče, což jsou odborné a koncepční dokumenty, které na základě vyhodnocení stavu území a výsledků dosavadního managementu stanovují priority pro další období. Příslušným orgánem ochrany přírody k projednávání a schvalování plánů péče o MZCHÚ národní kategorie je MŽP. V roce 2018 AOPK ČR připravila a předala MŽP k projednání a schválení 24 plánů péče o NPP a NPR. V roce 2018 bylo dále připraveno 36 plánů péče o PR a PP, které následně byly či v nejbližší době budou projednány a schváleny.

Plány péče se vytvářejí podle jednotné osnovy vydané Ministerstvem životního prostředí. V roce 2018 probíhaly ve spolupráci MŽP a AOPK ČR práce na aktualizaci osnovy. Jejich cílem bylo zpracovat do osnovy legislativní novinky týkající se plánování péče (zejména vyhlášku č. 45/2018 Sb. o plánech péče, zásadách péče a podkladech k vyhlášení, evidenci a označování chráněných území), metodicky upřesnit zpracování některých kapitol plánů péče a v případech, kde to bylo možné, osnovu zjednodušit. Návrh osnovy byl projednán s orgány ochrany přírody, které mají v kompetenci péči o MZCHÚ. Metodický pokyn k přípravě a zpracování plánů péče o NPR, NPP, PR a PP a jejich ochranná pásma, jehož je osnova součástí, byl vydán ve Věstníku MŽP (listopad 2018) a nabyl účinnosti 1.1.2019.

V roce 2018 AOPK ČR vyhlásila šest PP (viz tab. č. 3). Zcela nově byla vyhlášena dvě území. V CHKO Jeseníky to byla PP Slunná stráň, kterou tvoří krajinařsky hodnotný komplex kosených a pasených mezofilních ovsíkových a vlhkých pcháčových luk s mezemi a kamenicemi. Její vyhlášení inicioval soukromý vlastník, který zde dlouhodobě příkladně ekologicky hospodaří. V těsném sousedství PP Slunná stráň, již ovšem za hranicí CHKO, bude navíc

Tab. č. 3 Nově vyhlášená MZCHÚ na území CHKO v roce 2018

Nově vyhlášená MZCHÚ	Rozloha (ha)	CHKO
PP Chmelinec	2,89	Bílé Karpaty
PP Brožova skála	2,22	Žďárské vrchy
PP Rozštípená skála	0,76	Žďárské vrchy
PP Tisůvka	0,24	Žďárské vrchy
PP Niva Bílého potoka	12,98	Český les
PP Slunná stráň	38,47	Jeseníky

v roce 2019 na pozemcích stejného vlastníka vyhlášena Krajským úřadem Olomouckého kraje charakterem podobná PP Letní stráň. Příklady těchto dvou MZCHÚ dobře ilustrují úspěšnou spolupráci vlastníka pozemků a orgánů ochrany přírody na ochraně a péči o přírodu. Druhé zcela nově vyhlášené MZCHÚ vyhlášené AOPK ČR v roce 2018 – PP Niva Bílého potoka – se nachází v CHKO Český les (viz box č. 2). Zbylá čtyři území již existovala a byla nově vyhlášena kvůli optimalizaci vymezení, podmínek ochrany apod.

AOPK ČR v roce 2018 připravila a MŽP předala záměry na vyhlášení pěti NPR a NPP. NPR Třesín–Čertův most a NPP Třesín by měly být vyhlášeny namísto současných NPP Třesín a stejnojmenné PP. K novému vyhlášení jsou připraveny také NPR Čtvrtě a NPP Strabišov-Oulehla. V případě posledního území – NPR Lanžhotské pralesy – se jedná o zcela nové území navržené k vyhlášení.

2.2.3. Soustava Natura 2000

| Zuzana Koňáková

Natura 2000 je soustava chráněných území evropského významu, kterou vytvářejí na svém území všechny státy EU. Tvoří ji ptačí oblasti (PO) a evropsky významné lokality (EVL). Ty jsou vyhlášeny podle směrnice č. 2009/147/EHS o ochraně volně žijících ptáků (směrnice o ptácích) a směrnice č. 92/43/EHS o ochraně volně žijících živočichů, planě rostoucích rostlin a přírodních stanovišť (směrnice o stanovištích). Na území ČR je od roku 2016 vyhlášeno 1 112 EVL v celkové rozloze 795 107 ha (10,1 % rozlohy státu). Ptačí oblasti jsou stabilní již od roku 2009 v počtu 41 a jejich území pokrývá celkem 703 437 ha (8,9 % rozlohy státu). Přehledně jsou údaje o EVL a PO v ČR uvedeny v tabulce č. 4, grafy č. 4 a č. 5 pak shrnují, jaká plocha EVL resp. PO spadá do působnosti jednotlivých orgánů ochrany přírody.

Souhrny doporučených opatření

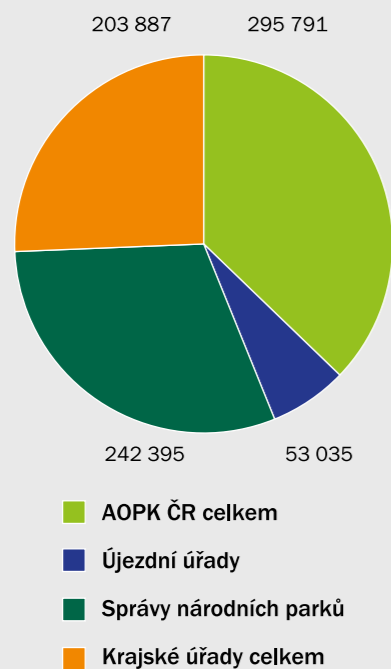
Souhrny doporučených opatření (SDO) pro EVL a PO jsou odborné a koncepční dokumenty popisující ekologické nároky, stav a ohrožení předmětů ochrany, pro které byla území vyhlášena. Definují rovněž optimální opatření či způsob hospodaření k udržení či dosažení příznivého stavu předmětů ochrany na konkrétních lokalitách.

Tab. č. 4 Území soustavy Natura 2000 k 31.12.2018

	Počet EVL*	Rozloha EVL (ha)	Pokryvnost EVL (%)	Počet PO*	Rozloha PO (ha)	Pokryvnost PO (%)	Natura 2000 EVL + PO (ha)**	Pokryvnost EVL + PO (%)**
Celkem ČR	1112	795 107	10,1	41	703 437	8,9	1 114 826	14,1
Kontinentální oblast	1 003	762 874	10,1	34	667 586	8,8	1 062 802	14,1
Panonská oblast	128	32 233	9,5	8	35 851	10,5	52 024	15,3

Graf č. 4 Působnost orgánů ochrany přírody v EVL dle rozlohy (ha)

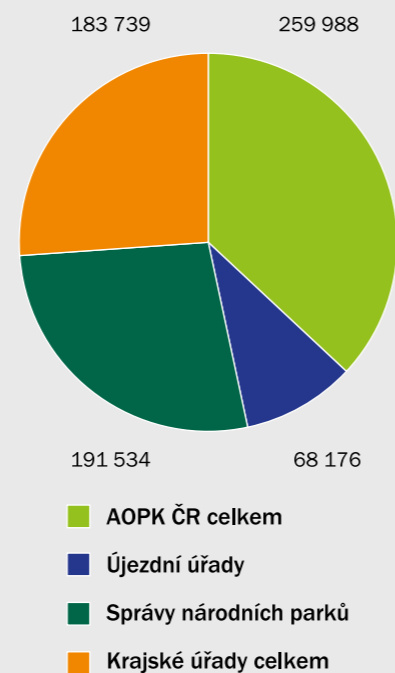

AOPK ČR v rámci projektu „Zajištění plánovací dokumentace pro vybrané lokality národního významu v České republice“ (realizace 2016–2023, OPŽP 2014–2020) v průběhu roku 2018 připravovala SDO pro lokality vyhlášené v roce 2016 a aktualizovala SDO pro lokality, u kterých v souvislosti s vydáním dvou novel nařízení vlády č. 318/2013 Sb., o stanovení národního seznamu evropsky významných lokalit (č. 73/2016 Sb. a 207/2016 Sb.) došlo ke změně ve vedení hranic či výčtu předmětů ochrany.

Za rok 2018 AOPK ČR připravila a na MŽP odevzdala SDO pro 16 nových EVL a 65 aktualizovaných SDO (z toho 37 jich bylo v tomtéž roce schváleno a zasláno do ÚSOP).

Součástí výše uvedeného projektu bylo zpracování ještě dvou SDO pro PO, které leží ve volné krajině (SDO pro PO Bzenecká Doubrava–Strážnické Pomoraví a PO Heřmanský stav–Odra–Poolší). Tyto SDO byly v roce 2018 schváleny MŽP a zaslány do ÚSOP. V souvislosti s aktualizací SDO pro PO Novodomské rašeliniště–Kovářská a Východní Krušné hory v roce 2017, které proběhly kvůli trvalému poklesu početnosti předmětu ochrany těchto

Graf č. 5 Působnost orgánů ochrany přírody v PO dle rozlohy (ha)

dvou ptačích oblastí – tetřívka obecného a v návaznosti na Program revitalizace Krušných hor, byla v roce 2018 zpracována první část studie „Opatření na podporu populace tetřívka obecného v Krušných horách“. Ta cílí hlavně na oblast PO Novodomské rašeliniště–Kovářská, zaměřena je především na zmapování konkrétních lokalit a navržení speciálního managementu pro stabilizaci populace tetřívka obecného v Krušných horách. V roce 2019 by měla studie obsáhnout zbytek území.

Prioritní akční rámec 2021–2027

V roce 2018 spolupracovala AOPK ČR s MŽP na přípravě tzv. Prioritního akčního rámce pro soustavu Natura 2000 v České republice na období 2021–2027. Jde o strategický víceletý nástroj plánování, který vytvářejí všechny státy EU. Stanoví prioritní opatření, která přispějí k zajištění příznivého stavu stanovišť a druhů s identifikací potřebných finančních prostředků. Evropská komise jej následně využije pro integraci potřeb soustavy do EU fondů. SDO se staly významným podkladem pro přípravu tohoto dokumentu.

Bilaterální jednání s Evropskou komisí – hodnocení dostatečnosti soustavy Natura 2000 v ČR

Bilaterální jednání je cílené dvoustranné jednání Evropské komise s členským státem a zúčastněnými stranami, během něhož se projednávají hlavní problémy při provádění směrnic o stanovištích a o ptácích. Formát tohoto jednání vyplývá z dokumentu „Akční plán pro přírodu, lidi a hospodářství“ přijatého Evropskou komisí v dubnu 2017. V České republice se tento bilaterální dialog uskutečnil ve dnech 19.–20. 9. 2018 v Praze pod vedením MŽP a za účasti mnoha dalších zainteresovaných subjektů. Diskutovala se například témata týkající se financování soustavy Natura 2000, komunikace a práce s veřejností, či druhové ochrany. Jedním z témat bylo také hodnocení dostatečnosti soustavy Natura 2000 v ČR, kdy se odborná diskuze zaměřila na přibližně 40 druhů a stanovišť a jejich pokrytí soustavou EVL v ČR. Jednání bude pokračovat v roce 2019.

2.3. PAMÁTNÉ STROMY

| Libor Sedláček

K 31. 12. 2018 bylo v Ústředním seznamu ochrany přírody (ÚSOP) evidováno 5 395 objektů památných stromů (solitér, skupin a stromořadí), což dohromady činí 24 967 jedinců. V průběhu roku 2018 bylo v ÚSOP zaznamenáno 59 nově vyhlášených objektů památných stromů, celkově 70 jedinců. I v roce 2018 mezi nimi převažovaly především naše domácí druhy lip (33 jedinců) a dubů (13), dále pak již ve výrazně nižším zastoupení buk lesní (6), jasan ztepilý (5), hrušeň obecná (4) a již pouze po jednom jedinci také jilm drsný, smrk ztepilý, javor klen, jeřáb břek a dřín obecný. Z introdukovaných taxonů se jedná o platan javorolistý (3 jedinci) a jinan dvoualáčový (1). Nejmladší z nově vyhlášených památných stromů jsou Lípa u fary v Dolním Maršově s obvodem kmene 650 cm, Jasan na Stodůlkách s obvodem kmene 569 cm, Lípa u Herálce s obvodem kmene 552 cm a Dub u rybníčku s obvodem kmene 533 cm. Mezi nově vyhlášenými památnými stromy za rok 2018 je také nemálo těch, jejichž existence je spjata s významnými mezníky naší novodobé historie – stromy vysazené v letech 1918/19 a 1968 na paměť vzniku Československé republiky, k jejímu výročí a následnému připomenutí demokratických hodnot, tedy takzvané Stromy svobody a Stromy republiky. Uvést lze například Památné stromořadí České republiky v Říčanech, Lípu svobody v Jablonci nad Nisou, Zdiměřický strom svobody, Masarykovu lípu nebo také Legionářův buk u Hušského dvora. Za stejné období bylo v Ústředním seznamu ochrany přírody, na základě aktuálně i dodatečně doručené dokumentace, označeno 30 objektů památných stromů za zrušené, což představuje 32 jedinců, z toho 9 lip, 7 dubů, 4 smrky, 3 buky, 2 topoly, 2 jilmu a 5 dalších dřevin (trnovník, jírovec, vrba, javor).

AOPK ČR v návaznosti na žádosti příslušných OOP zpracovala 92 odborných stanovisek pro správní řízení k návrhům na vyhlášení a rušení památných stromů, případně k péči o ně. Ve spolupráci s vlastníky a arboristy zajišťovala v rámci národních dotačních programů ošetření celkem 339 jedinců památných stromů v celé České republice, z čehož se na území ve správě AOPK ČR nachází 129 jedinců. Více viz box č. 3.

2.4. DRUHOVÁ OCHRANA PŘÍRODY

| Lenka Tomášková, Jindřiška Jelínková

AOPK ČR v této oblasti zajišťuje odbornou a metodickou podporu pro MŽP a ostatní orgány státní správy, sama zajišťuje výkon státní správy v oblasti druhové ochrany na území CHKO (s výjimkou CHKO Šumava a CHKO Labské pískovce), v národních přírodních rezervacích a památkách, které má ve správě, a je garantem přípravy a realizace záchranných programů a programů péče vybraných zvláště chráněných druhů ČR.

V rámci výkonu státní správy rozhodovala AOPK ČR o povolování výjimek dle § 56 zákona ze základních ochranných podmínek zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů, stanovovala odchylný postup při ochraně ptáků dle § 5b zákona, udělovala souhlasy s vypouštěním zvláště chráněných živočichů odchovaných v lidské péči a s vyséváním uměle vypěstovaných zvláště chráněných rostlin dle § 54 odst. 3 zákona. V roce 2018 vydala AOPK ČR celkem 243 rozhodnutí.

V roce 2018 byla udělána analýza funkčnosti nástrojů druhové ochrany a probíhaly diskuse ohledně legislativní úpravy druhové ochrany a zároveň s tím také ve spolupráci s odbornou veřejností výběr druhů pro aktualizaci vyhlášky č. 395/1992 Sb.

2.4.1. Záchranné programy a programy péče | Lenka Tomášková, Eliška Blažejová

AOPK ČR v roce 2018 koordinovala osm záchranných programů (ZP) a dva programy péče (PP) ohrožených druhů rostlin a živočichů. Informace o realizaci jednotlivých ZP a PP poskytují pravidelně internetové stránky www.zachranneprogramy.cz a profil na www.facebook.com/zachranneprogramy.

Financování realizace ZP a PP bylo zajišťováno především prostřednictvím dotačních titulů POPFK a PPK. Jednalo se o tyto záchranné programy a programy péče:

Záchranné programy:

Sysel obecný

V roce 2018 probíhalo již tradičně kosení a pastva na vybraných lokalitách a také pravidelný letní monitoring, který potvrdil již pátým rokem po sobě narůstající trend v celkové početnosti sýslů. Příznivá situace panovala i v polopřirozených odchovech – ve všech čtyřech proběhlo úspěšné rozmnožování. Díky tomu byla v červenci provedena druhá fáze repatriace na lokalitu Písečný vrch, založenou již v roce 2017. Kromě toho se podařilo realizovat i druhou fázi posílení menší kolonie v Hodkovicích nad Mohelkou. Sledování obou lokalit prozatím potvrzuje pozitivní vliv vypuštění nových zvířat na celkový stav kolonií. Pokračovaly i různé osvětové aktivity (propagační materiály, akce na lokalitách, známky „Sysli na vinici“ a nově také „Sysli v sadu“, apod.) a sběr vzorků pro genetické analýzy. Záchranný program byl v říjnu představen na mezinárodní konferenci VII. European Ground Squirrel Meeting v Budapešti.

Užovka stromová

V roce 2018 byla zajištěna potřebná péče o líhniště a důležité biotopy užovky stromové (především v Poohří a v Bílých Karpatech), ve všech oblastech známého výskytu druhu (tj. kromě jmenovaných i v Podyjí a ve středním Povltaví) byl také prováděn důkladný monitoring. Ten opět potvrdil funkčnost budovaných líhnišť a důležitost pravidelné péče o vhodné biotopy, přestože ve většině oblastí byl celkový počet zaznamenaných jedinců o něco nižší než v předchozích letech, patrně vlivem extrémně teplého počasí. V Poohří pokračovala i aktivní likvidace nepůvodních predátorů (především mývalů) a úspěšně probíhala i osvěta v podstatě ve všech oblastech výskytu (akce pro veřejnost, semináře pro školy, informační tabule a materiály, osobní kontakt realizátorů ZP v jednotlivých oblastech, infocentrum v Poohří, apod.).

Hnědásek osikový

V roce 2018 proběhl tradiční monitoring formou transektového mapování a sledování snůšek a larválních hnízd. Oproti předchozímu roku došlo k cca 20% populačnímu propadu, jehož příčinou může být extrémní průběh počasí v dubnu - červnu loňského roku (motýlům nesvědčí mimořádně teplé a suché počasí). Pokračoval záchranný odchov zahájený v roce 2016. Na klíčové lokalitě v PR Dománovický les byl s vlastníkem předjednaný komplex podpůrných opatření (včetně tvorby středního a parkového lesa); ta by měla mít zásadní pozitivní dopad na populaci hnědásky. Aby mohla úspěšně proběhnout, připravuje se trojstranná dohoda mezi AOPK ČR, Středočeským krajem a vlastníkem lokality. Podpis a zahájení prací přepokládáme v roce 2019. Na lokalitě NPR Libický luh po schválení příslušné výjimky začala dlouho plánovaná reintrodukce hnědásky osikového, během dubna a července 2018 bylo vysazeno přes 3 000 housenek. Na podzim pak na místech výsadku došlo k razantnímu vyřezání zastíňujících dřevin, na takto prosvětlených plochách je plánována následná udržující seč.

Perlorodka říční

Na lokalitách perlorodky říční pokračovala pravidelná péče o odchovné prvky a potravní stružky, bioindikace, teplotní a chemický monitoring a kontroly v povodích. Díky projektu Interreg „Malsemuschel“ nyní vedle Zlatého potoka i na Malší funguje garant lokality, který monitoruje hospodaření a stav prostředí v povodí. Zároveň je také v kontaktu s místními lesníky i zemědělci. Na Zlatém potoce se ve spolupráci s Krajským úřadem Jihočeského kraje podařilo provést dílčí opatření k omezení eroze na místech degradovaných v důsledku technických úprav. Na Ašsku nově probíhá druhý projekt Interreg zaměřený na perlorodku (více viz box č. 4).

Hvozdík písečný český

Každoroční standardní péče o jedinou původní lokalitu NPP Kleneč a o záložní lokalitu u obce Kyškovice pokračovala i v roce 2018. Proběhla fázovaná seč a likvidace invazních a expanzivních druhů. Rostliny hvozdíku byly sčítány jen v trvalých plochách, v rámci dlouhodobé populační studie (monitoring celé populace probíhá každý druhý rok). Ve sledovaných plochách nedošlo k dalšímu

nárůstu početnosti hvozdíku. Pravděpodobně je to způsobeno souhrou několika okolností. Na ploše stržené v letech 2009–2010 už rostliny hvozdíku obsadily velkou část vhodných mikrostanovišť a další šíření probíhá zejména mimo sledované trvalé plochy. Dalším aspektem je, že rostliny hvozdíku vzešlé z výsevu na podzim 2015 na plochách stržených v roce 2015 začaly teprve v loňském roce výrazněji kvést a produkovat další semena, z nichž můžeme očekávat semenáčky až v následujícím roce. Z výsevu na podzim 2017 do ploch stržených v roce 2015 navíc vlivem nepříznivých klimatických podmínek vzešel pouze jediný semenáček.

Rdest dlouholistý

V roce 2018 byla zahájena realizace klíčového opatření pro záchranu rdestu dlouholistého na jeho poslední původní lokalitě Rameno u Stříbrného rybníka u Hradce Králové. Revitalizace ramene, kterou zajišťuje Povodí Labe s. p., zlepšit podmínky pro jeho růst. Kvůli nedostatečnému oslunění vodní hladiny a snížení množství opadu listů došlo k nutnému zásahu do břehových porostů – kácení stromů a keřů. Dále se připravila odvodňovací laguna, ve které bude vytěžený materiál odvozněn a následně odvezen na skládku. Celé rameno (vyjma bezzásahových zón) odbahnil sací bagr. Převážná část populace rdestu dlouholistého zůstala zachována ve vymezené bezzásahové zóně. Monitoring potvrdil výskyt rdestu v málopočetných populacích (desítky lodyh) také v tůních na Kokořínku a na lokalitě Rameno u Heřmaníček na Českolipsku. Zachování české populace tohoto druhu bylo také zajištěno pěstováním v záchranné kultuře v Botanickém ústavu AV ČR v Třeboni a v in vitro kultuře.

Matizna bahenní

V roce 2018 byla zajištěna potřebná péče o NPP Hrdibořické rybníky. Plochy, které jsou méně podmáčené, byly pokoseny traktorem a podmáčenější plochy byly pokoseny křovinořezem. Populace druhu je na této lokalitě závislá na reintrodukcích. V roce 2018 proběhly na podzim reintrodukce matizny formou výsadeb předpěstovaných rostlin do oddrněných čtverců a velkoplošných výsevů. Rostliny matizny bahenní jsou často ožírány slimáky a plžáky. Na lokalitě NPP Hrdibořické rybníky byl proto dvakrát za sezónu aplikován molluskocid (s účinnou látkou fosforečnanem železitým), aby se zabránilo jejich poškozování. Probíhá sledování hladiny podzemní vody pomocí dataloggerů. Na lokalitě Černovířské slatiniště se nedaří vytvořit životaschopnou populaci druhu, proto byl v roce 2018 vyhodnocen potenciál této lokality pro pokračování záchranného programu. Vyplynulo z něj, že potenciálně vhodné plochy se nacházejí v severní části území, je však potřeba zajistit dlouhodobou udržitelnost realizovaných aktivit.

Hořeček mnohotvarý český

V roce 2018 byla provedena managementová opatření na 31 z 32 prioritních lokalit druhu, která zahrnují pas-tvu, seč a vyhrabání lokalit. Na naprosté většině z nich bylo obhospodařování v letošním roce velmi kvalitní nebo dostatečné. Rok 2018 nebyl rokem „hořečkovým“, byl zaznamenán významný propad celkového počtu kvetoucích exemplářů nejen proti „hořečkovému“ roku 2017,

ale i proti dlouhodobému průměru. Z celkového počtu 76 lokalit zaznamenaných v letech 2000 až 2018 byly kvetoucí rostliny spatřeny pouze na 25 z nich. V časopise Preslia v článku „Distributions of vascular plants in the Czech Republic. Part 7“ (Kirschner et Brabec in Kaplan et al. 2018) vyšla mapa a seznam lokalit historického a současného rozšíření taxonu, která byla aktualizována též na základě dat ze záchranného programu. Výstupem vědeckého bádání z oblasti populační biologie a genetické struktury populací je letošní článek „Strong fluctuations in aboveground population size do not limit genetic diversity in populations of an endangered biennial species“ (Münzbergová et al. 2018) v impaktovém časopise Oecologia, který byl součástí projektu Botanického ústavu AV ČR v Průhoncích (více na www.gentianella.cz).

V roce 2018 byly finalizovány další záchranné programy pro zvonovec liliolistý (*Adenophora liliifolia*), koniklec otevřený (*Pulsatilla patens*), snědek pyrenejský kulatoplo-dý (*Ornithogalum pyrenaicum* subsp. *sphaerocarpon*) a hořeček nahořklý (*Gentianella amarella*) a hořeček drsný Sturmu (*Gentianella obtusifolia* subsp. *sturmiiana*), podrobněji viz Ročenka 2017. Odeslány byly ke schválení na MŽP.

V roce 2018 pokračovala příprava nových záchranných programů pro následující druhy:

- **drop velký**

V roce 2018 byl připravený text záchranného programu odeslán na MŽP ke schválení. To si nechalo zpracovat dva oponentské posudky a po zapracování vzniklých připomínek a podnětů bude záchranný program schválen.

- **rarož velký**

V roce 2018 byl připraven text záchranného programu, po nezbytné aktualizaci o výsledky monitoringu bude odeslán na MŽP ke schválení.

- **ropucha krátkonohá**

V roce 2018 byl částečně přepracován text záchranného programu pro ropuchu krátkonohou. Původní text vytvořený organizací Herpeta v rámci projektu MGSII-16 byl upraven podle komentářů odborných recenzentů a podle návrhů hodnotitelů z Ministerstva životního prostředí. Dále byl dle dostupných dat aktualizován přehled recentních lokalit výskytu ropuchy krátkonohé a byla shromážděna data o současném stavu jednotlivých lokalit a populací. V současné době je známo přibližně 60 lokalit, kde je výskyt druhu buď aktuálně doložen, anebo vysoce pravděpodobný. Cílem připravovaného záchranného programu bude zachovat ropuchu krátkonohou v současném areálu (tedy alespoň na 20 polích síťového mapování) a zvýšit počet obsazených vodních ploch v rámci současného výskytu tak, aby byly stávající populace druhu stabilizovány. Dosáhne se toho především vhodným managementem na vybraných prioritních lokalitách a osvětou cílenou na zainteresované skupiny osob, především na zástupce těžeben, ve kterých se ropucha krátkonohá vyskytuje.

- **rak kamenáč**

V roce 2018 proběhla první schůzka poradního sboru vznikajícího záchranného programu pro raka kamenáče. Na tomto jednání byli všichni účastníci seznámeni s pro-

blematikou ochrany tohoto druhu v ČR a byl vybrán kolektiv autorů, kteří se budou podílet na přípravě záchranného programu. Během roku 2018 se autoři sešli na dvou dalších schůzkách, kde již diskutovali konkrétní návrhy. Do konce roku 2018 byly připraveny úvodní kapitoly záchranného programu a také pasáže zabývající se jeho realizací. Tyto budou v následujícím roce dále diskutovány a upravovány do finální podoby.

Programy péče:**Vydra říční**

V roce 2018 pokračoval standardní monitoring druhu, tzn. proběhl monitoring ve 14 vybraných EVL a byly sbírány a analyzovány kadavery nalezených uhynulých jedinců. Podle toho byly aktualizovány informace o rizikových místech na komunikacích pro vydry na webu www.vydrnasilnici.cz a na mapovém serveru AOPK ČR. Stopování na sněhu bohužel kvůli nepříznivým klimatickým podmínkám neproběhlo. Pokračoval také projekt „Lutra lutra“, zaměřený na oblast Krušných hor (zahajovací konference, sběr trusu pro analýzy potravy, mapování kvality prostředí, apod.). Koncem roku byla zpracována první verze celkového vyhodnocení realizace PP a byla zahájena intenzivnější komunikace s Českým rybářským svazem o problematice pstruhových vod (nejen) ve vztahu k vydrě.

Bobr evropský

V roce 2018 probíhala především spolupráce s krajskými úřady při přípravě opatření obecné povahy, které za stanovených podmínek povoluje odstraňování či zprůtočňování bobřích hrází a odstraňování sídel těchto hlodavců. Dále byla poskytována poradenská činnost při řešení lokálních konfliktních situací. Nedílnou součástí realizace Programu péče byla také osvětová činnost. Zvláštní pozornost byla soustředěna na problematiku výskytu bobrů na rybnících, na sjednocení přístupu k řešení konfliktů spjatých s bobřím osídlením na těchto vodních dílech.

Vlk obecný

V průběhu roku 2018 byl dokončen návrh Programu péče o vlka obecného, který byl zaslán MŽP. Expertní skupina programu péče se v průběhu roku 2018 sešla dvakrát a projednávala podobu celého materiálu. Jeho základem se stal Program péče o velké šelmy, který zpracoval ÚBO AV ČR (Barančková, 2016). Problematika vlka obecného byla vybrána ke zpracování samostatně, protože tato šelma se na území ČR vrací a dochází k konfliktům s chovateli hospodářských zvířat. Program péče byl zpracován v úzké vazbě na Interreg projekt OWAD, kde je partnerem MŽP i AOPK ČR. (viz <https://owad.fzp.czu.cz/cs/>). Návrh textu byl pracovně předjednaný se zástupci LČR, ČMMJ, SVOL a chovatelských organizací (ASZ, SCHOK, SCHMS). V rámci projektu OWAD byl prezentován odborné veřejnosti na ČZU.

2.4.2. Regionální akční plány

| Václav John

Během roku byly schváleny vedením AOPK ČR regionální akční plány (RAP) připravené v předcházejícím roce, a to RAP pro okáče menšího (RP Olomoucko), mihuli ukrajinskou (RP Olomoucko), tetřeva hlušce (RP SCHKO Beskydy), střevli potoční (RP SCHKO Žďárské vrchy), okáče skalního (RP SCHKO České středohoří), pastarček dlouholistý moravský (RP SCHKO Bílé Karpaty, box č. 5) a přesličku různobarvou (RP Olomoucko). U některých RAP byla během roku realizována navazující opatření, vycházející ze schváleného dokumentu:

RAP pro mihuli ukrajinskou

Proběhl pravidelný monitoring, záchranné transfery a odlov splavených mihulí. Zároveň byla realizována 1. fáze opatření na potoce Račinka u Velkých Losin, kde došlo k instalaci příčných prahů a výhonů, zvýšení úkrytového potenciálu koryta a zprůchodnění některých migračních bariér.

RAP pro tetřeva hlušce

Doposud byly v Beskydech vyhlášeny dvě tetřeví oblasti o celkové rozloze 1500 ha a byl vytvořen návrh bezzásahových porostů v oblastech výskytu tetřeva. Byla vytyčena místa, kde by měly proběhnout další lesnické zásahy (snížení zakmenění, dosadba cílových dřevin). RAP funguje v návaznosti na existující odchovnu tetřevů na Řepčonce v Krásné, odkud bylo zatím vypuštěno 20 tetřevů. Více viz box č. 6.

RAP pro okáče menšího

Byla sledována lokalita na Malém Dědu v Jeseníkách, kde v roce 2016 proběhl výřez kosodřeviny. Okáč menší na zásah zareagoval a na lokalitě byl potvrzen. Je plánována další redukce kosodřeviny, která by měla proběhnout v oblasti Velké kotliny. Více viz box č. 7.

RAP pro okáče skalního

Proběhl monitoring populace, pokračoval záchranný odchov a reintrodukce na lokalitě Dlouhá hora v CHKO České středohoří. Na lokalitě okáče se vyhrabávala stařina a následně páslo. V NPR Raná byli okáči druhý rok po sobě zjištěni v počtu několika set kusů, což je razantní nárůst oproti předchozím letům. Na Dlouhé hoře je reintrodukce zatím velmi úspěšná, v roce 2018 byla již populace odhadnuta na cca 300 jedinců. Navrženy postup se ukazuje jako velmi úspěšný a bude v příštích letech rozšířen na další území.

Dále byly v roce 2018 řešeny dva další regionální akční plány – RAP pro okáče metlicového (RP Střední Čechy), kde by měl být původní návrh rozšířen na celou oblast Českého krasu a RAP pro modráška ligrusového (RP SCHKO České středohoří), jehož finalizace se předpokládá na jaře 2019.

2.4.3. Vyplácení náhrad za škody způsobené vybranými ZCHD živočichů

| Lenka Tomášková

Role AOPK ČR ve vyplácení náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy dle zákona č. 115/2000 Sb. spočívá zejména v tom, že její pracoviště jsou ve své působnosti orgánem ochrany přírody, který po ohlášení vzniku škody provádí neprodleně místní šetření. Prověřuje se, zda byla škoda způsobena vybraným živočichem, a shromažďují se důkazy. Protokol z tohoto místního šetření je pak jedním z podkladů žádosti o náhradu škody, kterou poškozený podává na příslušný krajský úřad. Pracoviště AOPK ČR také poskytují hospodářským subjektům poradenství, jak nejlépe vzniku škod předcházet a kde a jak je možné získat dotaci na preventivní opatření. Vybraná pracoviště s působností v oblasti výskytu velkých šelem byla vybavena elektrickými ohradníky, které půjčují chovatelům za účelem ochrany stád. AOPK ČR také odborně a metodicky podporuje ostatní orgány ochrany přírody při posuzování škod.

V roce 2018 probíhala v rámci přípravy Programu péče o vlka obecného intenzivní komunikace se zástupci chovatelů, ohledně úpravy zákona č. 115/2000 Sb. a prováděcí vyhlášky č. 360/2000 Sb. Byl doplněn ceník pro výpočet výše škody u vybraných hospodářských zvířat. Na začátku roku byly spuštěny webové stránky věnované vlkovi <http://www.navratvku.cz/>, určené primárně chovatelům hospodářských zvířat v oblastech výskytu vlka.

2.4.4. Snižování dopadů fragmentace krajiny na populace vybraných druhů

| Jitka Větrovcová

Po skončení projektu „Komplexní přístup k ochraně fauny terestrických ekosystémů před fragmentací krajiny v ČR“, bylo dále pracováno s hlavním výstupem B.II, tedy mapovou vrstvou biotopu vybraných zvláště chráněných druhů velkých savců, která byla dopracována do podoby jevu 36b, poskytovaného v rámci územně analytických podkladů. Byla připravena metodika s doporučeným postupem aplikace tohoto nového legislativního nástroje pro orgány ochrany přírody, která je diskutována s Ministerstvem pro místní rozvoj.

Téma snižování dopadů fragmentace krajiny na populace vybraných druhů je dále řešeno v rámci tří mezinárodních projektů. V případě projektu ConNat je cílem propojit migrační koridory s Dolním Rakouskem, v případě projektů TransGreen a ConnectGreen je snaha uplatnit metodické postupy vymezování a ochrany migračních koridorů velkých savců v zemích karpatského ekoregionu.

2.4.5. Zprostředkování vodních toků

| Zdeněk Vogl

V roce 2018 vykonávala AOPK ČR v oblasti migračního zprůchodňování vodních toků na našem území svou standardní činnost. Zejména prostřednictvím členů odborné skupiny – Komise pro rybí přechody probíhala metodická podpora při projektování a realizaci rybích přechodů

či dalších opatření obdobné funkce. Kromě posuzování konkrétních projektů byla vedena odborná diskuze na témata, jako jsou například poproudová ochrana ryb či ověřování funkčnosti rybích přechodů v souvislosti s nově vznikající metodikou AOPK ČR - „Biologické hodnocení rybích přechodů“. Dále započaly práce již na druhé aktualizaci Koncepce zprůchodnění říční sítě ČR (www.mzp.cz/cz/koncepce_migracni_zpruchodneni), dokumentu významného v procesu plánování v oblasti vod. Konkrétně byly v rámci jednotlivých kategorií vymezeny vodní toky nebo jejich úseky prioritně určené k migračnímu zprůchodnění. Tyto podklady byly představeny na semináři, zaměřeném na migrační propustnost vodních toků ČR na Povodí Vltavy a na workshopu „Morfologické změny povrchových vod a zachování a obnovení migrační průchodnosti v mezinárodní oblasti povodí Odry“ ve Vratislavi. Dokončení aktualizované verze dokumentu se předpokládá v polovině roku 2019.

2.4.6. Invazní druhy | Tomáš Görner

V roce 2018 probíhaly další aktivity vedoucí k implementaci nařízení EK č. 1143/2014 o prevenci a regulaci zavlékání či vysazování a šíření invazních nepůvodních druhů. AOPK ČR bude v rámci tohoto nařízení zajišťovat převážně monitoring druhů a podílet se na vytváření zásad regulace pro některé u nás rozšířené druhy z unijního seznamu (klejicha hedvábná, netýkavka žláznatá, bolševník velkolepý).

AOPK ČR iniciovala monitoring případného výskytu invazního druhu z unijního seznamu raka mramorovaného na Radovesické výsypce. Ten prováděla katedra zoologie a rybářství z České zemědělské univerzity formou odchytových pastí (vrší) ve všech větších tůňích v okruhu 1 km od místa zatím jediného nálezu tohoto invazního korýše v roce 2016 a 2017. Dvě monitorovací akce proběhly v červenci a srpnu, vždy s negativním výsledkem. Z Dolů Bílina, které akci financovaly, byla přislíbena podpora monitoringu i v roce 2019.

AOPK ČR se také zapojila do dlouhodobějšího rozhlasového projektu věnujícího se invazním druhům, který zajišťuje Český rozhlas ve spolupráci s MŽP. V květnu 2018 byl odstartován seriál rozhlasových pořadů v Magazínu Leonardo, v červnu se natáčelo v pořadu Natura, obojí s účastí AOPK ČR. Zástupci AOPK ČR se též autorsky podíleli na monotematickém čísle časopisu Živa, věnovaném invazním druhům. Dále byly po celý rok pravidelně udržovány webové stránky o invazních druzích. V metodické řadě AOPK ČR byla vydána publikace „Invazní nepůvodní druhy s významným dopadem na Evropskou unii“ (viz box č. 8). Od jara 2018 je možné v Nálezové databázi ochrany přírody využívat filtrování nepůvodních druhů, a to buď dle černého, šedého a varovného seznamu nepůvodních druhů ČR, tak podle druhů zařazených na tzv. unijní seznam podle nařízení EK č. 1143/2014.

2.5. OCHRANA KRAJINY

| Jaromír Kosejk

Ochrana krajiny v České republice je zařazena dle zákona do obecné ochrany přírody a krajiny a zahrnuje zejména krajinný ráz, tedy především přírodní, kulturní a historic-

kou charakteristiku místa či oblasti, územní systém ekologické stability (vzájemně propojený soubor přírodních či přírodně blízkých ekosystémů), významné krajinné prvky (hodnotné části krajiny, které utvářejí typický vzhled krajiny či přispívají k držení její stability) a v širším měřítku také dřeviny rostoucí mimo les, které mimo jiné spolu-vytváří obraz krajiny a stejně jako významné krajinné prvky jsou chráněny před poškozováním a ničením.

2.5.1. Krajinný ráz | Jaromír Kosejk

V roce 2018 byl kladen důraz zejména na postupy při uplatňování ochrany krajinného rázu v územně plánovací dokumentaci. Do územních plánů se dařilo zapracovávat formulace podmínek prostorového uspořádání a podmínek ochrany krajinného rázu ve vazbě na metodický pokyn MŽP a MMR k ochraně krajinného rázu k uplatňování § 12 odst. 4 ZOPK, který byl vydán v říjnu 2017. V praxi to znamená, že AOPK ČR na území, které má ve své kompetenci (stejně jako jiné místní a věcně příslušné orgány ochrany přírody) může při zpracování či aktualizaci územních plánů vymezit plochy, kde lze vydávat závazná stanoviska podle § 12 odst. 2 i v případech, kdy jsou v územním plánu stanoveny podmínky prostorového uspořádání a podmínky ochrany krajinného rázu jsou dohodnuté s orgánem ochrany přírody. Více viz box č. 9.

AOPK ČR také udělila vlastní mimořádnou cenu v soutěži České komory architektů (ČKA) „Česká cena za architekturu“ za vhodné zakomponování realizovaného záměru do krajiny. Cenu získala citlivá rekonstrukce „Pivovar Trautenberk“, od kanceláře ADR s.r.o., která byla zároveň jedním z finalistů celé soutěže. AOPK ČR zde ocenila zejména fakt, že tato relativně objemově velká stavba vytvářející dominantní prvek krkonošské architektury ve velmi exponované poloze, je proporčně i barevně zdařile začleněná do struktury zástavby Horní Malé Úpy a střízlivé řešení exteriéru vytváří příjemný kontrast s ladným interiérem. Na druhém místě se umístila realizace „Bouda Černá Voda“ taktéž od kanceláře ADR s.r.o. a na třetím místě pak realizovaný projekt „Obnova nábřeží řeky Loučné v Litomyšli“ od kanceláře Rusina Frei architekti, Atelier PARTERO, který byl také jedním z finalistů celé soutěže. AOPK ČR vybírala celkem z 33 „nominovaných projektů“, přičemž alespoň jeden bod získalo celkem 12 realizací. Concem roku 2018 podepsala AOPK ČR s ČKA novou tříletou smlouvu o spolupráci na České ceně za architekturu.

V rámci spolupráce s Národním památkovým ústavem proběhlo v září 2018 třetí společné odborné setkání tentokrát v CHKO Slavkovský les na téma péče o dřeviny v lokalitách s překryvem ochrany přírody a památkové péče, lázeňské krajiny, jejich specifika a ochrana, a montánní krajina. Obě organizace vnímají společný zájem na ochraně hodnot krajiny a krajinného rázu. Ve vhodných případech je velmi žádoucí, aby byly na území CHKO vymezovány také krajinné památkové zóny.

S ohledem na úpravu obsahu datové báze územně analytických podkladů dle přílohy č. 1 vyhlášky č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a o způsobu evidence územně plánovací činnosti, v platném znění, se AOPK ČR ve spolupráci s MŽP dohodla na zpracování studie ke stanovení obsahu a struktury sledovaného jevu 17a krajinný ráz.

Plán péče o CHKO Litovelské Pomoraví na období 2019–2028 | Jan Vrbický

Plán péče je odborný koncepční dokument ochrany přírody, který na základě dosavadního vývoje a současného stavu ZCHÚ navrhuje opatření na zachování či zlepšení stavu předmětů ochrany.

CHKO Litovelské Pomoraví se vyznačuje vysokým podílem přírodě blízkých lesních ekosystémů (společenstva luhů, dubohabřin a bučin). Typický a zároveň unikátní je vodní režim vázaný na vodohospodářsky převážně neupravený tok řeky Moravy s množstvím souběžných toků a trvale nebo periodicky průtočných i slepých ramen a tůní. Pestrost území dotváří ještě část s krasovým reliéfem v oblasti Třesína.

Celé území CHKO je zároveň ptačí oblastí Litovelské Pomoraví, většina (kromě zastavěných ploch a bezlesých enkláv v okolí Litovle a dalších obcí) je součástí širší stejnojmenné EVL a nivní část patří mezi mezinárodně významné mokřady dle Ramsarské úmluvy.

Nový plán péče kontinuálně zachovává péči o přírodní biotopy, zvláště chráněné a vzácné druhy a typický krajinný ráz, nově se více věnuje udržení a zlepšování přírodních funkcí krajiny, zejména její přirozené retenční schopnosti.

Prioritou je zachování vodního režimu, především hydromorfologie řeky Moravy a dalších toků a zlepšování

retenční schopnosti jejich niv, dále péče o přírodě blízký stav lužních lesů a dalších lesních ekosystémů, ochrana biologické rozmanitosti a uchování rázu krajiny. Klíčová je komunikace s partnery, zejména s obcemi a hospodařícími subjekty, ale i s odbornou a laickou veřejností.

Zpracování nového plánu péče o CHKO Litovelské Pomoraví proběhlo v letech 2017–2018, plán péče byl před oznámením upraven, aby splňoval náležitosti nově vydané vyhl. č. 45/2018 Sb. Následně byl projednán s dotčenými obcemi, krajem a dalšími subjekty z řad vlastníků i nevládních organizací a následně v prosinci roku 2018 MŽP schválen.

01. Konec dubna v NPR Ramena řeky Moravy nedaleko obce Střeň
02. Periodicky průtočné rameno (smuha) po opadu jarních vod v PR Kenický
03. Dynamický vývoj koryta řeky Moravy v NPR Ramena řeky Moravy nad Horkou nad Moravou
04. Nivní louky před druhou sečí v sousedství PR Plané loučky
05. Dymnivky duté v podrostu lužního lesa v PR Kenický
06. Nejsilnější populace kosatce sibiřského v Litovelském Pomoraví v PP Dalibor

Všechna foto Jan Vrbický

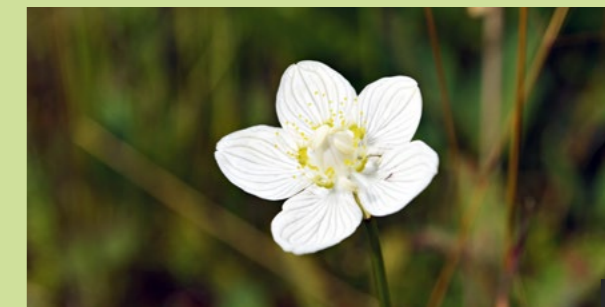
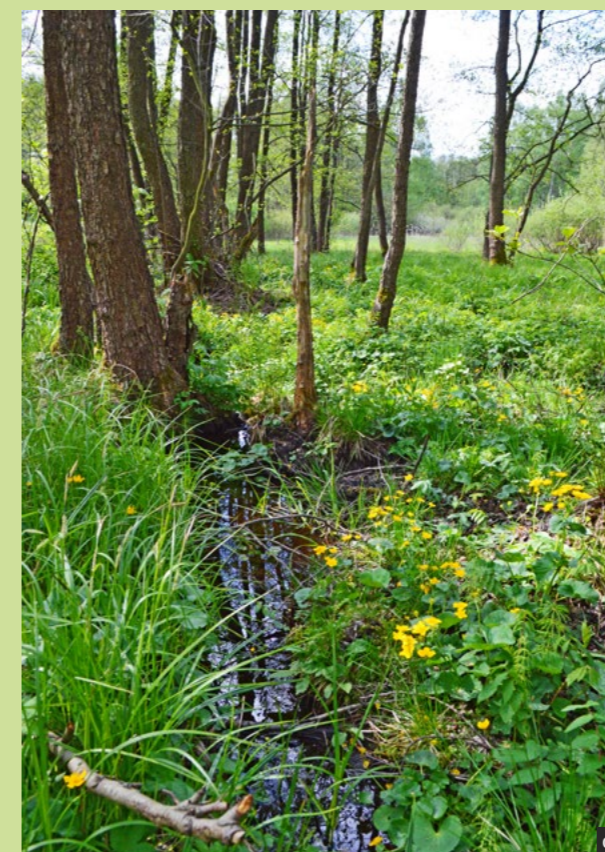
Nová přírodní památka v CHKO Český les | Markéta Kašparová

V severní části CHKO Český les na podzim 2018 bylo vyhlášeno maloplošné zvláště chráněné území – přírodní památka Niva Bílého potoka.

Území se nachází přibližně 400 m severozápadně od obce Halže a představuje melioracemi nenarušený úsek potoční nivy Bílého potoka. Má rozlohu 12,95 ha a tvoří ho mozaika olšových luhů, mokřadních a rašelinných luk, které hostí řadu vzácných a ohrožených rostlin.

V květnu se na rozkvetlých loukách objevují zástupy bohatých květenství prstnatce májového a na nejlhčích místech bíle kvetoucí vachta trojlistá se suchopýrem úzkolistým. Z dalších zajímavých rostlin je zde k vidění například tolije bahenní, krušík bahenní a nenápadná zdrojovka potoční.

Od roku 2013 je AOPK ČR, regionálním pracovištěm Správa CHKO Český les v nejcennějších částech lokality zajišťován management za účelem zachování či zlepšení dochovaného stavu těchto druhově bohatých mokřadních luk. Každoročně se tu ručně kosí, byl také vyřezán drobný nálet, aby se rozšířila plocha cenného bezlesí.

01. Přírodní památka Niva Bílého potoka
02. Bílý potok protékající středem území
03. Toliže bahenní / Vachta trojlistá / Zdrojovka potoční / Krušík bahenní

Všechna foto Markéta Kašparová

Obnova Mikulovské aleje | František Foltýn

Mikulovská alej je jednou z nejstarších alejí na Moravě, existuje od cca 17. století. Lemuje frekventovanou silnici I/40 z Mikulova k Mušlovu, dlouhá je necelé dva kilometry. Převažují jírovce, zastoupeny jsou také jasany, lípy, jednotlivě i vrba, dub, habr a javory. V současné době je již mezernatá, řada stromů byla z bezpečnostních důvodů pokácena, další prošly výraznější redukcí koruny, nebo byly ořezány na stabilní torzo. Z dendrologického hlediska je většina zdejších stromů málo perspektivních. Ačkoliv kostru aleje tvoří nepůvodní jírovce, její entomologický význam to nesnižuje, spíše naopak (jírovce patří mezi dřeviny, tvořící pro hmyz důležité mikrohabitaty). Mikulovské aleji, vzhledem k jejímu stavu, byla v posledním desetiletí věnována zvýšená pozornost, a to jak ze stran správců městské zeleně a správců komunikací, tak i biologů. Jejich zájmy se přitom na první pohled diametrálně rozcházejí. Při jednáních a místních šetřeních opakovaně zazníval požadavek na nalezení komplexního řešení. Naším cílem od samého počátku bylo prodloužit co nejvíce životnost vzrostlých jedinců, být za cenu pravidelných kontrol a náročných arboristických zásahů.

V roce 2009 byly na Město Mikulov v rámci komplexních pozemkových úprav převedeny pozemky o šířce 14 m po obou stranách komunikace, které byly předurčeny k výsadbě nové aleje. Počátkem roku 2011 byla zpracována projektová dokumentace a podána žádost do OPŽP, projekt byl podpořen a v roce 2015 byla dokončena realizace. Vysazeno bylo 317 lip s obvody kmínků 12-14 cm. Vznikla tak nová alej odsazená 6 m od aleje současné. Počítá se s tím, že převezme postupně její roli, a to jak krajinářskou, tak ochranářskou.

Postupně zhoršující se stav stromů ve stávající aleji si vyžádal sanační zásah v roce 2015, kdy bylo vytipováno 9 stromů ke skácení a u 16 stromů bylo doporučeno provedení bezpečnostního řezu a sesazení na torzo. V listopadu 2016 byla svolána koordinační schůzka zástupců dotčených subjektů. Bylo ujednáno:

- že je nutno provést další bezpečnostní prořezy na cel-

kem 60 stromech (včetně vysokých torz) a kácení 39 stromů (z celkem 221 ks dřevin)

- další kácení bude prováděno po etapách cca každé 2-3 roky a to na základě vyhodnocení stavu aleje.

V dalších letech byl kontrolován i vývoj nově vysázených stromů, kde byly opakovaně zjišťovány četné úhyny sazenic, v konečném rozsahu až u 2/3 výsadeb. V roce 2017 byl potvrzen výskyt krasce lipového (*Lamprodila rutilans*) a drvopleně hrušňového (*Zeuzera pyrina*). Jelikož se na mortalitě a snížené vitalitě vysázených dřevin podílel také nedostatek srážek v roce 2015, byla doporučena náhrada vysázených lip (srdčité a velkolisté) za vhodnější dub cer (*Quercus cerris*), který je vůči suchu i působení krasce a drvopleně odolnější. Výměna probíhala v průběhu roku 2018, zcela nahrazeny byly výsadby po levé straně ve směru Mikulov–Mušlov, na pravé straně probíhá výměna postupně, jen jako náhrada za odumřelé sazenice.

Začátkem roku 2019 bylo z havarijních důvodů odstraněno dalších 9 stromů a 9 torz důsledkem postupující degradace kořenových náběhů a hniloby na bázi kmene. Na základě externího dendrologického posouzení byly vytipovány další sanační (bezpečnostní) zásahy v průběhu vegetační sezony 2019 u dalších stovky stromů (vyjma kácení).

01. Ležící torzo, foto Jiří Kmet
02. Mikulovská alej, foto Jan Miklín

Posilování populací perlorodky říční v lokalitách soustavy Natura 2000 v zeleném pásu Bavorsko-Česko

| Erika Smrtová

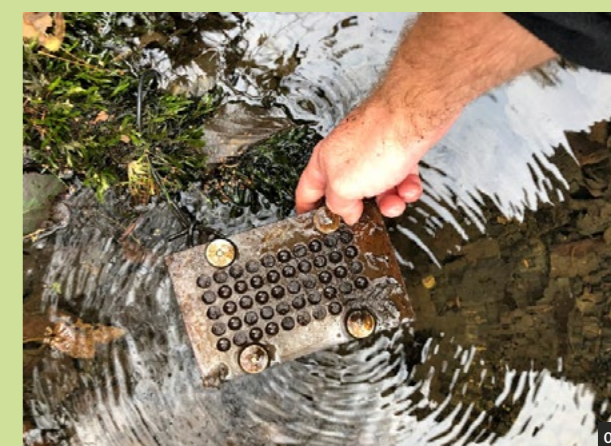
Rozšíření a početnost populací perlorodky říční dramaticky poklesla v celé Evropě během minulého století. Pouze díky její dlouhověkosti se v některých lokalitách ještě zachovaly početnější kolonie, ty však často bývají přestarlé a jedinci již nejsou schopni přirozené reprodukce. I v České republice se perlorodka říční historicky vyskytovala na velkém počtu lokalit v desetitisícových a statisícových koloniích. V současnosti tento mlž žije jen na několika málo tocích v pohraničních oblastech, kde mu vyhovuje chemismus vody, teplotní režim a množství dostupné potravy.

Podpora populací perlorodky říční spočívá v realizaci mnoha rozličných opatření, která mají nejen zlepšit stav samotného vodního prostředí, ale také okolních biotopů, jejichž kvalita a ekologická funkčnost výskyt perlorodky říční bezprostředně ovlivňují. Početní stavy zbytkových populací jsou mnohde však již natolik nízké, že je potřeba přistoupit k přímé podpoře reprodukce tohoto živočicha.

Na výše uvedené reaguje projekt „Posilování populací perlorodky říční v lokalitách soustavy Natura 2000 v zeleném pásu Bavorsko-Česko“, který od ledna 2018 realizuje AOPK ČR, RP SCHKO Slavkovský les, ve spolupráci s Bund Naturschutz Hof v oblasti Ašského výběžku. Stěžejní aktivitou je vybudování odchovny v osadě Huschermühle na bavorské straně hranice pod soutokem Lužního potoka a Rokytnice. V odchovně bude probíhat tzv. polopřirozený odchov, díky němuž budou tamní populace posilovány o juvenilní jedince. Ti budou až do věku 4 – 5 let chováni ve speciálních destičkách v tzv. odchovných prvcích a teprve poté budou vypouštěni volně do toků.

Na české straně jsou v rámci projektu realizována především opatření ke zlepšování stavu biotopů, jedná se zejména o péči o luční společenstva, potravní stružky a odchovný prvek, kam jsou juvenilní perlorodky vysazovány. Realizace projektu bude trvat do roku 2020. Vzhledem k dlouhověkosti perlorodky říční je období realizace projektu velmi krátké na to, abychom mohli s jistotou konstatovat, že se nepříznivý trend úbytku populací díky těmto aktivitám podařilo zvrátit. S jistotou však lze říci, že i po skončení projektu bude třeba vynaložit značné úsilí k tomu, aby tento mlž zůstal i nadále součástí naší přírody.

Projekt je financovaný z prostředků Evropského fondu pro regionální rozvoj prostřednictvím Programu přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko, Cíl EÚS 2014-2020, a MŽP ČR. Celkové náklady na opatření činí 8,4 mil. Kč, přičemž v roce 2018 bylo vynaloženo 532 tis. Kč.

01. Perlorodka říční, nedospělí jedinci, foto archiv AOPK ČR
02. Odchovna perlorodky říční, foto Ondřej Spisar
03. Bioindikační destičky, foto Ondřej Spisar

Regionální akční plán AOPK ČR pro pastarček dlouholistý moravský | Karel Fajmon

Pastarček dlouholistý moravský je u nás kriticky ohroženým druhem, který roste pouze na pěti lokalitách v širším okolí Brumova-Bylnice v CHKO Bílé Karpaty. Kromě nich jeho areál zahrnuje několik lokalit na Slovensku v severní části Bílých Karpat na slovenské straně pohoří, ve Strážovských vrších a pohořích Trábeč a Vtáčnik. Od 80. let minulého století se AOPK ČR, RP Správa CHKO Bílé Karpaty aktivně věnuje jeho záchraně. To vedlo ke zpracování regionálního akčního plánu, který byl pro tento taxon schválen v roce 2018. Cílem je zajistit dlouhodobé přežití populaci taxonu na jeho stávajících lokalitách v Bílých Karpatech, obnovu jedné zaniklé populace a vytvoření jedné náhradní populace v PP Kaňúry.

Mezi hlavní příčiny ohrožení pastarčku dlouholistého moravského patří upuštění od obhospodařování a následná sukcese, případně cílené zalesnění, či naopak příliš intenzivní hospodaření (zpravidla intenzivní pastva), které vedly k tomu, že v posledním století část jeho lokalit za-

nikla úplně a na některých lokalitách se jeho počty rapidně snížily. Tyto početně slabé populace dnes ohrožují také přirozené fluktuace početnosti, způsobené mj. meziroční variabilitou klimatických faktorů. Negativně působí především častější a déle trvající období sucha, neboť se ukazuje, že dostatečná vlhkost je klíčová jak pro klíčení a růst semenáčků, tak i pro vykvetení (a tedy pro generativní rozmnožování) tohoto taxonu.

Základním kamenem jeho aktivní ochrany a podpory v současnosti je řízený management na lokalitách, tj. vyplocení z pastevních areálů a pravidelné kosení po vysemenění rostlin. Kde je to potřeba, jsou navíc opakovaně vyřezávány dřeviny v lemech křovin nebo lesa.

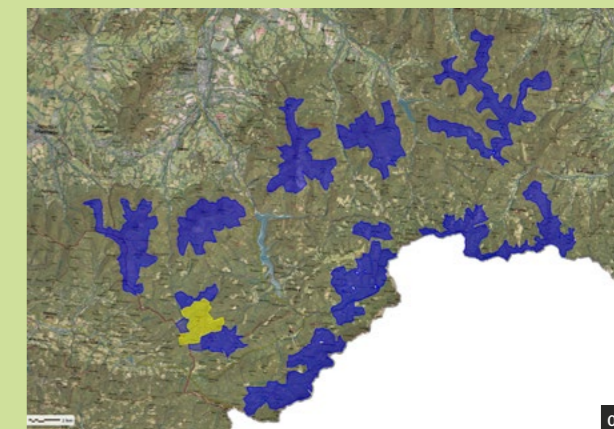
Záchranné výsevy a výsadby, jež byly provedeny během přípravy regionálního akčního plánu v letech 2015 a 2016, jsou zatím spíše na úrovni experimentu. Na většině těchto pokusných plošek se vysetá semena a napěstované semenáčky pastarčku příliš neujaly, či spíše uchycené rostlinky postupně uhynuly (namnoze zřejmě vlivem sucha). Na druhou stranu však na jedné výsevové plošce v PP Kaňúry, kde je snaha o vytvoření menší záložní populace, ještě druhý rok po výsevu přeživalo přes 20 mladých rostlin, které se jevíly perspektivní i pro další růst. Zřejmě tedy záleží na stanovištních podmínkách v prostorovém měřítku v řádu decimetrů a je třeba tyto podmínky co nejlépe poznat a pochopit.

V roce 2018 pokročilo také poznání pastarčku dlouholistého moravského jako takového – K. Skokanová a M. Janišová, spolu s dalšími kolegy, zjistily, že k tomuto taxonu náleží také několik populací v západním Maďarsku a jedna populace v Chorvatsku. Tam ale také potřebuje pastarček zvýšenou pozornost a ochranu, protože i většina těchto populací je spíše málo početná a vázaná na citlivá stanoviště.

01. Pastarček dlouholistý moravský, foto Karel Fajmon
02. Při výřezu dřevin a křovin na lokalitách pastarčku je důležité ponechání vybraných solitérů kvůli zachování polostinného stanoviště. Foto Karel Fajmon
03. Výřez dřevin na lokalitě pastarčku, foto Karel Fajmon
04. Vyplocení lokality pastarčku z pastevního areálu v EVL Hodňovská dolina, foto Karel Fajmon
05. Klíčící semena pastarčku, foto Alena Šuráňová
06. Mladé rostliny pastarčku vzešlé z výsevního experimentu, foto Alena Šuráňová
07. Monitoring repatriačních experimentů, foto Alena Šuráňová

Regionální akční plán AOPK ČR pro tetřeva hlušce | Václav Tomášek

Během druhé poloviny 20. století prošla středoevropská populace tetřeva hlušce značnou fragmentací areálu a strmým poklesem. Hlavními příčinami jsou velkoplošná degradace lesních společenstev boreálního charakteru, dále značný nárůst lidských aktivit ve středoevropských horských polohách a zvýšení predančního tlaku.

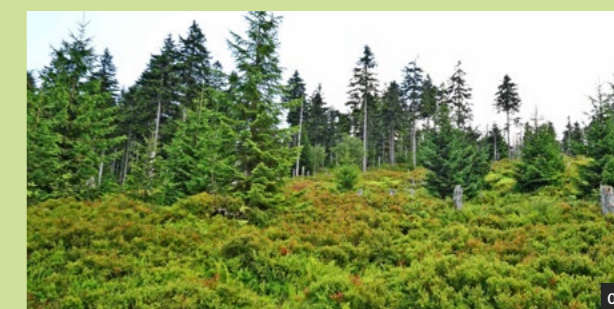
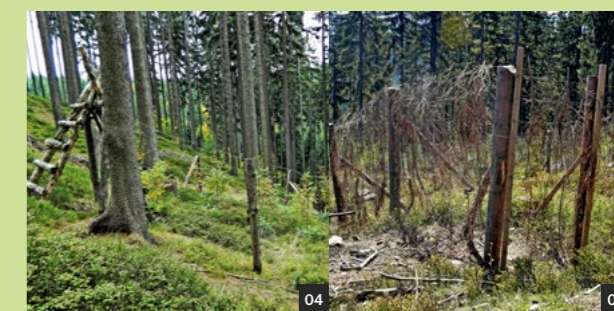
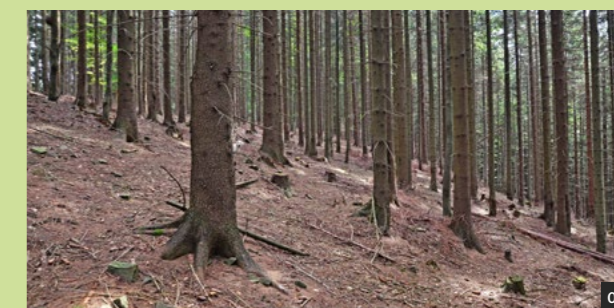
V České republice přežily do dnešních dnů v podstatě už jen dvě zcela izolované populace tetřeva hlušce, populace šumavská a beskydská. Ve snaze zabránit vyhynutí zbytkové populace beskydské, byl schválen Regionální akční plán AOPK ČR pro tetřeva hlušce v Beskydech. Cíl regionálního akčního plánu je vytvořit v daném území životaschopnou populaci čítající 400-500 jedinců.

Jak toho chceme dosáhnout:

- vytvořením alespoň 8 tetřevích oblastí v daném území
- vytvářením a udržováním optimálního biotopu v tetřevích oblastech
- odstraněním rizikových a rušivých faktorů v území s výskytem tetřeva. Sem patří zviditelnění drátěných oplocenek, omezení vstupu turistů, zamezení používání nebezpečných chemických látek, časové omezení lesního hospodaření
- úpravou mysliveckého hospodaření
- monitoringem, výzkumem, přeshraniční spoluprací a vzděláváním veřejnosti

Co se již podařilo:

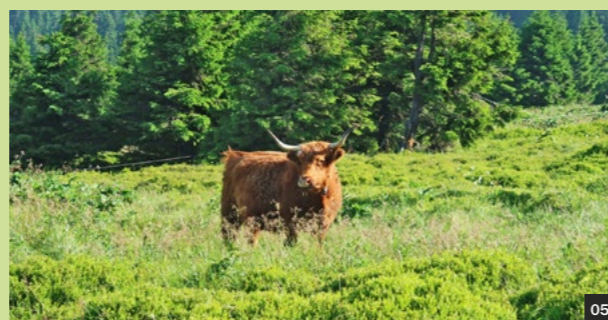
- byla provedena analýza vhodnosti prostředí
- byl zhodnocen stávající stav populace tetřeva v CHKO Beskydy
- byly vyhlášeny 2 tetřeví oblasti o celkové výměře 1500 ha
- ve prospěch tetřeva bylo již upraveno přes 200 ha lesních porostů
- započala maximální redukce predátorů (zejména lišek a prasat)
- byly navrženy bezzásahové porosty v místech dlouhodobého výskytu tetřeva

01. Tetřev hlušec, foto Petr Šaj
02. Zákres tetřevích oblastí
03. Běžný hospodářský les - nevhodný, foto Václav Tomášek
04. Oplocenka nebezpečná/bezpečná, foto Václav Tomášek
05. Uvolněné zmlazení, světliny s borůvkám, foto Václav Tomášek

Regionální akční plán AOPK ČR pro okáče menšího

| Vít Slezák, Václav John

Okáč menší (*Erebia sudetica*) je horský druh denního motýla s ostrůvkovitým rozšířením v Evropě, do dnešního dne se dochoval jen na několika místech v rumunských Karpatech, ve francouzských a švýcarských Alpách a ve francouzském Středohoří. V oblasti Hrubého Jeseníku se vyskytuje jeho endemický poddruh *Erebia sudetica* ssp. *sudetica*, který jinde nenajdeme, ačkoliv ještě na začátku 20. století se vyskytoval i na Králickém Sněžníku, kde zasahoval i do Polska. I jeho výskyt v Hrubém Jeseníku je ohrožen, a to především kvůli nepůvodní borovici kleči, která zarůstá plochy přirozeného alpského bezlesí. Zdá se, že metapopulační dynamika okáče menšího je významným faktorem pro přežití druhu do současnosti. Výsadbou borovice kleče byla tato dynamika narušena.

Regionální akční plán AOPK ČR pro okáče menšího byl vytvořen v letech 2015–2017 a financován z programu tzv. norských fondů, konkrétně projektu „Opatření pro zastavení úbytku biodiverzity na celostátní a regionální úrovni“ a jeho cílem bylo zabránit na klíčových lokalitách dalšímu zarůstání kleči. Okáč menší je přitom využitý jako deštníkový druh, jehož ochrana zajišťuje potřeby mnoha dalších ohrožených druhů živočichů i rostlin – z těch známých lze zmínit např. dalšího motýla okáče horského (*Erebia epiphron*), mizejícího pěvce lindušku horskou (*Anthus spinoletta*), z rostlin třeba sasanku narcisokvětou (*Anemone narcissiflora*). Unikátní fauna a flora alpského bezlesí Jeseníků je však mnohem rozsáhlejší a zahrnuje i některé další endemické taxony.

Během doby realizace norských fondů byly v oblasti Malého Dědu odstraněny porosty kleče na celkové ploše 12 hektarů (čistá plocha odstraněných klečových keřů byla cca 1,79 ha). Na uvolněných plochách dochází k postupné obnově alpského biotopu a populace motýlů je zde pravidelně monitorována. Právě oblast Malého Dědu je z hlediska biodiverzity horských druhů bezobratlých zcela mimořádná. Zásahem na Malém Dědu však práce nekončí, již v příštím roce je plánován další zásah na podporu nejen okáče menšího, a to výřez kosodřeviny v oblasti nad Velkou kotlinou.

Dalším vhodným opatřením pro okáče je pastva. Pastva s využitím skotu a ovcí probíhá v posledních letech v širší oblasti Malého Dědu, v blízkosti chaty Švýcárna. Extenzivní pastva podporuje biodiverzitu a vytváří prostředí

vhodné pro okáče. Na pasených plochách prospívají nektaronosné rostliny, které jsou pro okáče zdrojem nektaru, motýli také často vyhledávají trus zvířat, ze kterého získávají minerální látky.

01. Okáč menší
  02. Borovice kleč (kosodřevina) zarůstající jesenícké bezlesí
  03. Výřez kleče na Malém Dědu
  04. Výřez kleče na Malém Dědu
  05. Extenzivní pastva skotu v NPR Praděd
- Všechna foto Vít Slezák

Invazní nepůvodní druhy s významným dopadem na Unii přehledně v metodice AOPK ČR | Tomáš Görner

V prosinci 2018 AOPK ČR vydala metodiku „Invazní nepůvodní druhy s významným dopadem na Evropskou unii – jejich charakteristiky, výskyt a možnosti regulace“. Publikace slouží jako informativní nástroj zejména pro ty, kteří se v současné době podílejí na implementaci nařízení EK č. 1143/2014 o prevenci a regulaci zavlečení či vysazování a šíření invazních nepůvodních druhů do naší legislativy. Je k dispozici také v elektronické verzi na webu AOPK ČR a je tedy dostupná všem, kteří se o tuto problematiku zajímají.

V obecné části popisuje stávající legislativu invazních druhů v České republice a také možnosti financování jejich likvidace z národních i evropských zdrojů. Dále představuje veškerá pravidla vyplývající z textu nařízení EK

č. 1143/2014, jež mají být implementována do našich právních aktů – zákazy, omezení, výjimky, zavedení systému včasného varování, možnosti zřízení národního seznamu, tvorba zásad regulace a akčních plánů. Toto nařízení je primárně vázáno na druhy, které se dostaly na seznam invazních nepůvodních druhů s významným dopadem na Unii (tzv. „unijní seznam“). Všem 49 druhům je proto věnována speciální část metodiky, aby si mohli čtenáři udělat představu nejen o vzhledu (včetně možností záměny s domácími i jinými nepůvodními druhy), biologii a stupni rozšíření druhů v České republice i Evropě, ale i o rizicích, která jsou s nimi spojena, a o využívaných možnostech likvidace či omezení výskytu.

Tomáš Görner

INVAZNÍ NEPŮVODNÍ DRUHY S VÝZNAMNÝM DOPADEM NA EVROPSKOU UNII

jejich charakteristiky, výskyt a možnosti regulace

METODIKA AOPK ČR

PRAHA 2018

Ochrana krajinného rázu v nástrojích ÚPD na příkladu CHKO Slavkovský les | Jindřich Horáček, Jiří Sikora

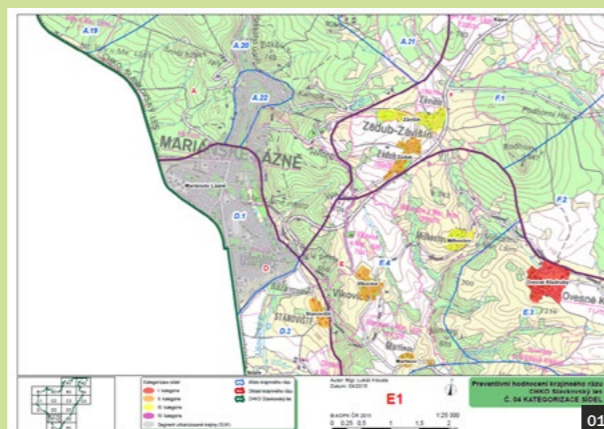
Preventivní hodnocení krajinného rázu (PHKR) je jedním ze základních podkladů k posuzování krajinného rázu, který koncepčně vyhodnocuje a transparentně nastavuje územně diferencovanou intenzitu veřejného zájmu na jeho ochraně, tedy navrhuje limity ochrany krajinného rázu v různých částech CHKO. Přispívá tedy k předvídatelnému rozhodování a ke sjednocení přístupu k jeho posuzování. AOPK ČR, RP SCHKO Slavkovský les (SCHKO) tento dokument využívá jako územně analytický podklad poskytovaný pořizovateli územně plánovací dokumentace, jako podklad pro vyjadřování k územně plánovací dokumentaci a jejím změnám a pro kauzální rozhodování.

Základ ochrany krajinného rázu se SCHKO snaží řešit v co možná největší míře již v rámci územně plánovací dokumentace, kde jsou uvedeny jasné a transparentní limity pro výstavbu v předem určených plošech. Zásadním východiskem je „Metodický pokyn MŽP, odboru obecné ochrany přírody a krajiny, ve spolupráci s MMR, odborem územního plánování a krajiny“, který byl publikován ve Věstníku MŽP (Ročník XXVII, září 2017, Částka 9). Tímto postupem je možné docílit vyšší míry sjednocení výkonu rozhodovací praxe a její vyšší věrohodnosti a přezkoumatelnosti.

Pro umožnění tohoto přístupu jsou však elementárním podkladem údaje obsažené v kvalitně zpracovaném PHKR, pro jehož kvalifikovanou aplikaci je třeba mít jasné definované základní závazné podmínky ochrany krajinného rázu pro jednotlivá sídla či jejich části a zároveň oddělené doplňující doporučení ochrany krajinného rázu.

SCHKO dělí sídla dle jejich zachovalosti a cennosti do dvou hlavních kategorií a jedné doplňkové. V nejcennějších sídlech kategorie I či v jejich částech je nutné mít zpracované údaje v PHKR minimálně v podrobnosti odpovídající územnímu plánu s prvky regulačního plánu, popř. regulačnímu plánu, do kterých lze pak tyto podmínky zapracovat. Pokud je zde zpracován pouze územní plán, není možné dle stavebního zákona tyto podrobné podmínky zapracovat a nadále se v daném území posuzuje kauzálním způsobem. V méně hodnotných sídlech kategorie II je možné podmínky ochrany krajinného rázu do územních plánů na základě splnění jednoznačných výstupů PHKR zapracovat a je zde možná dohoda orgánu ochrany přírody a územního plánování ve smyslu §12 odst. 4 ZOPK. Doplňující kategorií jsou Segmenty urbanizované krajiny, tedy sídla, kde nejsou v PHKR definovány speciální regulativy a doporučení (výrobní provozy, dopravní stavby, přechodová a okrajová zástavba včetně sídlišť) a postačí zde zpracované základní limity na úrovni územního plánu.

Rozhodovací pravomoc podle ustanovení §12 ZOPK vyžaduje jasnou interpretaci, která je pochopitelná pro širokou odbornou i laickou veřejnost. Pevně stanovené a srozumitelně definované limity ochrany krajinného rázu jsou proto základem úspěchu při rozhodování AOPK ČR jako orgánu státní správy na úseku ochrany přírody.

MKR	Sídlo	Kategorie
OKR A – Centrální část		
A.19	Obora	I, II, III, IV
A.20	Mariánské Lázně - okolí	I, II, III, IV
A.21	Polom	I, II, III, IV
A.22	Mariánské Lázně - centrum	Mariánské Lázně (centrum)
OKR D – Údolí Kosiho potoka		
D.1	Mariánské Lázně - město	SUK
D.2	Chotěnov - Skláře	I, II, III, IV
	Stanoviště	I, II, III, IV
OKR E – Údolí Kosiho a Jilmového potoka		
E.3	Ovesné Kladruby	Bezvěrov
		I, II, III, IV
E.4	Vlkovice	Martinov
		I, II, III, IV
		Milhostov
		I, II, III, IV
		Vlkovice
		I, II, III, IV
		Přístov
		I, II, III, IV
		Výškov
		I, II, III, IV
OKR F - Tepelsko		
F.1	Rájov	Rájov
		I, II, III, IV
		Zábud - Závěšín
		I, II, III, IV
F.2	Podhora	Horní Kramolín
		I, II, III, IV
		Mrázov
		I, II, III, IV
		Služetín
		I, II, III, IV

01. Příklad kategorizace sídel obsahující také segment urbanizované krajiny - mapa

02. Příklad kategorizace sídel obsahující také segment urbanizované krajiny - tabulka

AOPK ČR vydala v roce 2018 celkem 3 102 závazných stanovisek podle § 12 odst. 2 ZOPK k umístování a povolování staveb, z toho 769 ve IV. zóně CHKO, a 8 rozhodnutí dle téhož ustanovení, z čehož jedno ve IV. zóně CHKO, k povolení jiných činností, které mohou snížit nebo změnit krajinný ráz. Dále AOPK ČR vydala celkem 6 178 závazných stanovisek dle § 44 odst. 1 ZOPK ke stávkám, z toho 4 851 v I. – III. zóně a 1 327 ve IV. zóně CHKO (při splnění podmínek vyplývajících z § 44 odst. 2). Dále bylo vydáno 160 rozhodnutí či závazných stanovisek dle § 44 odst. 3 ZOPK k souhlasům k činnostem dle bližších ochranných podmínek ZCHÚ a 468 vyjádření a stanovisek podle § 78 odst. 1 ZOPK k pořizování nových a aktualizaci stávajících územních plánů.

2.5.2. Územní systém ekologické stability | Ingrid Forczek

Byla upravena a doplněna dokumentace k projektu „Plán ÚSES v CHKO“ k podrobné revizi a aktualizaci vymezení všech úrovní ÚSES na většině území CHKO. ÚSES se stává čím dál důležitějším nástrojem ochrany přírody v územním plánování a je třeba mít také pro tyto účely kvalitní podklady. Pro realizaci projektu připravila AOPK ČR odborné podklady, protože pro území CHKO vyžaduje použití „Metodiky vymezení ÚSES“ odchylný postup. Tato metodika (MŽP, 2017) neumožňuje alternativně využít soustavu přírodních biotopů namísto biogeografických jednotek a dostatečně nezohledňuje biologický přístup při vymezení ÚSES. Jednoznačně totiž preferuje lesní ekosystémy jako cílový stav biocenter a naopak malý akcent je kladen na cenné nelesní přírodní biotopy (stepi, vlhké louky, mokřady). V průběhu roku probíhaly práce na doplnění metodických postupů k vymezení ÚSES na základě cílových společenstev a následně zvolené technologie zakládání ÚSES.

Během roku 2018 probíhaly sjednocovací práce na standardu péče o přírodu a krajinu C 01 002 „Vytváření ÚSES (plány a projekty)“. S Fakultou životního prostředí České zemědělské univerzity byla učiněna dohoda na zpracování dalších standardů řady C (územní systém ekologické stability a krajinnotvorné prvky).

AOPK ČR ve shodě s MŽP zpracovala zadání ověřovacích studií na území CHKO k využití „Metodiky vymezení ÚSES“. Společným cílem je případná úprava metodiky tak, aby byla plnohodnotně využitelná pro celé území ČR.

2.5.3. Významné krajinné prvky

| Šárka Okrouhlíková

Evidence VKP je v kompetenci obcí s pověřeným obecním úřadem. Ty sice znají nejlépe své území, ale mnohdy nemají dostatečné časové možnosti a potřebný počet kvalifikovaných pracovníků. Proto nejsou tato data dostatečně prezentována a vznikají nepřesnosti v evidenci. Nepřesnosti mohly vzniknout na základě předání agendy, ať již se jedná o předání na místě odborného pracovníka, nebo o plošné předávání ze zrušených okresních úřadů na obce. Vzhledem k chybějícím datům je žádoucí provádět revize a aktualizace seznamů registrovaných VKP. V případě absence informací o registrovaných VKP na

obci s pověřeným obecním úřadem je možno se obrátit na příslušnou ORP, případně na krajský úřad. Další možností je obrátit se na odbor územního plánování, jelikož RVKP jsou územně analytickými podklady.

Za rok 2018 byla shromážděna data z Libereckého a Karlovarského kraje. Přehled viz obr. č. 1.

V Libereckém kraji bylo zjištěno 239 registrovaných VKP, do území toho kraje zasahuje pět chráněných krajinných oblastí a jeden národní park, kde se obvykle VKP neregistrují. Přesto je zde průměrně v každé obci registrováno necelých 8 VKP a to znamená, že se nachází jeden registrovaný VKP na 13 km². Nejvíce registrovaných VKP se nachází v obcích s pověřeným obecním úřadem Liberec a to 58, s velkým odstupem jsou pak obce Nový Bor (19), Turnov (18) a Jablonec nad Nisou (18). Nejvíce významných krajinných prvků bylo registrováno v letech 1996 až 2000, jedná se o více než polovinu (138) všech registrovaných VKP. Výraznou část registrovaných VKP tvoří stromy a keře (36 %), dále pak parky, zahrady a hřbitovy (22 %) a aleje a sady (12 %).

Při sběru dat bylo zjištěno, že počet registrovaných VKP v Karlovarském kraji je 149, v tomto území se nachází vojenský újezd Hradiště, kde aktualizace nebyla prováděna, a část území se nachází v CHKO. V Karlovarském kraji je průměrně v každé obci registrováno přes 10,5 VKP, po převedení tohoto čísla na plošné jednotky je to průměrně jeden registrovaný VKP na 69 km². Nejvíce registrovaných VKP se nachází v obcích s pověřeným obecním úřadem Ostrov a to 38, následován je obcemi Mariánské Lázně (32) a Karlovy Vary (25). Zcela bez registrovaných VKP jsou obce Horní Slavkov, Kynšperk nad Ohří a Loket. Všechny tři obce se územně překrývají s chráněnou krajinnou oblastí Slavkovský les. Nejvíce významných krajinných prvků v jednom roce (23) bylo registrováno v letech 1995 a 1996. Do roku 2000 bylo registrováno přes 50 % VKP. Registrované VKP v Karlovarském kraji jsou relativně rovnoměrně rozložené. Nejvíce jsou tu zastoupeny vody a mokřady (23 %), kombinované prvky (21 %), travnaté plochy (19 %) a aleje a sady (17 %).

V roce 2018 vydala AOPK ČR celkem 10 rozhodnutí a 497 závazných stanovisek v rámci ochrany VKP. Žádný VKP nebyl na území v působnosti AOPK ČR nově registrován.

2.5.4. Dřeviny rostoucí mimo les

| Brigita Neumannová

Pojem „Dřeviny rostoucí mimo les“ zahrnuje stromy a keře, jejich skupiny či líniové prvky, které rostou na nelesních pozemcích. V rámci metodické podpory výkonu státní správy AOPK ČR během roku 2018 zpracovala 955 odborných stanovisek ke dřevinám rostoucím mimo les, 19 rozhodnutí o povolení ke kácení dřevin a 1 znalecký posudek týkající se bezpečnosti a perspektivy dřevin rostoucích mimo les. V rámci podpory výkonu státní správy byla též provedena 3 měření památných stromů akustickým tomografem.

V roce 2018 pokračovaly práce na vývoji jednotlivých standardů řady A – Arboristické standardy, C – ÚSES a krajinnotvorné prvky a E – speciální opatření druhové

ochrany. Problematika standardů a další témata týkající se ochrany dřevin rostoucích mimo les byla zástupci AOPK ČR prezentována na každoroční zimní arboristické konferenci nazvané „Řez včera, dnes a zítra“.

V květnu roku 2018 pak proběhlo tradiční dvoudenní odborné setkání dendrologů AOPK ČR tentokrát v CHKO Slavkovský les. Kromě vzájemné výměny informací a zkušeností týkající se péče o památné stromy v rámci terénní exkurze bylo setkání zaměřeno na témata spojená zejména s prevencí a ochranou proti problematickým škůdcům a závažným chorobám, zlepšení stavu dřevin a na problematiku jmelí.

V uplynulém roce byla také vydána aktualizovaná verze metodiky „Oceňování dřevin rostoucích mimo les“ a zahájen projekt TA ČR Ěta „Ověření kalkulace společenské hodnoty dřevin rostoucích mimo les za účelem výpočtu rozsahu kompenzačních opatření při jejich kácení“, který bude ve spolupráci s AOPK ČR v období 2018-2021 řešen Centrem pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy, SAFE TREES, s. r. o. a ATEM – Ateliérem ekologických modelů, s. r. o. Výstupy projektu budou mj. sloužit k ověření a případné revizi výše uvedené metodiky.

2.6. OCHRANA NEŽIVÉ PŘÍRODY

| Zuzana Stanzelová, Luboš Stárka

Pokračovala spolupráce s Českou geologickou službou při doplňování lokalit a upřesňování údajů v evidenci významných geologických lokalit. Podařilo se přehlásit několik geomorfologických přírodních památek v CHKO Žďárské vrchy. Na základě podkladů zpracovaných AOPK ČR dokončilo MŽP vyhlášení nové geologicko-paleontologické národní přírodní památky Pískovna Erika u Sokolova.

Přímá péče o neživou přírodu tradičně spočívá hlavně v odstraňování vegetace z výchozů a odkryvů, budování uzávěr jeskyní, odstraňování nelegálního odpadu ze starých lomů a odpadků z okolí stratotypů. Jako příklady provedených zásahů lze za rok 2018 uvést opravy mříží u jeskyní Krtola a Sklepy pod Troskami v CHKO Českém ráji, opravu násilně poničené uzávěry jeskyně Býčí skála, od vegetace byl očištěn instruktivní odkryv Na skalách v CHKO Železné hory a vyřezán nálet kolem Pískovcových sloupků v CHKO Broumovsko. Mediálně vděčné a technicky velmi náročné bylo vytažení vzrostlého buku spadlého do Hranické propasti a ponoření do hloubky 35 m pod hladinu jezírka. Akci k zajištění prostupnosti propasti pro další výzkumy provedli v součinnosti s AOPK ČR speleologičtí potápěči za plné finanční podpory Olomouckého kraje.

Jedním z předmětů činnosti AOPK ČR je vedení Jednotné evidence speleologických objektů (JESO). Proběhla aktualizace údajů načítaných do JESO z GISových vrstev informačního systému ochrany přírody. Do databáze bylo na ústředním pracovišti doplněno podle publikované literatury, rozpracovaných plánů péče o MZCHÚ a nových IP celkem 14 objektů, aktualizovány informace o dalších. Byla zpřesněna lokalizace desítek objektů mimo hlavní krasové oblasti.

V roce 2018 byly dokončeny metodické listy k ochraně a péči o jeskyně a další krasové jevy, které definují správní postupy v rámci státní správy a podrobně popisují dpo-

ručované postupy při ochraně a péči o jeskyně. Byla přijata zcela nová bezpečnostní směrnice pro práci v podzemí, která se stane součástí vnitřních bezpečnostních předpisů. Na její tvorbě se podíleli speleologové z CHKO Moravský kras, členové speleologické záchranné služby (Bohumil Koutecký) a bezpečnostní technici.

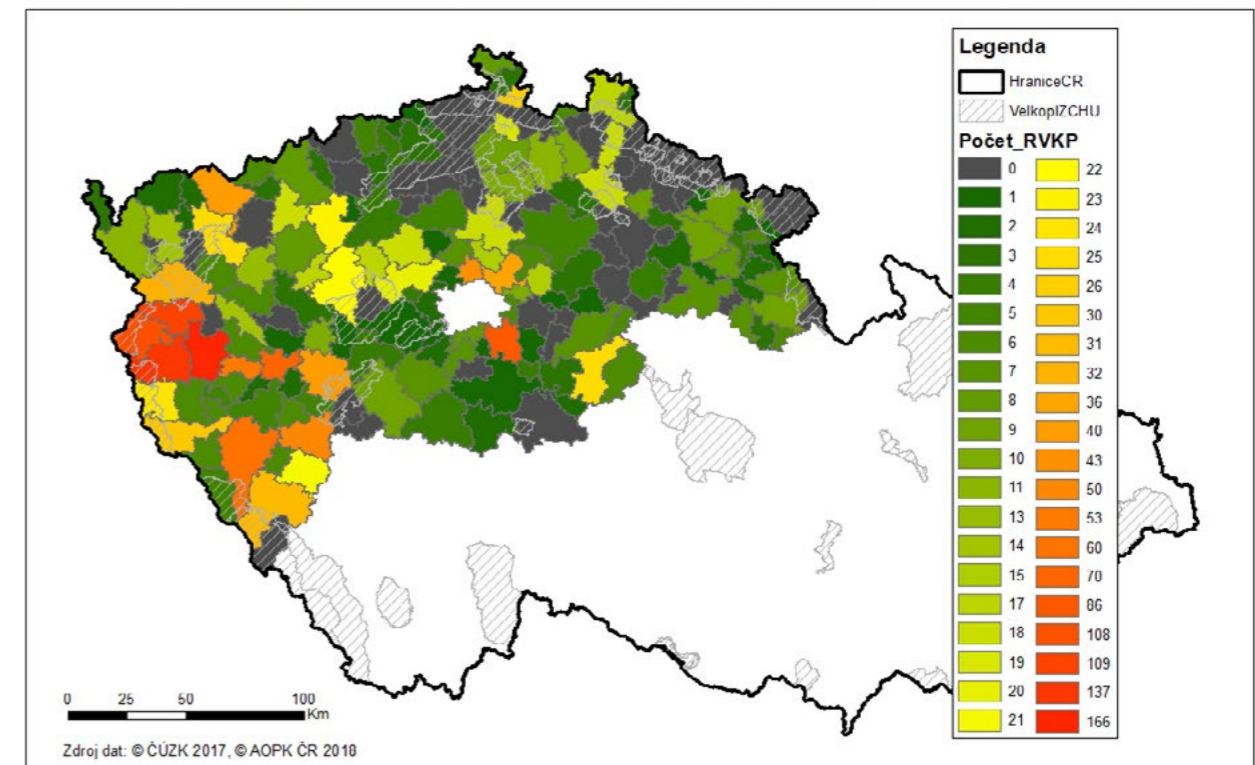
Zástupce AOPK ČR byl spoluorganizátorem 25. ročníku Mezinárodní školy ochrany přírody krasových oblastí konané v Polsku, které se aktivně svými příspěvky zúčastnili naši pracovníci. Pokračovala spolupráce s polskými partnery, zaměřená na problematiku krasových vod a jejich ekosystémů.

Zástupce AOPK ČR aktivně působil v poradním orgánu ministra životního prostředí - Národní radě geoparků. Novým národním geoparkem se stalo Broumovsko, hranice geoparku přesahují výměru CHKO. Také tento geopark spolupracuje s AOPK ČR při popularizaci geologie a péči o lokality.

Ve spolupráci Centra pro otázky životního prostředí UK a AOPK ČR vznikla Metodika pro hodnocení alternativních způsobů obnovy post-těžební krajiny. Je zaměřena na rozsáhlé suché těžebny uhlí a písku. Poskytuje orgánům ochrany přírody návod jak postupovat pro dosažení z hlediska ochrany přírody nejpříznivějšího stavu.

V rámci výkonu státní správy bylo ve správním řízení vydáno dle §10 celkem 11 rozhodnutí.

Počet registrovaných významných krajinných prvků
Vybrané kraje: Středočeský, Královéhradecký, Ústecký, Plzeňský, Karlovarský a Liberecký

Obr. č. 1 Počet RVKP ve vybraných krajích, kde již proběhlo shromažďování.

3. Péče o přírodu a krajinu | Pavel Štěrba

3.1. METODICKÉ ZAJIŠTĚNÍ PÉČE O PŘÍRODU A KRAJINU | Pavel Štěrba

AOPK ČR se dlouhodobě zabývá zpracováním a vydáváním odborných podkladů pro realizaci opatření péče o přírodu a krajinu jako jsou metodiky a standardy, které jsou veřejně dostupné na webových stránkách AOPK ČR; v případě potřeby zpracování detailnějších prací jsou to tzv. studie (podkladové a osvětové materiály pro krajinotvorné programy), které jsou dostupné v knihovně AOPK ČR. Zároveň pro MŽP AOPK ČR každoročně připravuje aktualizaci Nákladů obvyklých opatření.

3.1.1. Standardy péče o přírodu krajiny

Standardy péče o přírodu a krajinu AOPK ČR zpracovává ve spolupráci s akademickými pracovišti. Slouží jako podklad pro zadávání, kontrolu, přebírání prací financovaných z dotačních programů, zároveň sjednocením používaných termínů přispívají ke zlepšení komunikace mezi projektanty, dodavateli, odběrateli, úřady, odbornými institucemi, orgány státní správy a dalšími subjekty.

V roce 2018 bylo zveřejněno šest nových standardů: SPPK A 01 001 „Hodnocení stavu stromů“, SPPK A 02 005 „Kácení stromů“, SPPK A 02 010 „Péče o dřeviny kolem veřejné technické infrastruktury“, SPPK C 02 006 „Zakládání a péče o genofundové plochy odrůd ovocných dřevin“, SPPK C 02 007 „Krajinné trávníky“, SPPK D 02 006 „Disturbanční management na nelesních plochách“. Kompletní seznam dosud zveřejněných standardů je dostupný v tabulce č. 5. Schválené standardy i pracovní verze standardů k připomínkování veřejností jsou dostupné na www.standardy.nature.cz.

3.1.2. Metodiky péče

AOPK ČR vydává metodiky s doporučenými postupy pro orgány ochrany přírody, veřejnou správu, širší odbornou veřejnost i hospodáře a uživatele krajiny. V roce 2018 byla vydána metodická příručka pro ochranu stád pomoci pasteveckých psů „Jak pastevečtí psi chrání stáda“ a metodika „Invazní nepůvodní druhy s významným dopadem na Evropskou unii“. Přehled metodických materiálů nejen v oblasti péče o přírodu a krajinu je uveden na stránkách www.ochranaprirody.cz v sekci Metodická podpora.

3.1.3. Studie

V rámci krajinotvorných programů jsou každý rok zpracovány podkladové a osvětové materiály. V roce 2018 bylo zpracováno 12 odborných studií za téměř 2,2 mil. Kč. Převážná část z nich byla zaměřena na konkrétní opatření realizovaná podle plánů péče, jako například studie „Vyhodnocení současného stavu a dosavadního vývoje lesa ponechaného samovolnému vývoji v lokalitě Hedvíkovská rokle a v lokalitě Lovětínská rokle v NPR Lichnice v CHKO Železné hory“. Dále byly zpracovány tři koncepce práce s návštěvníckou veřejností pro území Jizerských hor, Bílých Karpat a Broumovska. Bylo financováno speciální číslo časopisu Veronica o návratu velkých šelem. Příklad studie najdete v boxu č.10.

3.1.4. Náklady obvyklých opatření

Náklady obvyklých opatření (NOO) vydává Ministerstvo životního prostředí. AOPK ČR je pro MŽP vyvinula a každoročně připravuje jejich aktualizaci. NOO slouží k stanovování výše příspěvků pro vlastníky a nájemce a k posuzování žádostí a projektů v rámci dotačních pro-

Tab. č. 5 Stav vývoje standardů péče o přírodu a krajinu k 31.12. 2018

Řada	Standard péče o přírodu a krajinu	Rok zveřejnění schváleného standardu
A - Arboristické standardy	01 001 Hodnocení stavu stromů	2018
	01 002 Ochrana stromů při stavební činnosti	2017
	02 001 Výsadba stromů	2013
	02 002 Řez stromů	2015*
	02 003 Výsadba a řez keřů	2014
	02 004 Bezpečnostní vazby a podpěry	ve vývoji
	02 005 Kácení stromů	2018
	02 006 Ochrana stromů před úderem blesku	2016
	02 007 Úprava stanovištních poměrů stromů a keřů	ve vývoji
	02 008 Zakládání a péče o soubory dřevin	ve vývoji
	02 009 Speciální ošetření stromů	ve vývoji
	02 010 Péče o dřeviny kolem veřejné dopravní infrastruktury	ve vývoji
	02 010 Péče o dřeviny kolem veřejné technické infrastruktury	2018

Řada	Standard péče o přírodu a krajinu	Rok zveřejnění schváleného standardu
B - Voda v krajině	02 001 Vytváření a obnova tůní	2014
	02 004 Péče o vodní toky vč. břehových porostů	ve vývoji
	02 005 Extenzivní hospodaření na rybnících	ve vývoji
	02 006 Rybí přechody	2014
	02 007 Výstavba a rekonstrukce malých vodních nádrží přírodě blízkým způsobem	ve vývoji
C - ÚSES a krajinné prvky	01 001 Hodnocení funkčnosti ÚSES	ve vývoji
	01 002 Vytváření ÚSES (plány a projekty)	ve vývoji
	02 001 Realizace biocenter a biokorodů ÚSES	ve vývoji
	02 002 Vytváření krajinných a interakčních prvků	ve vývoji
	02 003 Funkční výsadby ovocných dřevin v zemědělské krajině	2016
	02 004 Péče o skladebné části ÚSES vč. Krajinných a interakčních prvků	ve vývoji
	02 005 Péče o funkční výsadby ovocných dřevin	2016
	02 006 Zakládání a péče o genofondové plochy odrůd ovocných dřevin	2018
02 007 Krajinné trávníky	2018	
D - Péče o vybrané terestrické biotopy	02 001 Obnova travních společenstev s využitím regionálních směsí	2017*
	02 002 Obnova dlouhodobě neobhospodařovaných travních společenstev (vč. likvidace náletových dřevin)	ve vývoji
	02 003 Pastva	2015
	02 004 Sečení	2017
	02 005 Opatření ke zlepšení druhové skladby lesních porostů	2014
	02 006 Disturbanční management na nelesních plochách	2018
	02 007 Likvidace vybraných invazních druhů rostlin (vč. následné péče o lokality)	2016
E - Speciální opatření	02 001 Zřizování a provoz mobilních zábran pro obojživelníky podél komunikací	ve vývoji
	02 005 Hraniční značení chráněných území a památných stromů	ve vývoji
	02 006 Informační tabule a panely	ve vývoji

Pozn. 1: V tabulce jsou uvedeny pouze zveřejněné standardy či ve fázi vývoje.

Pozn. 2: Tučně vyznačeny standardy zveřejněné na www.standardy.nature.cz (stav k 31.12.2018)

* zveřejněna druhá, aktualizovaná verze

gramů podporujících péči o přírodu a krajinu. Cílem NOO je zajištění efektivního vynakládání finančních prostředků. Aktuálně jsou NOO členěny na deset tematických oblastí: lesnická opatření, návštěvnická infrastruktura, geodetické práce, vodní ekosystémy, zemědělské činnosti, invazní druhy, zeleně rostoucí mimo les, plány péče, podpora druhů, práce, doprava a jiné náklady.

Aktuální NOO jsou k dispozici ke stažení na www.dotace.nature.cz, které AOPK ČR zřídila a provozuje pro orientaci žadatelů o podporu projektů péče o přírodu a krajinu.

3.2. PÉČE O CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ VE SPRÁVĚ AOPK ČR

| Barbora Satrapová, Eva Warausová, Barbora Čížková

Jedním z hlavních poslání AOPK ČR je zajišťování péče o spravovaná zvláště chráněná území, většinou národního významu. AOPK ČR zajišťuje péči o různé typy biotopů (viz tab. č. 6), o celkové ploše 312 tis. ha.

Na některých pozemcích je AOPK ČR příslušná hospodařit (v roce 2018 se jednalo o pozemky ve vlastnictví státu o celkové rozloze 12 796 ha). Podrobnější struktura vý-

Tab. č.6 Rozloha přírodních biotopů na území ZCHÚ ve správě AOPK ČR

Název kategorie biotopů	(ha)
Lesní biotopy (lesy přírodního charakteru a lesní kultury s nepůvodními dřevinami)	202 618
Nelesní biotopy (sekundární trávníky a vřesoviště, alpské bezlesí, zemědělské kultury)	94 392
Vodní biotopy (vodní toky, rašeliniště, mokřady)	15 454
Celkem	312 464

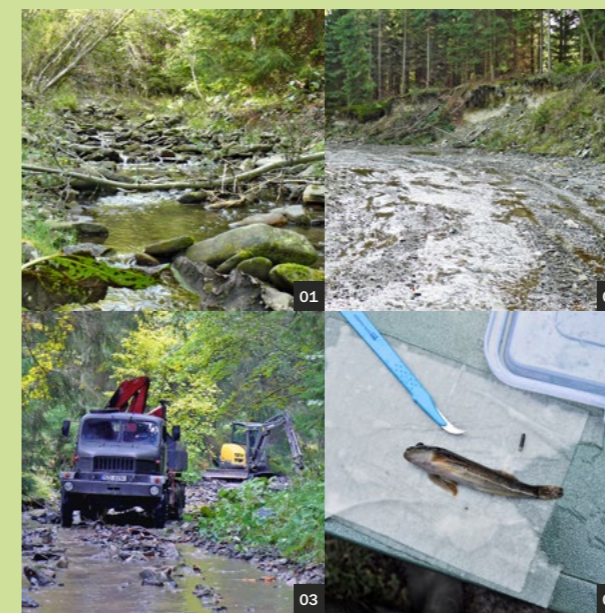
voje vlastnictví pozemků podle druhu pozemku je uvedena v tabulce č. 7. Většina pozemků se nachází ve zvláště chráněných územích a je třeba zajistit přiměřenou péči s ohledem na jejich předmět ochrany. Zajišťované činnosti vycházejí nejčastěji z povinnosti vlastníka plynoucí ze zvláštních předpisů a plánů péče.

Na péči o zvláště chráněná území ČR bylo v roce 2018 vy-

Studie o vlivu technických úprav na rybí společenstva malých vodních toků | Miroslav Kubín

Desetičlenný vědecký tým se zahraniční účastí, desítky odborných i laických dobrovolníků, tři roky práce v terénu i za počítačem, bagry, nákladní automobily, vranky pruhoploutvé, pstruzi obecní a moderní technologie. Tak by se daly v kostce shrnout atributy studie, která hledala odpovědi na dosud nezodpovězené otázky týkající se problematiky vlivu těžké techniky na ryby, dnové bezobratlé živočichy, koryto toku a zákal vody během úprav vodních toků.

Příprava studie začala v roce 2015 po zjištění nepovolených zásahů do vodních toků ve formě těžby štěrku v délce několika stovek metrů ve dvou vodních tocích na území CHKO Beskydy s výskytem vranky pruhoploutvé a pstruha obecního (foto č. 1, 2). Vodní toky se nacházely v první a druhé zóně CHKO v povodí Ostravice. Po zásahu nebyly na lokalitě nalezeny žádné usmrcené ryby. Pro vysvětlení se nabízely tři hypotézy: buď ryby před bagry uplavaly,

nebo byly zasypány štěrkem anebo část uplavala a část byla zasypána. Dále nás zajímalo, jaké jsou únikové aktivity ryb během podobných aktivit, jaký vliv mají pojezdy a těžba na morfologii koryta a bezobratlé živočichy žijící na dně potoků. Kvůli tomu, že relevantní informace v odborné literatuře chybějí, se AOPK ČR rozhodla výše uvedené hypotézy testovat.

Realizace studie proběhla v letech 2016-2018 (foto č. 3, 4, 5). Z výsledků studie vyplynulo, že během technických zásahů byla zaznamenána průměrná mortalita u ryb 31 % (horní hranice 59 %, dolní hranice 19 %) a u zoobentosu 95 %. Pravděpodobnost úhynu vranek během pojezdu klesala s velikostí jedince, naopak u pstruhů nebyla závislá na velikosti. Střední hodnota pohybů (bez ohledu na směr pohybu) u vranek a pstruhů byla během experimentu 10 m. U vranky pruhoploutvé a pstruha obecního

nebyl prokázán rozdíl v pohybech před a po zásahu (mimo období zvýšených průtoků). Pohyby vranky byly delší za zvýšených průtoků (až 566 m proti proudu), ve srovnání s obdobím s nízkými průtoky (jednotky metrů). Naopak u pstruha se během období vysokých a nízkých průtoků pohyby výrazně nelišily. Pojezd těžkou technikou v korytech toků vedl ke snížení heterogenity v podélných i příčných profilech a způsobil pokles druhové diverzity zoobentosu o 59 %, abundance o 95 % a biomasy o 94 %. Z 2D hydrodynamického modelu Iber vyplývá, že při nízkých průtocích se na 40 m úseku usadí až 75 % plavenin.

Studie vznikla za finanční podpory následujících institucí, firem a spolků: Ministerstvo životního prostředí, Lesy České republiky, s. p., Biskupské lesy – (Diecéze Ostravsko-Opavská), Český rybářský svaz, firmy Swietelsky a Leso-technické a zemědělské služby. Celkové náklady studie činily 500 tis. Kč.

Na řešení výzkumu se podíleli kolegové z Univerzity Palackého v Olomouci, Ústavu biologie obratlovců AV ČR v Brně, Ostravské univerzity, z Biologického centra AV ČR, Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a ze tří zahraničních institucí (Institutu pro biologii a ochranu přírody Göteborgské univerzity, Švédského rybářského svazu v Göteborgu a university Paul Sabatier v Toulouse. Významnou měrou se na práci v terénu podílela základní organizace Českého svazu ochránců přírody Radhošť a v rámci praxe studenti ze Střední školy zemědělské a přírodovědné z Rožnova pod Radhoštěm. Poděkování patří také místní organizaci Českého rybářského svazu Frýdlant nad Ostravicí, bez které by zcela určitě tento projekt neproběhl.

01. Beskydská bystřina před ilegální těžbou štěrku, foto Miroslav Kubín
02. Myšlenka na studii vznikla při pohledu na tok zdevastovaný ilegální těžbou štěrku. Foto Miroslav Kubín
03. Práce ve vodním toku během experimentu, foto Miroslav Kubín
04. Ryby byly označeny pasivními integrátory (PIT- tagg). Foto Věra Kurdíková
05. Dohledávání označených ryb mobilní anténou, foto Věra Kurdíková

Tab. č. 7 Pozemky ve vlastnictví státu, s příslušností hospodařit AOPK ČR

Kategorie	Rok/Rozloha (ha)				
	2014	2015	2016	2017	2018
Lesní pozemky	2 539	2 695	2 894	3 165	2 886
Vodní pozemky	3 384	3 416	3 450	3 472	3 479
Nelesní pozemky	6 459	6 464	6 591	6 438	6 431
Celkem	12 382	12 575	12 936	13 075	12 796

naloženo celkem 210 mil. Kč a finančně byla zajišťována z následujících zdrojů:

- Program péče o krajinu, Podprogram pro péči o zvláště chráněná území (PPK A). V roce 2018 bylo z tohoto zdroje vynaloženo 98,6 mil. Kč.
- program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (POPFK). V roce 2018 bylo z podprogramu 115 162/3 celkově vynaloženo 24,8 mil. Kč, z toho z podprogramu 115 162, který je zaměřen na zajištění povinností orgánů ochrany přírody ve vztahu k zvláště chráněným územím a zajišťování opatření k podpoře předmětů ochrany ptáčích oblastí a evropsky významných lokalit, bylo čerpáno 21,4 mil. Kč. Z podprogramu 115 163, který je určen na realizaci a přípravy záchranných programů a programů péče o zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů, bylo čerpáno 3,4 mil. Kč. Z podprogramu 115 167 byly v roce 2018 financovány dvě studie v celkové hodnotě 0,7 mil. Kč.
- podprogram Správa nezcizitelného státního majetku ve zvláště chráněných územích MŽP (MaS). V roce 2018 AOPK ČR z toho programu vynaložila 8,2 mil. Kč.
- Operační program Životní prostředí (OPŽP). Z tohoto programu se z oblasti podpory 4.1. zaměřené na péči o chráněná území ve správě AOPK ČR v roce 2018 podařilo vyčerpat 73,3 mil. Kč.
- program LIFE. V roce 2018 bylo na dva projekty zabývající se péčí o chráněná území začleněná do soustavy Natura 2000 vynaloženo téměř 4,3 mil. Kč na krajinotvorná opatření, dále se v rámci projektů realizovala osvětová činnost a akce pro širokou veřejnost.
- z programu Interreg se v rámci projektu na posilování populace perlorodky říční vynaložilo 292 tis. Kč na péči o luční ekosystémy.

Podrobnější informace jsou uvedeny v tabulce č. 8.

AOPK ČR se také dlouhodobě věnuje výkupu a směně pozemků cenných z pohledu ochrany přírody. Jedná se především o pozemky v národních přírodních rezervacích a památkách a I. zónách CHKO. Z národního programu Státního fondu životního prostředí, programu na podporu výkupu pozemků ve zvláště chráněných územích, jejich ochranných pásmech a významných krajinných prvcích, bylo v roce 2018 vykoupeno 38 ha za více než 4,9 mil. Kč. Oproti předchozím rokům je to méně - viz tabulka č. 9. Více v kapitole č. 8.4.

Tab. č. 8 Podíl čerpání finančních prostředků na péči o zvláště chráněná území ve správě AOPK ČR v letech 2015 - 2018 (dle jednotlivých typů opatření) z národních i evropských zdrojů

Typ opatření/ mil. Kč	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018
Lesnická opatření	14,6	16,2	19,4	22,2
Nelesní opatření	62,7	67,9	72,8	79,2
Vodní opatření	84,1	8,1	29,5	37,2
Záchranné programy	2,0	2,5	3,3	3,7
Ostatní opatření	59,1	25,8	28,9	65,7
Studie	1,5	2,2	1,2	2,2
Celkem	224,0	122,7	155,1	210,2

Tab. č. 9 Přehled výkupů v ZCHÚ vykopených AOPK ČR z národního programu SFŽP ČR

Rok	Rozloha (ha)	Vynaloženo na nákup (mil. Kč)
2015	140	32,2
2016	114	38,5
2017	79	23,1
2018	38	4,9

3.2.1. Péče o vodní plochy

Na péči o vodní plochy bylo v roce 2018 celkově vynaloženo 37,2 mil. Kč. Financována byla především obnova a tvorba drobných vodních ploch, jako jsou mokřady a tůně, péče o stávající vodní nádrže a také opatření na zlepšování funkcí rašelinišť i s ohledem na výskyt zvláště chráněných druhů. Rozloha státních vodních pozemků s právem hospodaření AOPK ČR činila 3 479 ha. Většinu tvoří vodní nádrže, z celkového počtu 154 nádrží jich AOPK ČR pronajímá 87.

AOPK ČR na těchto vodních dílech v roce 2018 zajišťovala (výběr zásadnějších opatření):

- dokončení akce „Rekonstrukce bezpečnostních přelivů na rybnících v NPR Lednické rybníky“
- opravu výpustních zařízení Lednických rybníků
- dokončení zpracování projektové dokumentace pro provedení stavby „Opatření k ochraně mokřadních ekosystémů v PR Kotvice“
- dokončení studie „Vliv technických úprav na rybí společenstva malých vodních toků“ (viz box č. 10)
- akci na podporu mokřadních ekosystémů v CHKO Český kras (viz box č. 11)
- stavební práce na akci „Revitalizace výpustných a ochranných prvků rybníka Černíč“, (viz box č. 12)
- dokončení akce „Úprava hráze Máchova jezera“ (viz box č. 23)

3.2.2. Péče o lesy

Na péči o lesy bylo v roce 2018 vynaloženo celkem 22,2 mil. Kč. Na lesních biotopech je v co největší možné míře podporována přirozená druhová skladba. Děje se tak prostřednictvím výsadby nebo podsady stanovištně původních druhů dřevin, včetně jejich ochrany a zároveň i ochrany přirozeného zmlazení. Mezi další podporovaná ochranná opatření patří také nátěr sazenic a opatření sloužící k bezpečnému ponechání mrtvého dřeva k zetlení.

Důležitý faktor, který hraje velkou roli, je komunikace a spolupráce s vlastníky a nastavení dohod o přírodě blízkém hospodaření (viz box č. 13)

Rozloha státních lesních pozemků s převládajícím pokryvem lesa, na kterých má AOPK ČR právo hospodařit, činila 2 886 ha.

3.2.3. Péče o travní porosty

V roce 2018 bylo na péči o travní porosty vynaloženo celkově 79,2 mil. Kč. V případě přírodních nelesních biotopů byla realizována plošná péče na rozloze 3,9 tis. ha za přibližně 48,8 mil. Kč. Z národních dotačních programů se nejčastěji financovala sečení lehkou mechanizací či ruční seč (křovinořezem nebo ručně vedenou sekačkou), která z velké části probíhala ve zhoršených podmínkách (podmáčené, sklonité a dlouhodobě neobhospodařované lokality). Celková rozloha činila téměř 7,4 tis. ha, z toho 355 ha bylo provedeno mozaikovou sečí. Dalšími opatřeními v péči o travní porosty byly například výřez náletových či nepůvodních dřevin a pastva hospodářskými zvířaty (ovce, koza, skot a kůň). V rámci programu PPK A byla realizována např. akce na obnovu podmáčených luk v lokalitě Chotáry. Spočívala v napravení nevhodného lesnického zásahu, kdy byl vysazen smrk na části nejcenější lokality (viz box č. 14).

Z programu POFK byla financována péče o Ptačí park Josefovské louky, zejména kosení, odstraňování dřevin, budování tůní, odstraňování drnu či zavedení pastvy. Více viz box č. 15.

Dále v rámci dvou běžících projektů financovaných z programu LIFE byla realizována opatření za necelých 3,8 mil. Kč o celkové výměře 145,96 ha. Jednalo se o využití tradičních způsobů hospodaření - výřez křovin a náletových dřevin, pastvu ovceci nebo smíšenými stády, sečení, likvidaci invazních rostlin či dosadbu původních dřevin. U projektu „Ze života hmyzu“ to bylo za účelem obnovy řídkých světlých lesů a vlhkých a suchých luk. U projektu „LIFE České středohoří“ se jednalo o podporu teplomilných stepních stanovišť (viz box č. 16).

Rozloha nelesních (ostatních) státních pozemků s právem hospodaření AOPK ČR činila 6 431 ha. Hlavní činností, která se na těchto pozemcích zajišťuje, je sečení, nejčastěji podmáčených luk. V r. 2018 se jednalo o plochu 84,2 ha za více než 2,6 mil. Kč. Další převažující prováděnou činností byla pastva, kterou bylo ošetřeno 47,7 ha za 0,8 mil. Kč.

3.2.4. Speciální opatření pro druhy (záchranné programy)

Jedná se o opatření na záchranu a zlepšování podmínek pro zvláště chráněné druhy, pro které jsou vyhlášeny záchranné programy nebo programy péče (sysel obecný, hořeček mnohotvarý, užovka stromová, vydra říční, hvozdík písečný český atd.). V roce 2018 bylo vynaloženo na tyto programy celkem 3,7 mil. Kč. Mezi nejčastěji realizovaná opatření patří sečení ruční, lehkou a těžkou mechanizací, pastva hospodářskými zvířaty, stavba lůžnišť, šetrné narušování půdního povrchu, výsev semen, záchranné kultivace, odchov, repatriace, monitoring, osvěta, apod. Nejvíce finančních prostředků se vynaložilo na péči o sysla obecného a jeho biotop, a to 1,2 mil. Kč (více viz kap. č. 2.4).

V souladu se záchranným programem perlorodky říční probíhají dva přeshraniční projekty z programu Interreg. V oblasti Ašského výběžku se jedná o projekt „Posilování populace perlorodky říční v lokalitách soustavy Natura 2000 v zeleném pásu Bavorsko-Česko“. Jsou tu prováděny asanční seče na dlouhodobě neudržovaných plochách v okolí potravních stružek a odchovného prvku, které jsou vybudovány pro ochranu perlorodky říční na Lužním potoce a Bystřině. Mimo tuto činnost je v projektu plánován polopřirozený odchov (viz box č. 5). Dalším přeshraničním projektem je „Malsemuschel na řece Malší“. V projektu jsou zajišťovány odchovy perlorodek pro hodnocení stavu habitatu pomocí bioindikacních experimentů, kdy se hodnotí přežívání a růst mladých perlorodek přímo v toku. V roce 2018 došlo k vytvoření pěti demonstračních sad představujících perlorodku říční a její životní cyklus, které budou od roku 2019 používány při vzdělávacích akcích pro veřejnost.

3.2.5. Ostatní opatření při správě chráněných území

Na ostatní opatření, jejichž cílem je informování veřejnosti o ochraně přírody, bylo celkově v roce 2018 vynaloženo 65,7 mil. Kč. Jedná se především o práce související s tvorbou plánů péče včetně odborných materiálů (inventarizační průzkumy), geometrické práce (zaměření a vytýčení hranic), pruhové a tabulové značení hranic ZCHÚ, budování nebo oprava návštěvnické infrastruktury - informačních panelů, zábradlí, povalových chodníků, lávek, provoz domů přírody nebo informačních středisek. Více informací v kapitole č. 6.5.

Z prostředků OPŽP byl financován projekt „Zajištění plánovací dokumentace pro vybrané lokality národního významu v České republice“, kdy byly zhotoveny plánovací dokumentace pro lokality soustavy Natura 2000. Projekt je zajišťován výhradně projektovými zaměstnanci AOPK ČR (více informací o průběhu realizace je uvedeno v kapitole č. 4).

Začal také projekt „Monitoring a mapování vybraných druhů rostlin a živočichů a inventarizace maloplošných zvláště chráněných území v národně významných územích v České republice“ financovaný taktéž z OPŽP. Za bezmála 34 mil. Kč jsou zajišťovány podklady pro plány péče v podobě inventarizačních průzkumů a monitoringu a ma-

V CHKO Český kras vznikly nové mokřadní plochy

| Petra Královcová

Revitalizované území se nachází v CHKO Český kras v národní přírodní rezervaci Karlštejn pod Paní horou. Konkrétně se jedná o úsek Bubovického potoka pod obcí Bubovice. Niva vodního toku zde byla poznamenána splachy z okolních polí a porostlá rudérální vegetací (foto č. 1). Měla však velký potenciál jak z hlediska spádových a plošných poměrů, tak ekologické hodnoty pro vznik mokřadních ploch.

Proběhly zde rozsáhlé terénní úpravy, jejich výsledkem je nová tůň a mokřad. Hráz existujícího mokřadu sice byla přibližně před 40 lety obnovena místním mysliveckým sdružením, avšak bez bezpečnostních prvků. Součástí stavební akce bylo proto také zabezpečení stávající hráze proti přelití povodňovými průtoky, a to vytvořením průlehu (foto č. 2), který převede průtok Q20. Členitá tůň (foto č. 3) se nachází na zamokřeném pozemku pod hrází stávajícího mokřadu. O tom, že lokalita byla vybrána dobře, svědčil fakt, že hned po vyhloubení se tůň začala plnit vodou. Plocha tůně bude proměnlivá 550-940 m², v závislosti na úrovni hladiny podzemní vody a množství přitékající vody (obsah vody 280-620 m³ a maximální hloubka 1,2 m). Při větších průtocích se bude voda přelévat přes okraj tůně do navazující mokřadní louky a následně do nově vzniklého mokřadu (foto č. 4), který byl vyhlouben níže po toku.

01

02

03

Nachází se v prostoru bývalého rybníku, po němž se dochovala protržená hráz, kterou mokřad částečně využívá. Maximální zaplavená plocha se předpokládá 2 680 m².

Celý prostor byl doplněn o prvky z mrtvého dřeva a kamenné figury, které přispěly ke zvýšení členitosti území a podpoře biologické rozmanitosti (foto č. 5).

Cílem bylo vytvořit stabilní biotop pro obojživelníky, rozší-

04

05

řit aktuální zásoby vody v korytě, posílit infiltraci a zvětšit zásoby nivní podzemní vody a především zadržet vodu v krajině. Mokřad bude pravděpodobně fungovat jako periodický biotop. S příchodem podzimních dešťů, jarního tání a přívalových dešťů se naplní vodou. V sušším období možná úplně vyschne, což není na závadu. Periodické tůně a mokřady jsou velmi výjimečné biotopy, které mají v krajině důležité místo. Území bude do budoucna sledováno a vyhodnocováno. Získané zkušenosti budou dále aplikovány při podobných záměrech.

Stavba se uskutečnila na pozemcích ve vlastnictví ČR s příslušností hospodaření AOPK ČR. Na závěr akce vydal Městský úřad Beroun, odbor životního prostředí, jako příslušný vodoprávní úřad, kolaudační souhlas včetně povolení k nakládání s vodami. Akce byla financována z národního dotačního programu Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (POPFK).

Celkové náklady na akci dosáhly výše 883 390 Kč.

01. Rudérální vegetace v nivě Bubovického potoka, foto Ondřej Šimunek,

02. Průleh, foto Martina Dražská

03. Nově vybudovaná členitá tůň, foto Hana Hofmeisterová

04. Nově vzniklý mokřad, foto Martina Dražská

05. Prvky z mrtvého dřeva, foto Martina Dražská

Revitalizace rybníka Černíč ve stejnojmenné přírodní památce

| Bohumila Jermlová, Barbora Satrapová

Jako chráněné území byl rybník Černíč ve stejnojmenné obci poblíž Telče na Jihlavsku vyhlášen už v 50. letech minulého století díky výskytu vzácných druhů rostlin - stulíku malého, plavínu štítnatého nebo leknínu bělostného. Tyto druhy zde však vlivem změn v krajině postupně vymizely. Od 90. let je rybník o zatopené ploše necelých 10 ha přírodní památkou ve správě AOPK ČR. Nyní zde roste poměrně bohatá populace rozpuku jízlivého, d'áblíku bahenního, méně častá je ostřice nedošáchor a vachta trojlistá. Mokřady na březích vyhledávají některé druhy obojživelníků a plazů, například skokan zelený či skokan ostronosý, ropucha obecná, kuňka obecná a užovka obojková. Dále zde žije chřástal vodní, slípka zelenonohá a hnízdí moták pochop.

Rybník prošel revitalizací už před cca deseti lety, byl částečně odbahněn a byl opraven jalový přeliv. Bohužel staré opěrné zdi technických objektů, které se při poslední opravě pouze povrchově upravily, začaly po několika letech silně prosakovat a rybník se z technicko-bezpečnostního hlediska dostával do havarijního stavu (foto č. 1). U jalového přelivu bylo proto naplánováno zajištění nepropustnosti prodloužením těsnící stěny, sanace jeho povrchu a doplnění kamenného opevnění v prostoru spadiště. U hlavního lopatového přelivu byly rekonstruovány obě boční zdi a provedena výměna dožilé dřevěné hradící konstrukce za ocelovou. Velkým problémem pro využívání rybníka byly nefunkční výpustní objekty, takže jej nešlo zcela vypustit a slovit. Kvůli absenci pravidelných výlovů se v rybníce šířily nepůvodní a invazní druhy ryb jako např. sumeček americký, zhoršovala se kvalita vody a měnilo se složení rostlinných společenstev. Bylo proto rozhodnuto o rekonstrukci objektů černičského rybníka včetně vybudování zcela nové spodní výpusti v místě zavázání pravé boční zdi lopatového přelivu (foto č. 2).

01

02

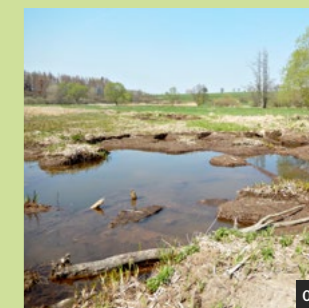
Návrh rekonstrukce rybníka Černíč zároveň obsahoval i zásahy pro podporu biodiverzity - v zadní části proběhly terénní úpravy zaměrných mokřadů a byl upraven jeden ze tří stávajících ostrovů pro hnízdění ptáků. Úprava severního ostrova byla navržena prioritně pro podporu na zemi hnízdících druhů ptáků (rackové, rybáci, písíci apod.). Před zásahem byl ostrov o velikosti cca 0,3 ha pro hnízdění ptáků nevyužitelný. Byl tvořen živinami bohatými sedimenty, takže zarůstal vysokou vegetací, kterou zmíněné druhy k hnízdění nevyhledávají. Ostrov byl proto rozdělen na 2 části a tvarově upraven (foto č. 3). Povrch

03

ostrova nově tvoří vrstva říčního štěrku, která je navíc uložena na ochranné folii. To má zabránit jeho zarůstání vyšší vegetací. Ostrov byl snížen a část navazující na tyto štěrkové plochy byla odtěžena do hloubky cca 70 cm pod hladinu. Vzniklá hlubší zóna by měla zamezit zarůstání okolí štěrkových ploch orobincem. Horní část původního ostrova o ploše cca 1 000 m² byla také snížena pod normální hladinu pro budoucí rozvoj litorálních porostů. Dále byly provedeny terénní úpravy na nátok od Moravské Dyje, rozčleněna břehová linie na nátok od Myslůvky a v zaměrných partiích na přítocích vytvořeny drobnější tůně řádově desítky až stovky m² (foto č. 4).

Vlastní realizace začala v listopadu 2017, přes zimu byly provedeny práce spojené s úpravou litorálů, budováním tůní a úpravou ptačího ostrova. Stavební práce na hrázových objektech se však neobešly bez komplikací, a proto se stavba protáhla do zimy 2018.

04

Předpokládáme, že možným pravidelným lovením rybníka se omezí nežádoucí druhy ryb a tím se následně zlepší kvalita vody. Významným přínosem pro biodiverzitu bude jistě úprava ostrova na štěrkové plochy bez vegetace, které ztrátní lokalitu pro ptáky (raccí, rybáci, kulíci apod.) vázané původně na biotopy vznikající přirozenými povodňovými procesy řek. Rovněž nově vytvořené drobné tůně v zaměrných plochách nad volnou hladinou zpestří nabídku vhodných stanovišť pro stávající i případně dosud nezjištěné druhy zejména obojživelníků, hmyzu apod.

Akce byla financována ze státního programu Rozvoj a obnova materiálně technické základny a celkové náklady na opatření včetně zpracování projektové dokumentace a inženýrské činnosti dosáhly výše 15,2 mil. Kč.

01. Stav přelivu před opravou

02. Práce na výpustních objektech

03. Ptačí ostrov po úpravách

04. Drobná tůň ve zhlaví

Všechna foto Bohumila Jermlová

Hodonínská Důbrava jako společný zájem vlastníka lesa a ochrany přírody – dohoda o podobě nového LHP

| Pavel Kolibáč

Evropsky významná lokalita (EVL) Hodonínská doubrava leží severně od města Hodonín v regionu Strážnicko. Nejhodnotnější částí této EVL jsou národní přírodní památkou (NPP) Hodonínská Důbrava, jejímž správcem je AOPK ČR.

V roce 2017 byl pro toto území předložen nový lesní hospodářský plán (LHP) pro lesní hospodářský celek Strážnice na období platnosti od 1. 1. 2017 do 31. 12. 2026. Původní návrh LHP, který byl předložen schvalujícímu orgánu krajského úřadu Jihomoravského kraje a následně AOPK ČR, však nerespektoval zákonné ochranné podmínky NPP a výskyt zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů a byl tedy v rozporu se zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (ZOPK). Jednalo se zejména o obnovu lesních porostů holou sečí o velikosti 1 ha bez ponechání výstavek a zalesnění holin po obnově, které měnilo druhové složení porostu v neprospěch chráněných druhů.

Při následných společných jednáních mezi AOPK ČR a státním podnikem Lesy ČR se však podařilo najít oboustranně přijatelné řešení, ve kterém je zohledněna jak povinnost plnit ustanovení ZOPK, tak i hospodářské zájmy vlastníka. V současné době je na straně LČR, aby upravený LHP předložily orgánu státní správy lesa ke schválení.

Protože jedním ze základních požadavků orgánů ochrany přírody je zajištění dostatečného množství světla v lesních porostech, byl jako základní obnovní postup navržen celoplošný clonný hospodářský způsob. Při obnově lesa se předpokládá přirozená obnova cílových, stanovištně původních druhů dřevin, jejichž možnosti jsou zde často omezené. Proto budou v místech využitelné přirozené obnovy umístěny obnovní prvky a ponechány výstavky cílových dřevin - zejména dubu letního.

Na vzniklých bezlesích, kde je ze zákona povinnost zalesnění, se často vyskytují zvláště chráněné druhy (ZCHD). V takových případech je další zalesnění nežádoucí, došlo by totiž k silnému zastínění a postupnému úbytku ZCHD. Tyto plochy by měly být zahrnuty do jediného rozhodnutí ve smyslu § 66 ZOPK jako omezení rušivé činnosti.

Všechny tyto úpravy by měly přispět k zachování kvality chráněných biotopů a společenstev a k zajištění vhodných životních podmínek pro chráněné druhy rostlin a živočichů. Tento postup dává prostor pružně reagovat na aktuální vývoj porostů. Není také svazující pro hospodářský subjekt a umožňuje mu dosahovat hospodářských výsledků.

Kvůli značnému srážkovému deficitu v posledních letech v Hodonínské doubravě výrazně poklesla hladina spodní vody a vyschla většina drobných vodních ploch a mokřin. Lesní porosty začaly viditelně trpět, skokově narostly nahodilé těžby a do oslabených porostů se pustili sosnokazi a chrouští maďalové. Zvažovalo se proto přivedení vody prostřednictvím staré soustavy kanálů ve spojení s ne-

dalekým tokem říčky Kyjovky, ta však kvůli suchu měla značně snížený celoroční průtok. Zvolilo se proto čerpání vody z řeky Moravy, které bylo zajištěno prostřednictvím zařízení ČEZ Teplárenská, a.s., Hodonín. Vodu po lesních porostech rozvedl páteřní kanál Jalová struha (foto č. 1). Celkem bylo na podzim 2018 území zaplaveno cca 35 000 m³ vody. Při terénních kontrolách začátkem roku 2019 bylo viditelné nastoupání vodního sloupce v rozsahu desítek až stovek metrů od zavodňovacího kanálu, kde se voda v půdním horizontu drží i několik měsíců po skončení zaplavlávání.

V lesních porostech Hodonínské doubravy proběhla také další managementová opatření. Od napadaného dříví a břehových sesuvů se pročistil rozvodný kanál Jalové struhy v délce cca 3,5 km a obnovily se zazemněné tůně (foto č. 2) a průlehy. Pro podporu přirozené obnovy lesa byly obnoveny a vystavěny oplocenky v celkové délce 2 161 m a na 11 ha byl proveden ochranný nátěr proti padlí dubovému. Dále se pak jednalo o opatření proti zarůstání nelesních ploch s výskytem ZCHD a mokřadní vegetace, které spočívalo v opakované seči rákosu a výřezu keřovitých vrb, nebo o pravidelnou seč a výřez křovin v nejcennějších částech prosvětleného lesa, kde dochází ke stínění bylinného patra rozrůstajícími se keři a vysokostébelnými trávami.

Opatření AOPK ČR financovala z Programu péče o krajinu 2,2 mil. Kč.

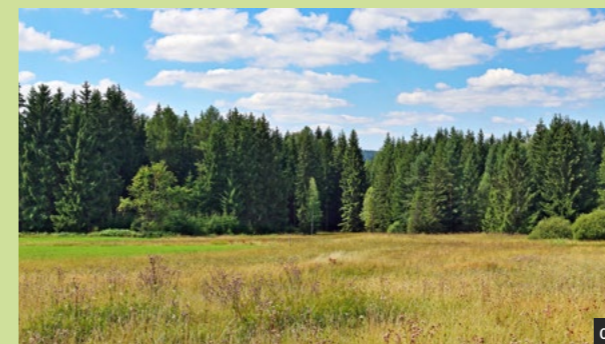
01. Zavodňování toku Jalové struhy bylo řešeno pomocí technického zařízení ČEZ. Foto Pavel Kolibáč
02. Leden 2019, revitalizovaná tůň s úrovní hladiny spodní vody je důkazem, že podpovrchovým rozlivem vody z Jalové struhy je možné zajistit její dostupnost v okolních porostech. Foto Pavel Kolibáč

Obnova podmáčených luk v CHKO Žďárské vrchy na Chotářech | Aneta Dvořáková

Lokalita Chotáry leží na severu CHKO Žďárské vrchy, přibližně 7 km jihovýchodně od Hlinska. Je součástí rozsáhlé I. zóny, částečně součástí PR Volákův kopec a EVL Chotáry. Střídají se zde biotopy vlhkých pcháčovských luk, smilkových trávníků, přechodových rašelinišť a nevápničitých mechových slatinišť. V ojediněle zachovalé a jemnozrné mozaice zde rostou například ostřice blešní, prstnatec májový (foto č. 1), klikva bahenní, vachta trojlístá, všivec lesní a další. Ze živočichů je nejvýznamnější populace vrkoče Geyerova, modráška očkovaného a modráška bahenního či hnízdiště bekasiny otavní.

Součástí této lokality byl i stejnověký porost smrků s příměsí borovice, nevhodně založený na podmáčeném stanovišti, bezprostředně sousedící s nejcennějšími

částmi území (foto č. 2). Dle dostupných historických map (mapy stabilního katastru, letecké snímky z 50. let) se zde byly dříve podmáčené louky. V sedmdesátých letech byla část údolnice zalesněna a byla ponechána několik desítek let zcela bez výchovných zásahů. Tento zapojený pěstebně zanedbaný přibližně padesátiletý porost stanovištně nevhodné dřevinné skladby přímo ohrožoval předměty ochrany prvních zón na navazujících loukách zastíněním a opadem a navíc do budoucna kvůli nízké mechanické stabilitě mělce kořenícího smrku na vodou ovlivněném stanovišti hrozil rozvrácením. Problematické parcely jsou ve vlastnictví státu s právem hospodaření AOPK ČR, proto mohlo regionální pracoviště SCHKO Žďárské vrchy přistoupit k obnově lokality z prostředků

státního programu PPK A.

V první fázi byl vykácen smrkový porost, čímž došlo k propojení dílčích částí lokality a eliminaci přímého negativního působení smrkového porostu (zastínění, opad). Klest byla částečně odvezena a opadanka vyhrabána. V zimě roku 2018 pak byly vytrhány (foto č. 3) a odvezeny pařezy v souvislé ploše přibližně 3 000 m². Vznikla tak mělká sníženina v údolnici drobného vodního toku (foto č. 4). Pak byly ještě vyhloubeny dvě tůně o plochách 150 a 50 m² s průměrnou hloubkou 0,5 m.

Očekává se, že vznikne pestrá soustava mikrostanovišť na pozvolném gradientu ovlivněni podzemní vodou, včetně vzvodných depresí. Obnažením substrátu vzniknou vhodné podmínky pro obnovu populací konkurenčně slabých druhů rostlin, např. rosnatky okrouhlolisté, která zde v minulosti rostla, nebo vlhkomilných mechů. Dalším krokem je příprava biotopů na následný management. Sukcese bude urychlena výdrolky z píce místního původu a částečně přenesením vegetativních částí rostlin v průběhu managementu navazujících částí lokality (zejména přímo ponecháváním částí hmoty z navazujících kosených luk) a regulována pravidelným odstraňováním případných dřevinných nárostů či expanzivních druhů rostlin (*Typha latifolia*, *Phragmites australis*). Obnovené biotopy mohou hostit řadu zvláště chráněných či ohrožených druhů, mj. bekasiny otavní, skokana hnědého nebo čolka horského.

Biotopy s vysokou mírou ovlivnění hladinou podzemní vody a výraznými disturbancemi byly historicky ve Žďárských vrších běžné, ale v důsledku velkoplošného odvodňování v minulosti a s ustupující intenzitou hospodaření z krajiny téměř vymizely. Rozsahem a formou je tak obnova rašelinných luk na lokalitě Chotáry zásahem regionálního významu.

Celkové náklady opatření v roce 2018 dosáhly výše 300 tis. Kč.

01. Prstnatec májový
  02. Celkový pohled před odstraněním smrkového porostu
  03. Odstraňování pařezů
- Všechna foto Lubomír Dajč

Péče o Ptačí park Josefovské louky | Zdeněk Unčovský

Ptačí park „Josefovské louky“ je rozsáhlým územím mezi řekami Stará a Nová Metuje u města Jaroměř v Královéhradeckém kraji. Od roku 2008 tu Česká společnost ornitologická buduje ornitologický park. Jeho hlavním posláním je návrat mokřadních druhů ptáků, zejména lučních bahňáků, na dříve zaplavované louky v nivě řeky Metuje (foto č. 1).

Páteří ornitologického parku je unikátní závlahový systém (foto č. 2), zbudovaný v letech 1902–1912, jehož provoz byl obnoven v roce 2014. Umožňuje jarní závlahu luk a má tak příznivý vliv na výskyt a hnízdění vodních a mokřadních ptáků.

K obnovení funkčnosti závlahového systému, který přestal být využíván v roce 1993 a postupně chátral, přispěly jednak projekty „Revitalizace Josefovských luk v České republice“ (financováno německou nadací DBU v letech 2009–2011) a „Ornitologický park Josefovské louky - 1 část“ (Operační program Životní prostředí, realizace v letech 2010–2011), jednak i projekty, financované z programu Podpory obnovy přirozených funkcí krajiny (dále jen POPFK) v letech 2013 a 2014 (čištění závlahových kanálů kosením a odstraněním vegetace, odstranění dřevin a jejich kořenů z profilu kanálů – foto č. 3).

Vedle obnovení závlahového systému bylo z POPFK v letech 2015 a 2017 financováno několik dalších opatření, která zajistila vhodné biotopy nejen pro výskyt a hnízdění vodních a mokřadních druhů ptáků, ale také pro obojživelníky či bezobratlé:

- Odstranění drnu na několika vybraných plochách. To zajistí jejich dlouhodobé podmáčení a zachování míst s volnou hladinou a obnaženým bahnitým povrchem. Na nich jsou při každoročním jarním zavlažování luk pozorovány čírky obecné, čírky modré, chrástali kropeňatí a vodní, několik druhů bahňáků, jeřábi popelaví, čejka chocholatá i další druhy.
- Vytváření tůň, které představují útočiště pro bahňáky, obojživelníky, vážky a další druhy hmyzu v době seče, kdy zavlažovací soustava nemůže být plně využívána (foto č. 4).
- Vyřezávání keřů a ořezy vybraných stromů, které snižovaly rozlohu lučních porostů a zároveň byly překážkou v rozhledu některých druhů ptáků, specializovaných na hnízdění na zemi, jako je například čejka chocholatá, vodouš rudonohý nebo břehouš černoocasý. Tyto dřeviny jsou totiž potenciálním poselem pro jejich predátory a tyto ptáci se plochám s nimi vyhýbají.
- Zavedení pastvy koní (exmoorský pony) jako specifického managementu pro zajištění mozaiky mikrostanovišť pro luční ptáky v různých stadiích jejich vývoje. Koně svým pohybem a narušováním povrchu kopyty i tzv. prachovými koupelemi vytvářejí a udržují plochy obnaženého substrátu, které jsou důležité pro bahňáky, ale také pro chrástaly a další druhy (viz foto č. 5).

01

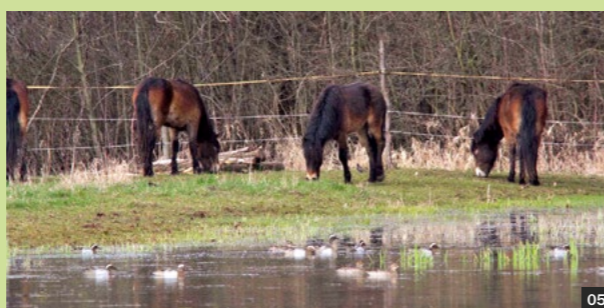
02

03

04

05

01. Josefovské louky na jaře, foto Zdeněk Unčovský
02. Závlahový systém, foto Zdeněk Unčovský
03. Závlahový kanál po vyčištění, foto Zdeněk Unčovský
04. Podmáčená místa s volnou hladinou, Zdeněk Unčovský
05. Pastva koní, foto Břeněk Michálek

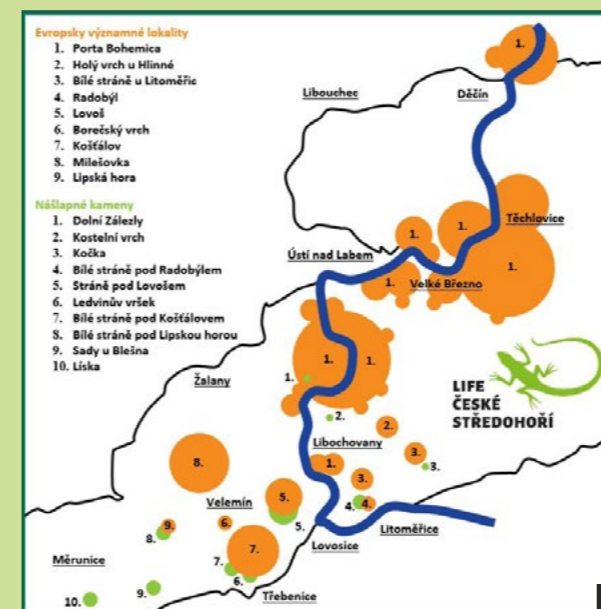
Projekt LIFE České středohoří | Ondřej Nitsch

České středohoří má typický reliéf utvořený ve třetihorách vulkanickou činností. Je považováno za mírně teplou oblast, avšak se specifickými mikroklimatickými podmínkami, které se utvářejí díky členitosti terénu a orientaci jednotlivých lokalit dle světových stran. Svým charakterem tak nabízí variabilitu stanovišť, která jsou domovem řady ohrožených druhů rostlin i živočichů.

Hlavním cílem projektu LIFE České středohoří je obnova a péče o unikátní teplomilná stanoviště devatenácti významných lokalit (obr. č. 1), mezi něž patří devět evropsky významných lokalit soustavy Natura 2000 a deset

02

01

biokoridorových lokalit, označovaných jako nášlapné kameny.

Lokality suchých trávníků jsou ohroženy zarůstáním mezofilními dominantními travinami a náletovými dřevinami, invazními i expanzivními druhy. To vede ke změně místních podmínek, což je významným ohrožujícím faktorem pro vzácné druhy. Zarůstání je přímo spojeno s odklonem od pravidelných sečí, pastvy a dalších tradičních metod hospodářství, jejichž obnova je nutná pro zachování krajiny.

Od roku 2017 projektový tým LIFE navazuje spolupráci s majiteli pozemků, se zemědělci a představiteli obcí, jež mají pozemky v chráněných územích. Finančními nástroji jsou motivováni k péči o tyto lokality. Budování dobrých vztahů s místními zemědělci, spolky, správami a jejich osvěta je zárukou budoucí udržitelnosti projektu.

Během roku 2018 se podařilo realizovat obnovu managementu na 13,73 ha deseti lokalit, zejména šlo o výřezy náletových dřevin. Napříč lokalitami probíhalo nejen cílené sečení o celkové ploše 19,05 ha, ale i pastva (foto č. 2) smíšených stád ovcí a koz, na 18,55 ha. V roce 2018 bylo vysázeno 1,3 ha lesních porostů. Nejrozsáhlejší zásahy proběhly v sadech pod Lovošem, na vrchu Kočka a na bílých stráních pod Košťálovem. Zajímavostí je

zbudování tří plazníků na lokalitách Kalvárie a Dolní Zálezly. Všechny tyto aktivity přispěly k zajištění vhodných podmínek pro místní druhy, jejichž výskyt je monitorován. Data jsou využívána k dalšímu řízení managementů. Cílem projektu je obnova mozaikovitého rázu krajiny.

K podpoře managementů vznikla v roce 2018 studie, jež hodnotila možnosti využití sečí vzniklé fytomasy v bioplynových stanicích. Výsledky studie prokazují, že jde o velmi vhodnou příměs, jejíž hlavní výhodou je nízká cena. Studii externě vypracovala skupina odborníků z Výzkumného ústavu rostlinné výroby.

Aktivity projektu by nebylo možné řádně realizovat bez aktivní práce s veřejností (foto č. 3). V roce 2018 byl projekt prezentován obyvatelům i představitelům obcí (foto č. 4) ležících poblíž projektových lokalit, zorganizováno bylo 32

03

04

akcí pro veřejnost napříč Ústeckým krajem, informační stánek projektu LIFE měl své místo například na Muzejní noci v Ústí nad Labem, Světovém dni strážců přírody u Panské skály nebo na akci Život na vesnici v Zubnicích. Projektový tým zorganizoval první ročník Slavností pastvin u obce Hlinná a tradičně se podílel na přípravách Slavností stepí na Rané. AOPK ČR prezentuje aktivity projektu na facebooku a na nově vytvořeném webu www.lifecs.cz.

Celkové náklady projektu dosáhnou výše 65 mil. Kč.

01. Schéma projektových lokalit
02. Pastva na lokalitě Knobloška
03. Slavnosti stepí na Rané v roce 2018
04. Setkání zemědělců v Lovosicích
Všechna foto Lenka Čolobentíčová

pování vybraných druhů rostlin a živočichů (více informací k projektu v kapitole č. 4.1.)

3.3. ADMINISTRACE DOTAČNÍCH PROGRAMŮ V OBLASTI PÉČE O PŘÍRODU A KRAJINU

| Pavel Štěrba, Anna Limrová

AOPK ČR se každoročně zajišťuje administraci žádostí (projektů) z vybraných národních i evropských dotačních programů v ochraně přírody a krajiny, případně další spolupráci na programech rezortu MZe.

V roce 2018 to byly zejména:

Národní dotační programy

- Program péče o krajinu (PPK), podprogram pro zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí (PPK B) a podprogram C pro zabezpečení péče o ohrožené a handicapované volně žijící živočichy (PPK C).
- program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (POPFK), podprogram 164-166 - Adaptační opatření pro zmírnění dopadů klimatické změny na vodní ekosystémy (115 164), nelesní ekosystémy (115 165), lesní ekosystémy (115 166).
- Evropské dotační programy
- Operační program Životní prostředí (OPŽP)
- Program rozvoje venkova (PRV), agroenvironmentálně – klimatická opatření (AEKO)

V případě dotačních programů PPK, POPFK, OPŽP zajišťuje AOPK ČR příjem žádostí, kontrolu formálních náležitostí a vyhodnocení, včetně stanovení doporučené výše dotace. U žádostí, jejichž realizace zasahuje na území CHKO, vypracovává odborná stanoviska.

Pro Program rozvoje venkova zajišťuje AOPK ČR zejména vymezování dotačních titulů v rámci agroenvironmentálně – klimatická opatření (AEKO), vymezování krajinného prvku „mokřad“ na zemědělské půdě, souhlasná stanoviska MŽP v rámci Programu rozvoje venkova.

Dále AOPK ČR metodicky usměrňuje a spolupracuje s ostatními organizacemi (MŽP, MZe, SFŽP, aj.) na nastavení podmínek dotačních programů.

3.3.1. Operační program Životní prostředí | Anna Limrová, Lucie Strejčková

AOPK ČR se podílí na administraci OPŽP 2014-2020, prioritní osy 4 (Ochrana a péče po přírodu a krajinu). Zajišťuje kontrolu formálních náležitostí, přijatelnosti (včetně vymezení nezpůsobilých výdajů a stanovení závazných podmínek pro realizaci projektu i fázi jeho udržitelnosti) a věcné hodnocení.

V roce 2018 vyhlásilo MŽP prostřednictvím AOPK ČR celkem 11 nových výzev. Pro všechny čtyři specifické cíle (dále jen „SC“) prioritní osy 4 byly v souladu s uveřejněným harmonogramem vyhlášeny výzvy v zimním a letním termínu, tedy celkem 8 výzev (výzvy s čísly 91 – 94 a 106

- 109). Dále byla vyhlášena výzva č. 115 pro SC 4.4, do které je možné podávat žádosti, které zahrnují studii systému sídelní zeleně a z ní vyplývající realizaci. Výčet doplňují dvě výzvy, které slouží pouze pro místní akční skupiny (jedná se o výzvy č. 127 – realizace ÚSES a opatření proti vodní a větrné erozi a č. 128 – revitalizace funkčních ploch a prvků sídelní zeleně).

Probíhal příjem žádostí i do dříve vyhlášených výzev, a to výzvy č. 110 (vyhlášené pro podniky zemědělské prvovýroby na opatření prevence škod způsobených zvláště chráněnými živočichy), dále krajské č. 31. (pro SC 4.1), č. 52. (tvorba plánů ÚSES) a dvou výzev zaměřených především na revitalizaci vodních toků (50. výzva – zprůchodnění migračních bariér vyplývajících z Koncepce zprůchodnění říční sítě ČR a 51. výzva – revitalizace a renaturace vyplývajících z plánů dílčích povodí). Místní akční skupiny měly možnost zakládat vlastní výzvy pod dvě již běžící výzvy pro nástroj CLLD (Komunitně vedený místní rozvoj; jedná se o výzvy č. 87, SC 4.2 – prevence výskytu a omezování invazních druhů křídlatky a bolševníku a č. 88, SC 4.3 – výsadby na nelesní půdě na území CHKO).

Všechny žádosti byly podávány a administrovány prostřednictvím informačního systému MS2014+ (portálu pro žadatele ISKP14+ a portálu pro hodnotitele CSSF).

V rámci všech výzev administrovaných AOPK ČR bylo v roce 2018 podáno celkem 461 žádostí, v nichž si žadatelé nárokovali finanční prostředky z Evropského fondu pro regionální rozvoj ve výši přes 2,2 mld. Kč. Poměrné rozdělení žádostí hodnocených v roce 2018 dle jednotlivých RP je znázorněno na grafu č. 6. Nejvíce žádostí přijalo a administrovalo RP SCHKO Bílé Karpaty, pak RP Střední Čechy a RP Jižní Čechy.

V roce 2018 prošlo úspěšně věcným hodnocením 190 projektů s nárokovanou výší podpory z EU téměř 900 mil. Kč. Většinu finančního objemu pokryly žádosti v SC 4.3 (116 projektů úspěšných ve věcném hodnocení s dotací EU ve výši téměř 700 mil. Kč). Množství podpořených projektů podaných v roce 2018 však není konečné, neboť hodnocení probíhá ještě v roce 2019 (dohodnocuje se ještě 143 projektů). Počet schválených žádostí dle jednotlivých SC znázorňuje graf č. 7, rozložení finančních prostředků z EU u schválených žádostí dle SC znázorňuje graf č. 8.

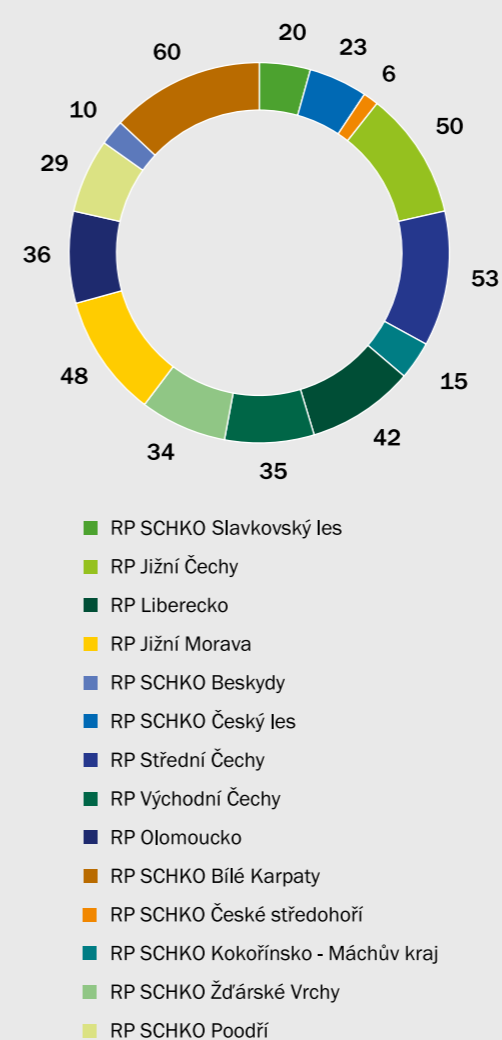
AOPK ČR aktivně komunikuje se žadateli – pořádá odborné semináře (celkem 23 seminářů, z toho sedm formou terénního výjezdu za příklady dobré praxe), konzultuje projektové záměry, nebo spolupracuje s Ministerstvem životního prostředí na výrobě propagačních předmětů. V tomto roce byly vytištěny podtácky s motivem jednotlivých specifických cílů, které byly distribuovány na jednotlivá regionální pracoviště a domy přírody. Příklad jednoho z realizovaných opatření viz box č.17.

3.3.2. Program péče o krajinu (PPK)

| Eva Warausová

Program péče o krajinu, resp. podprogram pro zlepšování dochovaného přírodního prostředí (PPK B) umožňuje hospodářům, obcím a dalším žadatelům financovat pro-

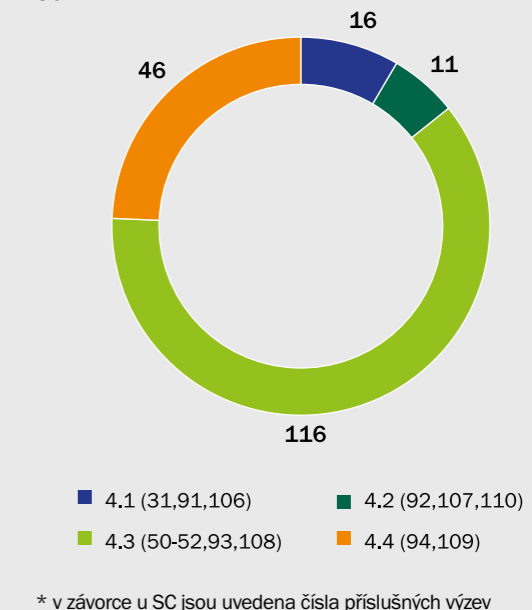
Graf č. 6 Počet hodnocených žádostí OPŽP na jednotlivých RP

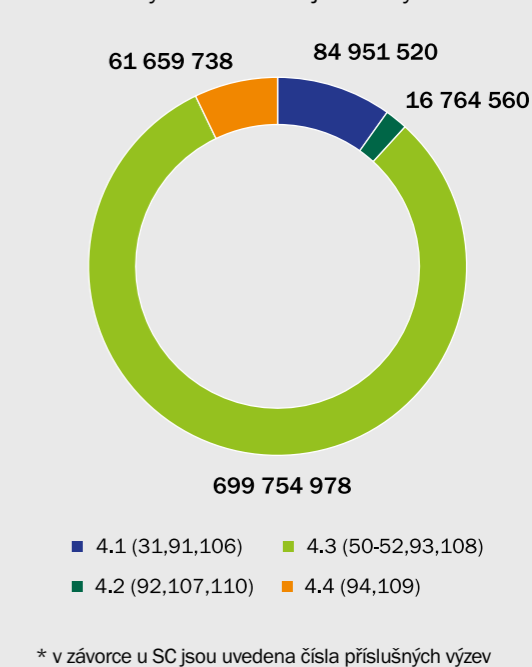
jekty ve volně krajině, tj mimo ZCHÚ. Program je zaměřen především na zvyšování biologické rozmanitosti a stability krajiny pomocí drobných neinvestičních akcí (do 250 tis. Kč). V roce 2018 bylo v PPK B podáno 780 žádostí, z nichž bylo podpořeno 699 za více než 30 mil. Kč. Z velké části se jednalo o sečení ručními nástroji (křovinořez, sekačka) na celkové rozloze 509 ha za více než 12,6 mil. Kč. Podstatné byly i výsadby nebo dosadby dřevin do volně krajiny. Vysadilo se téměř 7 tis. stromů za více než 3,3 mil. Kč. Byly také podpořeny projekty na ošetření více než 359 ks památných nebo významných stromů po celé České republice za téměř 2,8 mil. Kč. Do obnovy či vybudování nových tůň a mokřadů se investovalo více než 1,4 mil. Kč. Přehled viz tabulka č. 11.

Program péče o krajinu - podprogram zabezpečení péče o ohrožené a handicapované živočichy (PPK C) je zaměřen na péči o tyto živočichy a jejich návrat do přírody a na péči o trvalé handicap, které jsou určeny k odchovným a osvětovým účelům. V rámci tohoto podprogramu se v roce 2018 vynaložilo téměř 12 mil. Kč. Žadatelem je Národní síť záchranných stanic, která zahrnuje 33 zá-

Graf č. 7 Počet schválených žádostí pro jednotlivé SC

Graf č. 8 Rozložení finančních prostředků z EU u schválených žádostí dle jednotlivých SC

chranných stanic, pokrývající svou působností celé území ČR. V roce 2018 bylo v záchranných stanicích ošetřeno přes 23 tisíc volně žijících živočichů téměř 250 různých druhů. Ze zvláště chráněných druhů bylo ošetřeno téměř 7 tis. jedinců. Mezi nejčastěji ošetřované druhy patří jezelek západní, poštolka obecná či různé druhy netopýrů.

Tab. č. 10 Přehled podaných a schválených projektů v kolových výzvách OPŽP administrovaných v roce 2018

SC	Číslo výzev	počet podaných projektů	za kolík EU	schválené projekty	za kolík EU
4.1	31,91,106	44	418 686 881	16	84 951 520
4.2	92,107,110	32	88 359 795	11	16 764 560
4.3	50-52,93,108	297	1 579 170 968	116	699 754 978
4.4	94,109	88	123 954 043	46	61 659 738
Celkem		461	2 210 171 687	189	863 130 796

zemědělců - Budování pastevních areálů (51).

3.3.3. Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (POPFK)

| Barbora Čížková

Dotační program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (podprogram 115 164-6) poskytoval žadatelům investiční a neinvestiční finanční prostředky až do výše 100 % vynaložených nákladů na adaptační opatření zmírňující dopady klimatických změn na lesní, nelesní a vodní ekosystémy. AOPK ČR administrovala v roce 2018 žádosti externích žadatelů ve všech třech podprogramech. Bylo podpořeno dohromady 93 žádostí včetně víceletých akcí v celkové výši 9,2 mil. Kč. Tento rok skončilo po deseti letech programové období pro POPFK. Připravuje se spuštění programu nového, který je plánován pro roky 2019–2023. Přehled viz tabulka č.12.

3.3.4. Dotační programy v působnosti MZe | Klára Čámská

AOPK ČR se podílí na administraci některých dotačních programů, které jsou v působnosti Ministerstva zemědělství (MZe). AOPK ČR vydává stanoviska k některým žádostem o investiční dotace. Ve stanoviscích jsou posuzovány potenciální dopady záměrů na přírodu a krajinu a AOPK ČR je oprávněna stanovit podmínky či doporučení, za kterých je možné dané záměry uskutečnit.

Program rozvoje venkova 2014-2020 (PRV)

AOPK ČR vydávala pro vybraná opatření Programu rozvoje venkova na celém území ČR, mimo území národních parků, stanoviska MŽP, a to v Prioritě 2 – Zvýšení životaschopnosti zemědělských podniků a konkurenceschopnosti všech druhů zemědělské činnosti ve všech regionech a podpora inovativních zemědělských technologií a udržitelného obhospodařování lesů, v Prioritě 4 – Obnova, zachování a zlepšení ekosystémů souvisejících se zemědělstvím a lesnictvím. V roce 2018 bylo vydáno celkem 251 stanovisek k poskytnutí dotace, z toho nejvíce k opatření 4.3.1 Pozemkové úpravy (134) a opatření 4.3.2 Lesnická infrastruktura - výstavba a rekonstrukce lesních cest, včetně souvisejících objektů (62) a 4.1.1 Investice zemědělských podniků a 6.1.1 Zahájení činnosti mladých

Agroenvironmentálně - klimatická opatření (AEKO)

Největší část rozpočtu AEKO je cílena na extenzivní péči o trvalé travní porosty (podopatření Ošetřování travních porostů), zčásti na cílené způsoby hospodaření v chráněných územích, tj. zvláště chráněná území (včetně ochranných pásem národních parků) a plochy v soustavě Natura 2000, nebo na plochách s výskytem vybraných biotopů či druhů ve volné krajině. Dotační tituly s vhodnými podmínkami hospodaření pro daný biotop či cílové druhy jsou určovány orgány ochrany přírody na pět let dopředu. Víceletá doba platnosti titulu na konkrétním pozemku zaručuje stabilní péči o porost, vycházející prvotně z jeho diagnostiky z Mapování biotopů Natura 2000 a Nálezové databáze ochrany přírody. V praxi pracovníci AOPK ČR berou při rozhodování o podmínkách managementu ohledy také na krajinný kontext a reálné možnosti hospodáře (ve smyslu udržitelnosti péče). AOPK ČR má působnost pro AEKO na území CHKO, v maloplošných chráněných územích mimo národní parky a na cenných biotopech a místech výskytu cílových druhů ve volné krajině (mimo vojenské újezdy a EVL). Dotačních titulů je celkem deset s dalším podrobnějším rozdělením (jako je různý termín první seče či možnost podzimního přepasení porostu). Nástrojem pro jejich tzv. vymezení je vrstva ENVIRO v systému evidence zemědělské půdy LPIS. AOPK ČR přiřazuje v chráněných územích z této nabídky: Mezofilní a vlhkofilní louky hnojené a nehnojené, Horské a suchomilné louky hnojené a nehnojené, Trvale podmáčené a rašelinné louky, Ochrana chřástala polního, Ochrana modrásků, Druhově bohaté pastviny, Suché stepní trávníky a vřesoviště, dále dotační titul Extenzivní péče o louky a pastviny. V tzv. „volné krajině“ (mimo chráněná území) vymezovala AOPK ČR čtyři tituly: Trvale podmáčené a rašelinné louky, Ochrana chřástala polního, Ochrana modrásků a Suché stepní trávníky a vřesoviště. Ve spolupráci s MZe uspořádala AOPK ČR cyklus seminářů pro zemědělce v CHKO (viz box č. 18).

AOPK ČR má také možnost využít operativní nástroj k úpravě některých podmínek managementu na konkrétních travních porostech, platný pro konkrétní rok. Jsou jim souhlasná vyjádření, kterými lze umožnit například odložení termínu nebo vynechání seče, změnit povinnost sečení nedopasků, povolit mulčování, vápnění porostů nebo

Tab. č. 11 Čerpání finančních prostředků z Programu péče o krajinu (PPK B) v letech 2015 -2018

Název dotačního titulu	Rok 2015		Rok 2016		Rok 2017		Rok 2018	
	mil. Kč	Počet žádostí	mil. Kč	Počet žádostí	mil. Kč	Počet žádostí	mil. Kč	Počet žádostí
"Péče o přírodní a přírodě blízké biotopy a biotopy druhů uvedených v červených seznamech ve volné krajině - B1 např. sečení, výřez křovin na podporu zvláště chráněných druhů"	13,2	365	16,5	366	23,8	539	18,9	625
"Péče o krajinné prvky - B2 např. výsadba ovocných a neovocných dřevin, ošetření památných stromů"	9,7	227	11,7	228	4,9	135	11,3	155
Celkem	22,9	592	28,1	594	28,7	674	30,2	780

Tab. č. 12 Čerpání finančních prostředků z Programu podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (115164-6) v letech 2015 -2018

Název podprogramu	Rok 2015		Rok 2016		Rok 2017		Rok 2018	
	mil. Kč	Počet žádostí	mil. Kč	Počet žádostí	mil. Kč	Počet žádostí	mil. Kč	Počet žádostí
"Adaptační opatření pro zmírnění dopadů na klimatické změny na vodní ekosystémy - 164 např. obnova a tvorba tůň, mokřadů"	4,1	27	4,2	34	8,4	61	1,5	17
"Adaptační opatření pro zmírnění dopadů na klimatické změny na nelesní ekosystémy - 165 např. výsadba ovocných a neovocných dřevin, sečení"	14,9	114	14,0	102	11,5	95	6,8	69
"Adaptační opatření pro zmírnění dopadů na klimatické změny na lesní ekosystémy - 166 např. výsadba ochranné melioračně-zpevňující dřeviny, ponechávání výstavků v porostu"	0,1	2	0,6	4	0,8	6	0,9	7
Celkem	19,1	143	18,8	140	20,7	162	9,2	93

příkrm dobytka při jarním zahájení pastvy na druhově bohatých pastvinách. Regionální pracoviště se také vyjadřují třeba k možnosti přísevu či obnovy, ke skladbě druhů obsažených v osevní směsi v rámci titulu Zatrávňování orné půdy druhově bohatou a regionální směsí. V roce 2018 AOPK ČR vydala 899 těchto souhlasných vyjádření celkem pro 1760 dílů půdních bloků. Nejčastěji to bylo k válení či smykování porostu (396), mulčování (166), odložení (či vynechání) seče nebo pastvy (106) a k provedení obnovy (58) nebo přísevu travních porostů (56).

Revitalizace Moravy v CHKO Litovelské Pomoraví

| Jan Koutný

Od září 2018 probíhá v jižní části CHKO Litovelské Pomoraví, na úseku řeky Moravy poblíž Štěpánova a Horky nad Moravou, realizace akce OPŽP s názvem „Revitalizace Moravy U Štěpánova“. Jedná se o jeden z nejdelších souvisle opevněných úseků řeky v celé CHKO, ve kterém mělo koryto sice přirozenou trasu, ale jehož břehy byly po dlouhé desítky let opevněny kamenným záhozem. Ten bránil přirozenému vývoji meandrujícího koryta a snižoval ekologickou hodnotu řeky i lužních lesů v jejím okolí.

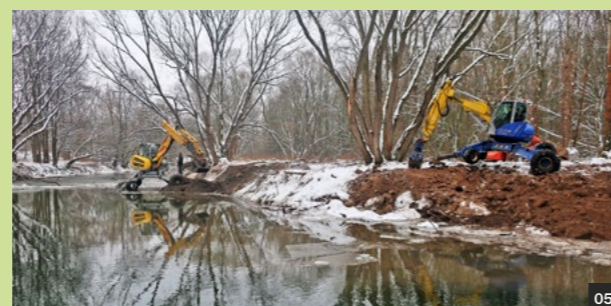
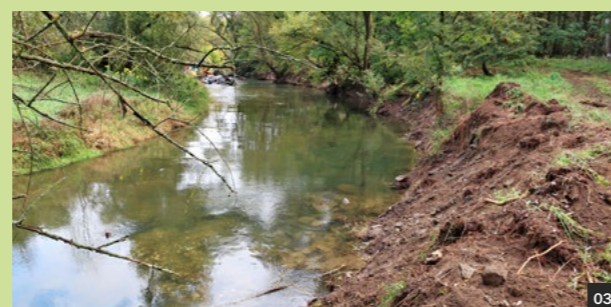
AOPK ČR, RP Olomoucko spolu s Povodím Moravy, s. p. a ve spolupráci s občanským sdružením Unie pro řeku Moravu přistoupilo k řešení revitalizačního opatření v několika krocích. V letech 2012–2013 byla Uní pro řeku Moravu zpracována studie proveditelnosti, jejíž podstatnou částí byl návrh revitalizace Moravy u Štěpánova. V roce 2014 AOPK ČR vykoupila příbřežní pozemky, aby měla řeka dostatek prostoru pro budoucí pohyb koryta do stran. Dalšími důležitými kroky byla v letech 2016 a 2017 příprava projektové dokumentace a následně podání a zpracování žádosti o dotace. Dnes již probíhá samotná realizace opatření.

Princip zvoleného řešení je jednoduchý. Těžký kamenný zához v nárazových březích odebírají kráčejší bagry, velké kameny jsou vytříděny a přímo v místě použity pro tvorbu ostrůvků, výhonů a dnových pasů. Cílem je zamezit hloubkové erozi, podpořit boční erozi, rozpohybovat koryto do stran a iniciovat meandrování řeky. Samotné technické provedení revitalizační akce je relativně levné, rychlé a velmi šetrné k přírodě.

Řeka v revitalizovaném úseku ožije, za vyšších průtoků bude postupně měnit svou trasu i charakter dna a břehů. Na stovkách metrů už dnes přibýly kolmé hlinité břehy, kde mohou na jaře začít hnízdit ledňáčky či břehule. Nové šterkové lavice a výhony nabízí nové hnízdní příležitosti kulíkům a písíkům. Největším přínosem celé akce je však celkové oživení největší moravské řeky - Moravy, které spočívá v osvobození koryta od opevnění a v nastartování korytotvorných procesů v celkové délce bezmála čtyř kilometrů, což tvoří přibližně desetinu délky Moravy na území CHKO. Unikátní krajina Litovelského Pomoraví tvořená nížinnou řekou parmového pásma obklopenou lužními lesy tak bude díky popsáním opatřením ještě hezčí než dřív.

Akce, která bezesporu patří k nejvýznamnějším revitalizacím u nás, bude ukončena do začátku jara 2019.

01. Realizační práce z výšky
02. Kamenný zához odstraněný ze břehů je připraven k dalšímu využití.
03. Nárazový břeh zbavený kamenného záhozu
04. Břehový výhon a středový rozražeč odklání proudnici a pomáhají řece ve vývoji do stran.
05. Kráčejší bagry pracují i v zimě (budování říčního prahu u nátoky do PP Kurfürstovo rameno).

Všechna foto Petr Zifčák

Semináře pro zemědělce hospodařící v CHKO a program Pestrá krajina | Klára Čamská

V roce 2017 a 2018 proběhl ve spolupráci Ministerstva zemědělství, odboru environmentálních podpor PRV a AOPK ČR cyklus 22 seminářů pro zemědělce hospodařící v chráněných krajinných oblastech (foto č. 1, 2), který navštívilo více než 550 zájemců. Cílem seminářů bylo ze strany MZe vysvětlit smysl a účel Agroenvironmentálně-klimatických opatření Programu rozvoje venkova 2014–2020 a logiku kalkulace těchto dotací. Zástupci AOPK ČR se věnovali vysvětlování zaměření jednotlivých titulů (managementů) v regionálních podmínkách, cílovým porostům a druhům a představili konkrétní dobré i špatné příklady zemědělské praxe. Zvláštní pozornosti se těšili chřástal polní, modrásek bahenní a očkovaný a biotopy podmáčených luk a stepních trávníků. Doplněním byla místní zajímavá témata, jako je budování tůň a mokřadů s podporou Programu péče o krajinu MŽP, význam krajinných prvků, vhodné osivo pro zatravňování v chráněných územích či návrat šelem a ochrana pasených zvířat před nimi.

Na seminářích byl věnován dostatek prostoru pro diskusi, což bylo ze strany účastníků velmi kladně oceňováno. V dotaznicích potvrdili potřebu pravidelných seminářů s účastí státní správy (MZe, MŽP, AOPK ČR, SZIF, krajské úřady). Taková setkání mohou probíhat každoročně či jednou za více let, mohou je obohatit diskuze přímo v terénu na vybraných farmách. Žádané jsou také individuální konzultace (standardně poskytované pracovníky na regionálních pracovištích AOPK ČR) a faremní environmentální poradenství. Zaznamenali jsme také mnohé náměty pro zlepšení agroenvironmentální politiky v příštím programovém období. Projekt za téměř 200 tis. Kč byl financován z technické pomoci Programu rozvoje venkova 2014–2020.

AOPK ČR a Asociace soukromého zemědělství ČR (ASZ) uzavřely na jaře 2018 dohodu o spolupráci, která přinesla první výsledky – první ocenění v programu Pestrá krajina. Asociace je stavovská nevládní organizace sdružující od roku 1998 především rodinné farmy. Má více než 8 000 členů s průměrnou výměrou obhospodařované půdy cca 90 ha. Úzký vztah k místu a návaznost na rodinné tradice a snaha o jejich pokračování jsou přirozeným základem k hospodaření, které je prospěšné přírodě a krajině, stejně jako obyvatelům venkova. Někteří zemědělci ale dělají mnohem víc, sázejí stromy a aleje, vytvářejí a obnovují meze, rybníčky a drobné památky, věnují část půdy pro biopásy, diverzifikují skladbu pěstovaných plodin a chovaných zvířat a obnovují či zakládají venkovské společenské tradice. Tyto podniky jsou od roku 2018 oceňovány v programu ASZ Pestrá krajina. Přihlášené podniky navštívila a hodnotila během léta komise složená ze zástupců ASZ a z odborníků z akademické a neziskové sféry a z AOPK ČR.

Výsledky prvního ročníku programu Pestrá krajina byly slavnostně vyhlášeny společně se zavedenou soutěží ASZ Farma roku v prosinci v Praze. Zlatou medaili dostaly čtyři farmy: Kunclův mlýn v Brzině na Sedlčansku (foto č. 3),

Habánský mlýn ve Vacenovicích, Statek Vodňanských ve Stranném u Blíževedel na Českolipsku (foto č. 4), Ekofarma Petra Marady v Šardicích. Dvě farmy dostaly stříbrnou medaili: farma rodiny Kuncovy ve Skleném na Českomoravské vrchovině a farma rodiny Sotonových v Trstěnici na Svitavsku. Bronzové medaile obdržely farma U lesa v Sudoměřicích u Bechyně a farma Jiřího Mišáka v Troubkách na Přerovsku.

01. Seminář v CHKO Bílé Karpaty, foto Michal Jelínek
02. Seminář v CHKO Lužické hory, foto Klára Čamská
03. Ekumenická kaple na pozemku Kunclova mlýna, foto Klára Čamská
04. Krmný biopás na statku Vodňanských, foto Klára Čamská

Monitoring ptactva, foto Alois Pavličko

4. Monitoring biodiverzity | Karel Chobot

Monitoring biodiverzity na AOPK ČR zahrnuje činnosti dlouhodobého sledování přírodních složek, především s ohledem na naplňování závazků z evropské i tuzemské legislativy. Je to tedy především sledování stavu biotopů a druhů dle směrnice o stanovištích. Výstupy sledování stavu jsou podkladem pro základní indikátory biodiverzity v ČR: stav evropsky významných druhů a přírodních stanovišť.

V roce 2018 byl zajišťován sběr dat pro příští podání hodnotící zprávy Evropské komisi (2019), organizován monitoring evropsky významných fenoménů vedený pomocí metodik dlouhodobého sledování stavu biotopů a druhů na území ČR. Součástí monitoringu je i správa (věcná gesce) náleзовých dat druhů v Nálezové databázi ochrany přírody. V databázi je prováděna validace a garance dat v zájmu ochrany přírody a jsou získávány a zpracovány údaje i mimo systém pravidelného monitoringu. Na Portálu ISOP jsou v sekci Monitoring biodiverzity, <https://portal.nature.cz/monitoring> k dispozici souhrnné přehledy hodnocení stavu, spolus metodikami monitoringu i hodnocení. K popularizaci mapování a monitoringu druhů a biotopů slouží www.facebook.com/Biodiverzitanadzlato. Data a informace o mokřadech jsou zveřejňována v prostředí Databáze mokřadů ČR na adrese <http://mokrady.ochranaprirody.cz/>.

Práce v rámci sledování stavu biotopů a druhů v roce 2018 probíhaly podle zavedeného schématu. Jeho součástí je výběr externích dodavatelů, jejich zasmulování na základě dostupných prostředků a také zapojení zaměstnanců AOPK ČR. Sledování stavu je jednou ze standardních součástí pracovní náplně se snahou o vyvážené zapojení (v roce 2018 dosáhlo interní zapojení v celkovém součtu 6 339 osobodní). Míra zapojení je mj. jedním z ukazatelů pro stanovování finančních odměn ředitelům regionálních pracovišť. Tato činnost je završována přebíráním hotových děl a kontrolou jejich kvality, posléze pak vyhodnocováním získaných dat.

Data z vrstvy mapování biotopů jsou od roku 2018 v plném rozsahu zveřejněna na adrese data.nature.cz, nejsou tedy již předmětem poskytování na základě smluv. Nálezová data byla poskytována na základě žádostí a smluv. Tento proces byl zaveden od roku 2007. Od počátku vykazovala tato agenda vzestupnou tendenci, která měla charakter zvýšené byrokratické zátěže (každá žádost byla projednávána a zpřesňována, nakonec vrcholila uzavřením smlouvy, které teprve umožňuje vlastní export dat). V roce 2018 bylo vyřízeno 68 žádostí o nálezová data. Od roku 2019 bude tato agenda nahrazena zpřístupněním dat.

V mezinárodní spolupráci jsou nejrozsáhlejší aktivity spojeny s Evropským tematickým střediskem pro biodiverzitu (European Topic Centre on Biological Diversity, ETC/BD) a účastí na pracovních skupinách Evropské komise (Expert Group on Reporting, a její pracovní podskupiny, pracovní skupina zaměřená na hodnocení ekosystémových služeb, WG MAES).

Pro informovanost, především pracovníků AOPK ČR, ale i odborné veřejnosti bylo v rámci monitoringu zorganizováno celkem pět seminářů. První a nejrozsáhlejší, pravidelný interní seminář proběhl ve Sněžných Milovech v březnu 2018 (176 účastníků). Tento seminář slouží pro shrnutí výstupů z monitoringu a jako prostor pro formulaci či diskusi nad dílčími úkoly. V červnu bylo pro monitorovatele obojživelníků a plazů uspořádáno dvou-

denní terénní setkání v Brdech (50 účastníků). Podzimní dvoudenní přednáškový seminář se uskutečnil ve Skleném (62 účastníků). Ornitologický seminář se uskutečnil v říjnu v České Skalici (46 účastníků). V listopadu proběhlo ve středočeských Dobřichovicích dvoudenní setkání 42 interních pracovníků podílejících se na sledování stavu biotopů. Botanický determinační seminář (35 účastníků) byl zaměřen na kruštiny, ostřice a světlíky.

Zpřístupnění Nálezové databáze ochrany přírody

Nálezová databáze ochrany přírody (ND OP) je standardním nástrojem pracovníků ochrany přírody, který umožňuje efektivně prosívat rozsáhlé informace o aktuálním i historickém výskytu druhů na našem území. Je cenná především pro úřady a odborníky. Na podzim roku 2018 již přesáhla 23 miliony lokalizovaných a datovaných údajů o přibližně 35 tisících druzích. Převažují údaje o výskytu rostlin, údaje o živočišných tvoří čtvrtinu celkového počtu, houby a lišejníky se na součtu dat podílejí méně než setinou. Databáze byla od svého vzniku přístupná pouze smluvně, expertům a úřadům. V zájmu ochrany cenných lokalit a druhů, stejně jako pod vlivem dnes populárního konceptu otevřených dat AOPK ČR realizovala postupně otevření samotných nálezových dat. Veřejnosti (přibližně 20 miliónů údajů) byla většina ND OP zpřístupněna již na přelomu října a listopadu 2017. Dosavadní složitý systém práv byl tehdy zjednodušen do dnes platných dvou úrovní přístupu: plného, smluvního, pro experty a úřady, a přístupu veřejného. Veřejnosti zůstala ukryta množina jinde nepublikovaných pozorování ohrožených a chráněných druhů (tehdy přibližně tři čtvrtě milionu údajů).

V roce 2018 byl vytvořen seznam citlivých druhů, který vymezil neveřejnou množinu dat racionálněji. Na seznamu jsou druhy, které mohou být předmětem nelegálního lovu (velké šelmy), případně sběru (vybrané druhy hmyzu, orchidejí, hub apod), nebo mají velmi omezený počet lokalit a rušení druhu, popř. ničení biotopu zvýšenou návštěvností je fatální pro úspěšné rozmnožování, popř. existenci druhu na lokalitě.

U savců jsou neveřejné údaje o výskytu velkých šelem (3 druhy) a kočky divoké. Seznam obsahuje 24 druhů ptáků, které jsou významně ohroženy rušením, především při hnízdění, popř. nelegálním lovem. Zastoupeny jsou především dravci, sovy, ale také tetřev a tetřívka, čáp černý či jeřáb popelavý. Po vyřešení technických limitů databáze budou starší data zveřejněna i u těchto druhů. Kvůli rušení na lokalitách je považována za citlivou užovka stromová jako jediný plaz či mihule ukrajinská. Ryby či obojživelníci nejsou za citlivé považovány. Mezi bezobratlými bylo zveřejnění záznamů vyhodnoceno jako rizikový faktor u 4 druhů brouků – samotný sběr jedinců nemá na populaci významný vliv, kromě situací, kdy jde o úzce lo-

kalizované a specializované a zároveň atraktivní druhy s posledními lokalitami výskytu: střívlíka lesklého a mřížkovaného, krasce dubového a rýhovce pralesního. Z podobných důvodů bylo zařazeno 22 druhů motýlů (mj. šest druhů modrásků a pět druhů okáčů) ale také jediný zástupce nehmyzích bezzobratých - perlorodka říční. Mezi cévnatými rostlinami je riziko nelegálního sběru důvodem k zařazení 37 druhů (22 z toho jsou orchideje). Mozolka skalní jako jediný mechorost v seznamu je ohrožena zvýšenou návštěvností lokalit, podobně jako 213 kriticky ohrožených druhů hub. V souhrnu je dnes zveřejněno 99,58 % obsahu databáze.

Projekt Monitoring a inventarizace

Na jaře roku 2018 byl fakticky zahájen projekt „Monitoring a mapování vybraných druhů rostlin a živočichů a inventarizace maloplošných zvláště chráněných území v národně významných územích v České republice“. Žádost o projekt byla podána již v roce 2016. Během roku 2018, tedy prvního roku řešení, se podařilo uzavřít 488 dohod o provedení práce. Tyto dohody jsou uzavírány se zpracovateli, kteří pracují na jednotlivých částech projektu, jak v části monitoring, tak i v inventarizačních průzkumech. Projekt se řídí v svých dílčích částech plány prací na celé období řešení. U většiny částí lze předpokládat dostatečný počet zpracovatelů pro naplnění cílů. Výjimku bohužel tvoří skupina mechorosty, lišejníky a houby, kde je již nyní nedostatečné množství uzavřených dohod, a ani výhled do budoucna není vzhledem k nedostatku zpracovatelů optimistický.

Plánované ukončení projektu je v prosinci roku 2023.

Červené seznamy

Červené seznamy jsou za víc než padesát let své existence zavedeným zdrojem informací o stavu druhů živočichů, rostlin i hub. Analyzují pravděpodobnost jejich budoucího vymření za použití standardních kategorií a kritérií. Jsou používány při vyhodnocování složení druhových společenstev, jako podklad pro návrhy rozmanitých ochranných opatření či pro hodnocení vlivu projektů na životní prostředí. Mají své využití i v koncepcích nejvyšší úrovně – národní i mezinárodní: od politických strategií po návrhy zákonných norem i směrnic.

V českých červených seznamech jsou vyhodnoceny druhy v systematické šíři jinde na světě nevídané: z bezzobratých chybí například jen některé skupiny. Na jejich zpracování se podílejí přední odborníci v daných oborech. Ne ve všech existujících seznamech je zcela dodrženo používání standardních kritérií a kategorií. Tuto situaci napравила až jednotně koordinovaná poslední řada červených seznamů, kterou vydala AOPK ČR v roce 2017 ve sborníku Příroda (34, 35, 36). Nově zpracováni byli bezzobratí, obratlovci a cévnaté rostliny. U cévnatých rostlin byly v ČR vůbec poprvé využity standardní kategorie a kritéria. Další skupiny na svou aktualizaci dosud čekají.

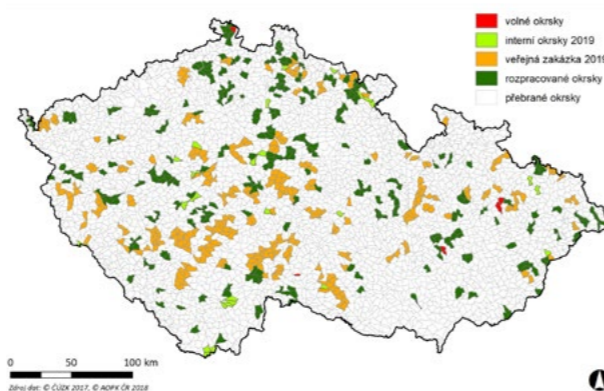
4.1. SLEDOVÁNÍ STAVU BIOTOPŮ

| Pavla Trachtová

Sledování stavu biotopů se provádí prostřednictvím aktu-

Tab. č. 13 Přehled odevzdaných prací pro aktualizaci vrstvy mapování biotopů v průběhu let 2007-2018

Rok	Počet okrsků	Rozloha ha	% ČR
2007	9	20855	0,26%
2008	249	562514	7,13%
2009	297	693837	8,80%
2010	289	675817	8,57%
2011	217	513592	6,51%
2012	234	551047	6,99%
2013	200	446241	5,66%
2014	214	495537	6,28%
2015	276	626150	7,94%
2016	441	988311	12,53%
2017	256	547879	6,95%
2018	277	616727	7,82%

Obr. č. 2 Stav aktualizace vrstvy mapování biotopů (leden 2019)

alizace vrstvy mapování biotopů (VMB) a monitoringem trvale monitorovacích ploch (TMP).

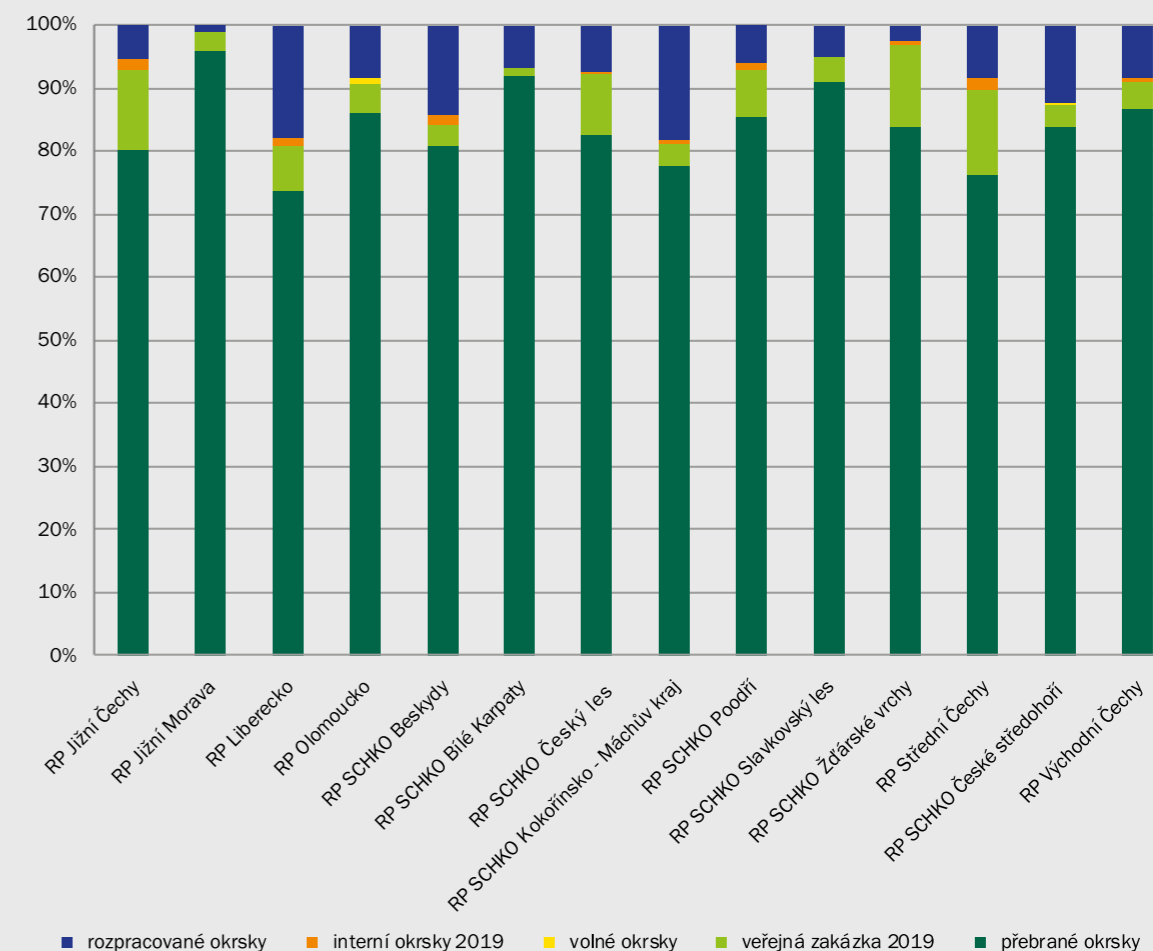
4.1.1. Mapování biotopů

Aktualizace vrstvy mapování biotopů je celoplošný průzkum stavu a dynamiky přírodních stanovišť v České republice. Aktualizace VMB navazuje na původní vrstvy mapování biotopů, vytvořenou v letech 2000–2004. Aktualizuje se plošně na celém území státu, včetně nechráněné krajiny. Ověřuje se výskyt a stav všech přírodních biotopů podle původní VMB a zakreslují se jejich nové výskyt. Díky pravidelné aktualizaci VMB mohou data sloužit nejen pro popis stavu, ale i k hodnocení trendů vývoje.

V současném cyklu (2007–2019) již bylo kompletně dokončeno (tj. zapsáno prostřednictvím programu Wanas a převzato garantem) 84 % okrsků. Přehled viz tabulka č. 13. Další 8 % okrsků je v rozpracovaném stadiu, což znamená, že dosud nebyly řádně zapsány, popř. u nich nebyly plně dokončeny terénní práce. Díky výběrovému řízení se podařilo snížit cenu externích prací o cca 19 % oproti nabídkové ceně. Přehled viz obr. č. 2.

Na aktualizaci VMB se v roce 2018 podílelo 48 interních

Graf č. 9 Aktualizace VMB na jednotlivých pracovištích AOPK ČR (stav leden 2019). Regiony s nejvyšším procentem dokončených mapovacích okrsků jsou RP Jižní Morava, RP SCHKO Bílé Karpaty a RP SCHKO Slavkovský les. Relativně nejméně vymapovanými regiony jsou RP Liberecko, RP Střední Čechy a RP SCHKO Kokořínsko - Máchův kraj.

zaměstnanců AOPK ČR, 29 externistů, dva pracovníci ze Správy KRNAP a jeden ze Správy CHKO Šumava. Finanční náklady na externí spolupracovníky dosáhly v roce 2018 5,7 milionu Kč a byly použity na aktualizaci VMB ve 283 aktualizacích okrsků (z toho 120 okrsků bylo přesunuto z roku 2017 – tyto okrsky byly zčásti financovány již v loňském rozpočtovém období). Internisté v terénu pracovali na 102 aktualizacích okrsků. Více viz graf č. 9.

Údaje ze sledování stavu biotopů jsou početně nejvýznamnějším zdrojem dat ND OP. Z aktualizace vrstvy mapování biotopů pochází celkem 9 128 476 záznamů o výskytu rostlin a v rámci monitoringu biotopů bylo doposud zapsáno a následně převedeno do ND OP 80 715 údajů. Více viz box č. 19.

4.1.2. Monitoring biotopů

Monitoring biotopů je realizován metodou fytoecologických snímků. Plochy snímků jsou expertně přímo v terénu vybírány, poté zakládány a fixovány. Pro každý typ evropského stanoviště by mělo být založeno až padesát monitorovacích ploch, v případě vzácnějších typů vegetace však může být počet úměrně snížen. V roce 2018 se již

šestým rokem uskutečnil opakovaný monitoring, kdy se na v minulosti založených plochách provedl opětovný zápis fytoecologického snímku. V roce 2018 byly monitorovány především květnaté a vápnomilné bučiny, doubravy a široolisté suché trávníky. Celkově bylo monitorováno 226 trvalých ploch, z čehož 199 ploch bylo monitorováno opakovaně. Uplynulá vegetační sezóna byla klimaticky problematická, extrémní sucho znemožnilo či ovlivnilo monitoring některých, zejména travních a vodních biotopů. Luční biotopy byly často velmi brzy posekány, což v několika případech znemožnilo jejich monitoring. Více viz obrázky č. 3.

Na monitoringu TMP se v roce 2018 podílelo 47 interních zaměstnanců AOPK ČR a 13 externích spolupracovníků. Externisté monitorovali zhruba 17 % ploch (39) s celkovými finančními náklady ve výši 62 000 Kč. Jednalo se o opakovaný monitoring, kde jsou primárně oslovováni původní autoři snímku, aby byla zachována kontinuita zápisu dat. Externě byly monitorovány především plochy alpské vegetace a plochy vrchovišť, které vyžadují expertní přístup. Více viz graf č. 10.

Zajímavým vedlejším produktem monitoringu biotopů je několik stovek fotografií biotopů, které monitorovatelé po-

Zajímavosti a postřehy z mapování biotopů v Poodří

| Jan Lukavský

V působnosti RP SCHKO Poodří zbývá zaktualizovat necelé dvě desítky okrsků. Na přelomu let 2017/2018 a v roce 2018 se podařilo přebrat a uzavřít 16 okrsků. Z nich pochází 124 záznamů zákonem chráněných druhů rostlin a dalších 194 záznamů druhů zařazených do červeného seznamu. Druhů by mohlo být zaznamenáno více, problémem je, že některé okrsky nebyly mapovány v optimální vegetační době. Řada okrsků se aktualizovala až pozdě v létě a na podzim, kdy již mnohé druhy unikají pozornosti nebo je již vůbec není možné nalézt. Většina záznamů tak patří druhům nápadným, jako je kýchavice bílá pravá (*Veratrum album* ssp. *lobelianum*) či škarďa měkká čertkusolistá (*Crepis mollis* ssp. *hieracioides*). Ze vzácnějších druhů v segmentech aktualizovaných ze začátku vegetační sezóny našel mapovatel Martin Kočí řadu populací vemeníku dvoulistého (*Platanthera bifolia*), prstnatce májového (*Dactylorhiza majalis*), p. Fuchsova (*D. fuchsii*), vstavače mužského (*Orchis mascula*) či vrbovky tmavé (*Epilobium obscurum*) a mapovatel Karel Nepraš např. okrotice bílé (*Cephalanthera damasonium*). Občas se objevují i vysazované a ze zahrad unikající druhy jako řezan pilolistý (*Stratiotes aloides*) nalezený K. Neprašem, či v kraji v lužních porostech častější pérovník pštrosí (*Matteuccia struthiopteris*). Celkově malé množství vzácných druhů je dáno charakterem regionu, který je značně intenzivně hospodářsky využíván. V podhůří jsou často pěstovány smrkové monokultury (ty však v posledních letech značně chřadnou a rozsáhlé plochy jsou již pasekami – snad se zde vyvinou hodnotnější přírodní biotopy), nelesní plochy jsou pak intenzivně paseny a sekány. Obdobná situace je i v nižších polohách, kde již hrají roli i rozsáhlé plochy orné půdy a zástavba v okolí Ostravy. Zbývá místa jsou často bez údržby a ruderalizovaná. Zachovalejší plochy jsou pak většinou v chráněných územích všech typů a tato území jsou již téměř všechna zaktualizována. Proto je i tento menší počet druhů úspěchem.

V rámci interního zapojení do aktualizace v roce 2018 se v rámci RP začalo pracovat na čtyřech okrscích na Opavsku. Co bylo psáno výše o intenzivním využívání krajiny, platí zde dvojnásob. Historicky zde např. bylo větší množství písčín a pískoven těžící písek usazený v předpolí ledovce. Pískovny jsou však lesnický zrehabilitovány a písčiny zorněny. I tak bylo nalezeno několik fragmentů jednoleté vegetace písčín (T5.1) v řepkovém poli s výskytem sveřepu japonského (*Bromus japonicus*), mrvky myšího ocásku (*Vulpia myuros*) a chmerku mnohoplodého (*Scleranthus polycarpus*). Velká populace vzácnější mrvky myšího ocásku byla také nalezena v sádrcovém lomu u Koberčic. Tento lom je částečně osázen střemchou pozdní (*Prunus serotina*), na Ostravsku často k revitalizacím využívaným stromem pocházejícím ze Severní Ameriky. V lesních segmentech v širokém okolí byla patrná začínající invaze tohoto druhu, kde se do přirozených společenstev střemcha šíří nejspíše právě z tohoto lomu. Další invaze byla zaznamenána i v trvalé mapovací ploše (TMP) založené k monitoringu měkkého luhu (L2.4) Ta byla kompletně zarostlá křídlatkou japonskou (*Reynoutria japonica*) a jiné byliny téměř vymizely. Do budoucna nejspíše dojde i k naprosté změně charakteru biotopu s vymizením

stromového patra. Při opětovném monitoringu TMP biotopu květnatá bučina (L5.1) byl potvrzen výskyt silně ohroženého kruštíku drobnolistého (*Epipactis microphylla*).

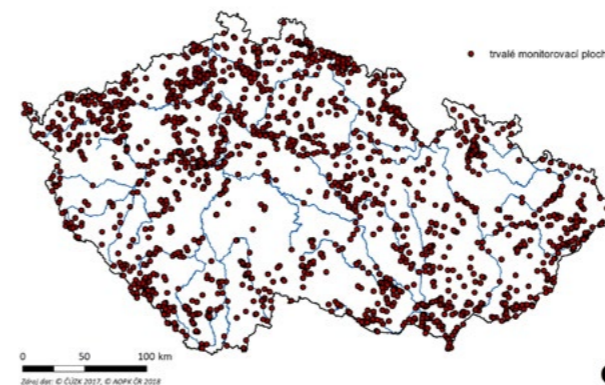

01. Květnatá bučina L 5.1

02. Invaze křídlatek

03. Kruštík malolistý (*Epipactis microphylla*)

Všechna foto Jan Lukavský

Obr. č. 3 Lokality trvalých monitorovacích ploch pro monitoring biotopů, které byly založeny v letech 2009 až 2018. Vyšší lokální početnost monitorovacích ploch zpravidla značí vyšší kvalitu a pestrost přírodních biotopů.

vinně vkládají do databáze společně se zjištěnými vegetačními daty. Všechny fotografie se stávají automatickou součástí fotoarchivu AOPK ČR a mohou být využity pro prezentační i publikační účely (např. ve veřejné fotogalerii AOPK ČR).

4.2. SLEDOVÁNÍ STAVU DRUHŮ

| Karel Chobot

Sledování stavu druhů, tedy jejich mapování a monitoring se zaměřuje především na evropsky významné druhy. Sledování je financováno pomocí účelově vázaných prostředků ze státního rozpočtu, ve významné míře se na něm podílejí pracovníci AOPK ČR.

4.2.1. Mechorosty a lišejníky a houby

| Aleš Tenčík

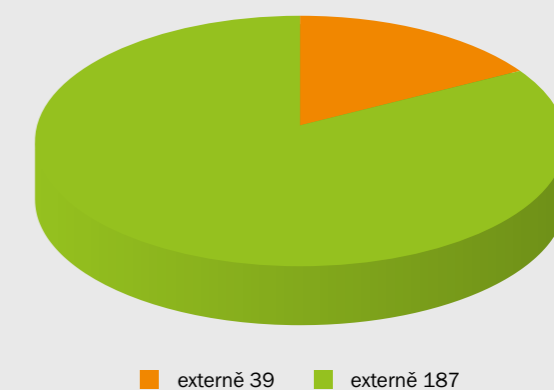
Ze šesti evropsky významných druhů mechorostů přílohy II směrnice o stanovištích byl v roce 2018 systematicky monitorován výskyt čtyř druhů (dvouhrotec zelený, srpnatka fermežová a šurpek Rogerův a mozolka skalní).

Stav populací dvouhrotce zeleného se jeví jako stabilní či s rostoucí tendencí, nově byl nalezen na 3 lokalitách (PP Habrová, PR Hrádky a PR Pleš). Stav populací srpnatky fermežové je hodnocen jako kolísající, často vlivem velkého sucha.

Šurpek Rogerův byl nově nalezen v Českém lese (na Jindřichově hoře). Ve Slavkovském lese byl pak nově zjištěn na druhé lokalitě (U Tří křížů). V obou případech jde o drobné mikropopulace na javorech kleny a mléči. Po roční přestávce byl v roce 2018 proveden monitoring mozolky skalní na jediné lokalitě výskytu v ČR. Bylo zaznamenáno 389 ramen většinou sterilních stélek. Nebyly zjištěny žádné významné negativní vlivy na lokalitě, populace se proto jeví jako stabilní.

V rámci bryologických inventarizačních průzkumů byl nově objeven šikoušek zelený v PR Skalní potok v Jeseníkách.

Graf č. 10 Počet ploch monitorovaných interně a externě

Vycpálka okrouhlá nebyla na vytipovaných lokalitách podrobně monitorována kvůli nevhodným podmínkám (sucho, brzký termín orby).

4.2.2. Cévnaté rostliny | Dana Turoňová

Monitoring evropsky významných cévnatých rostlin byl v roce 2018 proveden téměř u všech druhů přílohy II a IV. Sledováno bylo celkem 34 druhů, mapování bylo provedeno také u čtyř druhů přílohy V. Monitoring provádělo 50 zaměstnanců AOPK ČR a 12 externistů. Největší pozornost byla opět věnována nejohroženějším evropsky významným rostlinám s jednou až dvěma lokalitami v České republice.

Na mnoha sledovaných populacích, zejména u stepních, ale i bažinných druhů, se projevil negativní vliv několika sušších vegetačních sezón. Postižen byl zejména dvouletý plevel zasolených polí pcháč žlutoostenný. Jeho počty klesly na lokalitách v okolí Rakvic na historické minimum. Celkem bylo zjištěno jen 600 kvetoucích jedinců, přitom nejvyšší počet 3 339 jedinců byl zaznamenán v roce 2015. Na některých lokalitách nebyly zjištěny žádné kvetoucí rostliny ani sterilní růžice. To bylo způsobeno jednak tím, že hospodářská firma mohla zaorat i původně velmi zamokřená místa v polích, kde pcháč dobře přežíval, a jednak tím, že druh zřejmě preferují prasata divoká a růžice vyhledávají jako zpestření jídelníčku. Všechny lokality leží blízko sebe v polích a mokřadech severovýchodně od Rakvic, o to příjemnější je překvapivý nález nové lokality u Hevlína v mokřadu, kde byl v roce 2014 odstraněn rákos a upraveny břehy. Při sčítání v roce 2018 bylo nalezeno 115 kvetoucích jedinců a byly nalezeny i sterilní růžice. Bude zajímavé sledovat, jak pcháč kolonizuje narušená místa.

Sucho se negativně projevilo oslabením populací a snížením kondice zejména stepních, skalních a písečných druhů. Snad nejhorší výsledky přinesl monitoring sinokvětu chrpovitého. Na posledních lokalitě PP Píščina u Tišic přežívá jediná původní růžice, a to ještě na dosti frekventovaném místě v blízkosti pěší stezky. Druh nemá šanci na přežití, pokud nebude trvale udržován obnažený drn a prováděny reintrodukce. Pokusy s vyséváním semen ale nebyly příliš úspěšné, neboť poslední roky je příliš sucho,

Monitoring zvonovce liliolistého v přírodní památce Vražba

Jitka Laburdová, Romana Prausová

Zvonovec liliolistý (*Adenophora lilifolia*) je vytrvalá rostlina z čeledi zvonkovitých (*Campanulaceae*). Roste ve světlých lesích, lesních okrajích, výjimečně i na lučních stanovištích. Druh je chráněn vyhláškou 395/1992 Sb. jako kriticky ohrožený, v červeném seznamu má kategorii CR (dříve C1). Chrání jej i evropská legislativa, směrnice o stanovištích 92/43/EHS, konkrétně je jeho ochrana zakotvena v přílohách II a IV.

Zvonovec má eurosibijský areál výskytu a Česká republika leží na jeho západním okraji. V minulosti u nás bylo kolem dvaceti lokalit, ale v současné době se zvonovec v České republice nachází přibližně na pěti místech. Těžištěm jeho výskytu je české termofytikum (konkrétně lze zvonovec najít ve Džbánů, v Českém krasu a v Českém středohoří a na Královéhradecku).

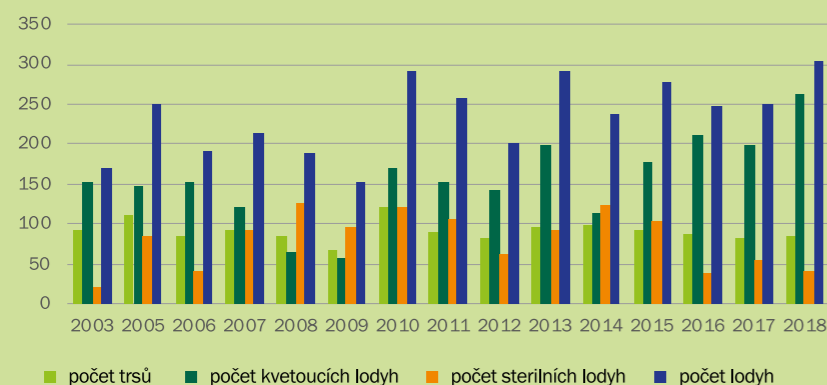
Světlé listnaté lesy a tradiční lesní hospodaření (bez velkoplošných sečí a vysokých stavů zvěře) poskytovaly zvonovci v minulosti vhodné životní podmínky.

srážek a lodyhy zvonovce na exponovaných místech usychají ještě před vykvetením.

Zvonovec je podrobně monitorován Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR na všech lokalitách v České republice, na Vražbě probíhá monitoring, až na výjimku v roce 2004, každý rok již 15 let. Jednotlivé trsy zvonovců jsou zde označeny kovovými štítky a u některých vybraných jedinců probíhá morfometrické měření a další podrobnější výzkum biologie druhu, který zajišťuje Přírodovědecká fakulta Univerzity Hradec Králové (Romana Prausová).

Počet trsů zvonovce se v PP Vražba od roku 2003 pohybuje v rozmezí od 66 do 122. Podíl kvetoucích lodyh má za patnáct let monitoringu poměrně velké výkyvy (kvetoucích lodyh bylo 34 až 89 %). Jejich počty závisí do jisté míry i na klimatických podmínkách, např. v roce 2015 trpěla lokalita poměrně velkým suchem, a proto některé lodyhy zaschly ještě před tím, než stačily vykvést. Velký význam má též management. Ve vegetačních sezónách následu-

Monitoring zvonovce v PP Vražba

Lokalita v PP a EVL Vražba, ležící cca 15 km severně od Hradce Králové, patří k jedné z nejpobitějších. Roste zde v současné době přibližně 80–90 trsů zvonovce. I přesto, že jde o poměrně bohatou populaci, zvonovec je i zde ohrožen nevhodným lesním hospodařením. Bez praktického managementu by tato rostlina v našich podmínkách již těžko přežívala. Na lokalitě Vražba je proto nutné budovat oplocenky jako ochranu zvonovce před okusem zvěří, bez oplocení tu v podstatě žádné semenáčky nejsou schopny přežít. Zvonovec je citlivý i na silné zapojení bylinného patra, na Vražbě je potřeba každoročně zajišťovat vytrhávání ostružiníků na jaře či na podzim. Stromové patro v místě výskytu zvonovce v PP Vražba není v současné době příliš zapojené. V minulosti proběhlo vyřezání smrků, modřínů a jasanů a byly správcem (Lesy ČR) odstraněny. V několikaletém intervalu je vhodné redukovat i keřové patro, zejména lísky. Poslední rozsáhlejší výřez lísek proběhl v zimním období 2014–2015. Vždy je ale potřeba částečný zástín na lokalitě ponechat, zvláště v posledních letech, kdy v létě nastává delší období bez

jících po letech, v nichž proběhlo prosvětlení keřového a stromového patra, byla pozorována vyšší početnost trsů, ale i lodyhy zvonovce (např. v letech 2010 a 2013). V roce 2014 a 2015, kdy byly oplocenky na lokalitě poškozeny, byla část populace zvonovce spasena spárkatou zvěří a v dané vegetační sezóně již znovu lodyhy nevyrostly ani nevykvetly. V letech 2016–2018 opět proběhla oprava některých oplocenek.

I přes různé nepříznivé vlivy je populace zvonovce na Vražbě v podstatě stabilní. Pro její zachování do budoucna je vhodné pokračovat ve stávajícím managementu spočívajícím především v ochraně proti zvěři a redukci expanzních ostružiníků.

V letech 2015–2017 byl pro zvonovec liliolistý připraven záchranný program, nyní probíhá proces jeho schvalování na MŽP.

01. Voňavé bleděmodré květy zvonovce lákají opylovače, foto Jan Košnar

aby semena vzešla. Byly vysazeny i dospělé rostliny, ale úmrtnost rostlin je také velmi vysoká kvůli extrémnímu substrátu – vyhrátému a vysušenému písku s malým podílem humusu. Rostliny jsou vysazovány a monitorovány i na náhradní lokalitě PP Píščina u Tuhane, kde jsou pravidelně zavlažovány, aby mohly vyvinout dostatečný kořenový systém a přežít i suchá období. Monitoring ale ukázal, že se na vlhčí místa stahují v suchém období krkci a rostliny poškozuji. Celá populace je téměř před zánikem a bude náročné ji obnovit.

Sucho postihlo i endemit hadcových skalek kuřičku hadcovou. Celkové počty trsů (okolo 800) se ale příliš nesnižily, neboť na několika lokalitách probíhá reintrodukce napěstovaných rostlin v rámci projektu LIFE for Minuartia. Sucho se sice projevilo vyšší úmrtností vysazovaných rostlin, ale biotop je přeci jen pro výsadby příznivější než u sinokvětu. Lokality jsou mírně zastíněné borovým lesem a byla realizována řada zásahů, které populaci podpořily – mírné prosvětlování porostů, odstraňování náletů, stržení substrátu a kosení bezkolence.

Dlouhodobě stabilní se zdají populace oměje tuhého moravského a vláskatce tajemného, také puchýřka útlá je na svých poměrně početných lokalitách pravidelně zjišťována. Počty trsů hvozdíku písečného českého se díky razantním zásahům do biotopu mnohonásobně navýšily. Některé monitorované druhy však mají v počtu jedinců často sestupnou tendenci, i když na mnoha lokalitách probíhá odpovídající management. Pravidelný monitoring evropsky významných druhů rostlin přispívá ke kontrole jeho účinnosti i k objektivnímu hodnocení stavu populací. Více viz box č. 20.

4.2.3. Bezobratlí | Radek Hejda, Alois Pavlíčko

U hmyzu byl sledován stav druhů ze čtyř skupin: brouků, motýlů, vážek a rovnokřídlých.

V roce 2018 došlo k mírnému poklesu zapojení zaměstnanců AOPK ČR do mapování a monitoringu evropsky významných druhů hmyzu, zejména v souvislosti s přesunem části kapacit internistů k mapovacímu projektu OPŽP.

V rámci tohoto projektu se podílí interní pracovníci na části „extenzivní mapování motýlů,“ do kterého se v roce 2018 zapojilo 7 regionálních pracovišť a bylo zmapováno 20 faunistických čtverců z celkového počtu 122 určených pro interní pracovníky AOPK ČR v letech 2018–2023. Lze konstatovat, že v tomto ohledu byl plně dodržen plánovaný rozsah prací pro daný rok (cca 16 % z celkového objemu každý rok).

Mimo mapovací projekt OPŽP se do monitoringu a mapování zapojilo 15 interních pracovníků z 8 regionálních pracovišť. Pro zajištění kompatibility s výstupy projektu OPŽP bylo mírně upraveno schéma mapování a jako mapovací jednotka byl zvolen faunistický čtverec 1. řádu (primárně byly mapovány čtverce s nálezem daného druhu po 1. 1. 2000 a zároveň bez recentních dat získaných po 1. 1. 2013).

Mimo interní zdroje byli do sledování stavu evropsky významných druhů hmyzu zapojeni i externí spolupracovníci, celkem šlo o 45 osob.

Významnou novinkou je transektový monitoring motýlů. Tento celoevropský projekt s dlouholetou tradicí představuje zásadní zdroj informací o změnách v početnostech či druhovém složení denních motýlů napříč Evropou a pro AOPK ČR je zapojení do tohoto projektu spolu s Entomologickým ústavem AV ČR přínosné nejen z hlediska získaných nálezových dat, ale i z hlediska prestiže.

Významným počinem v roce 2018 bylo zahájení monitoringu modrásků rodu *Phengaris* vázaných na živnou rostlinu krvavec toten pomocí aplikace Survey123 for ArcGIS. Tato aplikace a použití standardizovaného formuláře přináší nejen informace o prosté přítomnosti druhu, ale i dostatek dat o typu biotopu a přítomném managementu a umožní tak získané poznatky lépe interpretovat v rámci praktické ochrany.

Mimo mapovací aktivity byl podpořen i monitoring nejohroženějších druhů, šlo např. o monitoring na poslední lokalitě výskytu okáče jilkového. Nutné je také zmínit monitoring bourovce trnkového, dříve relativně běžného obyvatele křovin a extenzivních pastvin. Výsledky monitoringu bohužel potvrzují výrazně negativní trend a ústup druhu do několika posledních refugií na jižní Moravě. Podobně negativní vlivy lze vysledovat z výstupů monitoringu i u dalších saproxylických druhů vázaných na světlé lesy (např. páchník hnědý, tesařík obrovský). Jde zejména o nahrazování vhodných porostů monokulturami (i v případě listnáčů lze negativně hodnotit výsadbu zapojených jednoetážových porostů v případě absence dostatečného počtu výstavků).

Tento faktor spolu se situací, kdy velmi často úplně chybí či je zastoupeno pouze v malém množství mrtvé dřevo, pro saproxylický hmyz klíčový element, negativně ovlivňuje většinu sledovaných lokalit. Mimo to často také chybí či jsou dokonce odstraňovány dutinové stromy či lokality zarůstající náletem a invazními dřevinami, což má výrazně negativní vliv na světlomilný hmyz. Z hlediska budoucího vývoje nelze hodnotit vyhlídky zcela příznivě.

Monitoring ikonického druhu motýla, hnědáka osikového, byl řešen v rámci jeho záchranného programu a přinesl pozitivní výsledky, kdy po prudkém propadu až k samé hranici vymření jsme nyní svědky postupné stabilizace a narůstání početnosti. Nicméně i dále je třeba situaci pečlivě monitorovat, souběh více negativních faktorů (počasí, parazitace aj.) může situaci opět ztlačovat.

Stav populací evropsky významných vážek je relativně stabilní, nicméně celkový stav zejména stojatých vod v naší krajině lze hodnotit často jako tristní. Dlouhodobé přerybnění lokalit a přehnojování způsobuje eutrofizaci vod, absenci litorálního porostu a výrazně snižuje spektrum druhů schopných v takových vodách přežít.

Monitoring ostatních bezobratlých byl v roce 2018 podobně jako v minulých letech zajištěn jak interními, tak i externími spolupracovníky a to na 108 lokalitách. Poznatky ze studií zadávaných v roce 2016 až 2017 (prioritně na území CHKO Brdy) byly publikovány v čísle 34 sborníku Bohemia centralis (více viz box č. 21).

Osm druhů bezobratlých (píjávka lékařská, rak říční a kamenáč, svinutec tenký, perlorodka říční, velevrub tupý, vrkoč útlý a bažinný) je sledováno na 266 lokalitách.

Vše, co jste chtěli vědět o Brdech, najdete v Bohemia centralis 34 | Karel Chobot

V prosinci roku 2018 vydala AOPK ČR již 34. svazek sborníku Bohemia centralis, tentokrát monotematicky věnovaný naší dosud nejmladší chráněné krajinné oblasti, a to CHKO Brdy. Dva roky po vyhlášení tohoto území se tak dostává ke čtenářům soubor dvaadvaceti originálních recentních studií, z převážné části zadaných AOPK ČR v uplynulých čtyřech letech, jejichž cílem bylo doplnit a rozšířit dosud poměrně kusé znalosti o přírodě Brd.

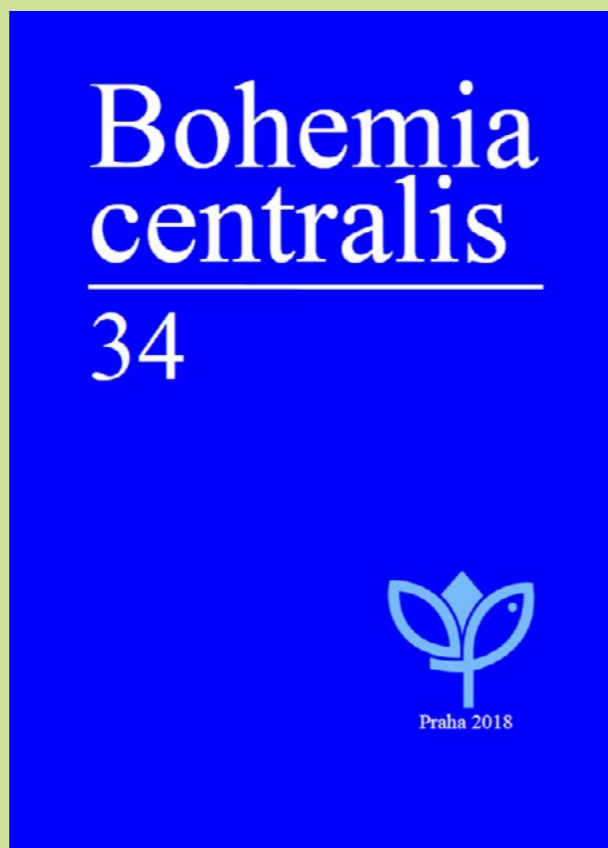
Toto jediné pohoří středních Čech, jehož vrcholy stoupají nad 800 m n. m., bylo totiž od dvacátých let 20. století dlouhou dobu prakticky nepřístupné. Přes protesty odborníků a veřejnosti bylo v Brdech v roce 1926 zřízeno vojenské dělostřelecké cvičiště. Části vrcholových plošin byly postupně odlesněny a sloužily jako dopadové plochy dělostřeleckých granátů, obydlí v okrajových částech pohoří byla zrušena. Prvorepubliková dělostřelecká střelnice se následně stala prostorem wehrmachtu a poté československé a české armády. Specifický způsob využití území, zcela odlišný od okolní krajiny, však vedl k unikátnímu vývoji zdejší přírody.

Oblast má velice chudé horninové podloží, s chudou půdou, a je převážně zalesněná, v současné době hlavně smrkem. Byla zde mimořádně dobře zachována periglaciální geomorfologie krajiny, především díky malému množství srážek a poměrně malému převýšení a převážně mírným sklonům svahů.

Neustálé disturbance při vojenském využívání umožnily především zablokování ekologické sukcese. Souvislý dřevinný kryt brdského masívu byl významně narušen, takže se mohly rozvíjet nelesní biotopy. Časté požáry podpořily vznik rozsáhlých vřesovišť. Četné dopadové krátery změnily (oobohatily) reliéf. Na určitém zakonzervování Brd se podílela také jejich nepřístupnost. V posledních desetiletích lesní pokryv opět narůstá a pozitivní je, že přibývají hlavně listnaté lesy.

Fauna různých skupin obratlovců i bezobratlých na tyto vlivy reaguje rozmanitým způsobem. V souhrnu je překvapivé, že zdánlivě chudé území je například co do druhů žíhal a suchozemských stejnonožců stejně bohaté jako Pálava a najdeme tu čtvrtinu české fauny pavouků nebo téměř polovinu českých mnohonožek. Žijí tu tři druhy raků (včetně dvou našich původních) a třináct druhů obojživelníků. Díky absenci hospodaření se tu udržela téměř již nevidaná přirozená struktura rybích společenstev pstruhového pásma. Dopadové plochy mají i pestrou avifaunu, její složení je však ohroženo pokračujícím zarůstáním. Obecně ubývají druhy travinných porostů, nelesních mokřadů či řídkých křovin a přibývají druhy lesní. Tyto zjištěné skutečnosti bude zapotřebí promítnout do navrhované péče o území tak, aby neobvyklá rozmanitost zdejších biotopů a organismů byla pokud možno zachována.

V přípravě je další, 35. svazek, který by měl na tematiku Brd navázat a zahrnout ty příspěvky, které se do předchozího svazku z technických důvodů už nevešly. Tentokrát dojde na rostlinné organismy a na hmyz. Jednotlivé pří-

spěvky zhodnotí fytogeografii cévnatých rostlin, bohatou flóru řas a dotknou se i druhového bohatství lišejníků. Součástí by měly být i rozsáhlé studie o broucích, motýlech a vodních skupinách hmyzu. Chystaný svazek vyjde v roce 2019.

Interní monitoring proběhl na 46 lokalitách u 7 druhů (velevrub, raci, pijavka, vrkoči). Externisté monitorovali 2 druhy na 62 lokalitách, další lokality určené k monitoringu (lupenonožci, měkkýši a vodní měkkýši) v tomto roce byly zařazeny do projektu Mapování a inventarizace.

Rak kamenáč byl monitorován na 52 tocích a 97 profilech (pouze 9 s negativním výsledkem, tj. vyhynutí místní populace). Velké sucho se také podepsalo na monitoringu pijavky lékařské, která byla monitorována na 15 plochách a 10 lokalitách, kde došlo k velkému poklesu stavu populace a počtu zjištěných jedinců.

Na račí mor bylo prověřováno minimum lokalit (dvě v regionu východní Čechy) a mimo stávající ohniska nebyla nová objevena. Zasažení račím morem například stále trvá na Radotínském potoce, úsek u Maškova mlýna (Radotín u Prahy, CHKO Český kras). Na problematice tohoto a dalších monitoringů AOPK ČR úspěšně spolupracuje s katedrou ekologie PřF UK a VÚV TGM.

4.2.4. Ryby a mihule | Milan Muška

Sledování stavu ryb a mihulí proběhlo v roce 2018 na několika úrovních, podobně jako v předchozích letech. Již na jaře se uskutečnilo mapování piskoře pruhované ve spodní části povodí řeky Opavy mezi Opavou a ústím do Odry. Zde se ve fragmentech původních vhodných habitatů zachovaných ve formě odstavných ramen a poříčních tůň, a překvapivě i v častěji renaturizovaných melioračních kanálech, vyskytuje významná část populace piskoře v Moravskoslezském kraji, o které chybí recentní informace. Ačkoli byly k mapování vybrány pouze potenciálně vhodné lokality v blízkosti recentního výskytu piskoře, podařilo se jeho výskyt prokázat pouze na 2 lokalitách. Výsledky mapování ukazují, že v povodí Opavy počet lokalit s výskytem piskoře klesá a naprosto zásadní roli v přežívání piskoře zde hraje jádrová populace v PR Koutské a Zábřežské louky. Zde se vyskytuje nejpočetnější populace piskoře a vhodné podmínky na lokalitě umožňují přežití populace a dotaci jedinci v lokalitách po i proti proudu, a to i za současných hydrologických podmínek s minimem srážek.

Další část sledování se vzhledem ke končícímu reportovacímu cyklu soustředila na mapování ryb v mapových čtvercích, ze kterých naprosto chybí jakékoli recentní informace o ichtyofauně. Kromě čtverců náhodně roztroušených po území republiky nebyly systematicky zkoumány větší souvislé oblasti nížin na Lounsku a v okolí Slaného a pak na střední Moravě. Toky v těchto oblastech jsou výrazně postiženy všemi vlivy vyskytujícími se v intenzivně zemědělsky využívané kulturní krajině tj. eutrofizací, splachy půdy a agrochemikálií nebo napřimováním koryt a meliorací přítoků. Z těchto důvodů, a i vzhledem k výraznému suchu, byla část toků vyschlá či neobyvatelná pro ryby. Další část byla osídlena pouze původními eurypními druhy (hrouzek obecný, mřenka mramorovaná, jelec tloušť) a dominovaly zde druhy invazní (střevlička východní, karas stříbřitý). Pouze ojediněle byla zaznamenána hořavka duhová, která je do určité míry schopná obývat i tyto degradované biotopy. Pouze výjimečně byly v horních úsecích těchto nížinných toků (např. Kyjovka) zjištěny

proudmičné druhy jako parma obecná, jelec proudník či dokonce ouklejka pruhovaná.

Jako již každoročně byla pozornost věnována i zjištění stavu populace mihule ukrajinské v EVL Račinka. Zde se aktuálně provádějí drobné managementové zásahy na podporu místní populace mihulí, jako jsou odlovy pstruhů, jakožto potencionálních predátorů, repatriční odlovy larev ze spodních nevhodných úseků a jejich navrácení do horních úseků nebo tvorba výhonů směřující ke zvýšení počtu náplavů. Pozornost byla tentokrát věnována hlavně prokázání reprodukce a nalezení a ochraně trdlišť. I přes opakované návštěvy nebylo bohužel tření mihulí zaznamenáno a posledním rokem rozmnožování místní populace tak zůstává rok 2015. Je pravděpodobné, že při tak nízkých počtech jedinců, které se dlouhodobě vyskytují v Račince, je i samotný počet metamorfovaných dospělců extrémně nízký a nedochází tak k nápadným skupinovým výtěrům, jak jsou běžně známé. Jelikož již ale opakovaně nebyly zaznamenány ani tohoroční larvy, rozmnožování je zde silně nepravidelné a je třeba se zamyslet nad možnostmi umělého výtěru mihulí.

Významná část monitoringu vranky obecné a mihule potoční byla loni zajištěna pracovníky AOPK ČR. Systematický interní monitoring proběhl loni na 25 trvale monitorovaných lokalitách (12 pro vranku/13 pro mihuli), v rámci kterých jsou vždy sledovány tři profily. Již podruhé proběhl monitoring sekavce na Třeboňsku a pokračovalo mapování sekavců v Pšovce na Kokořínsku, které vyústilo v ustanovení trvale monitorovaných lokalit a systematický monitoring. Celkem byly tedy v roce 2018 v rámci cíleného monitoringu a mapování získány informace o rozšíření ryb a mihulí z 59 mapových polí, což představuje přibližně 9 % plochy České republiky. Připočteme-li i údaje získané z mapování vzácných druhů ryb ve spolupráci se serverem Biolib, sběr faunistických údajů pracovníky AOPK ČR a ostatní datové zdroje, rozroste se počet polí s aktuálními informacemi o ichtyofauně na celkových 236 (35 % ČR), což představuje výrazný nárůst oproti roku 2017. Více viz obr. č. 4.

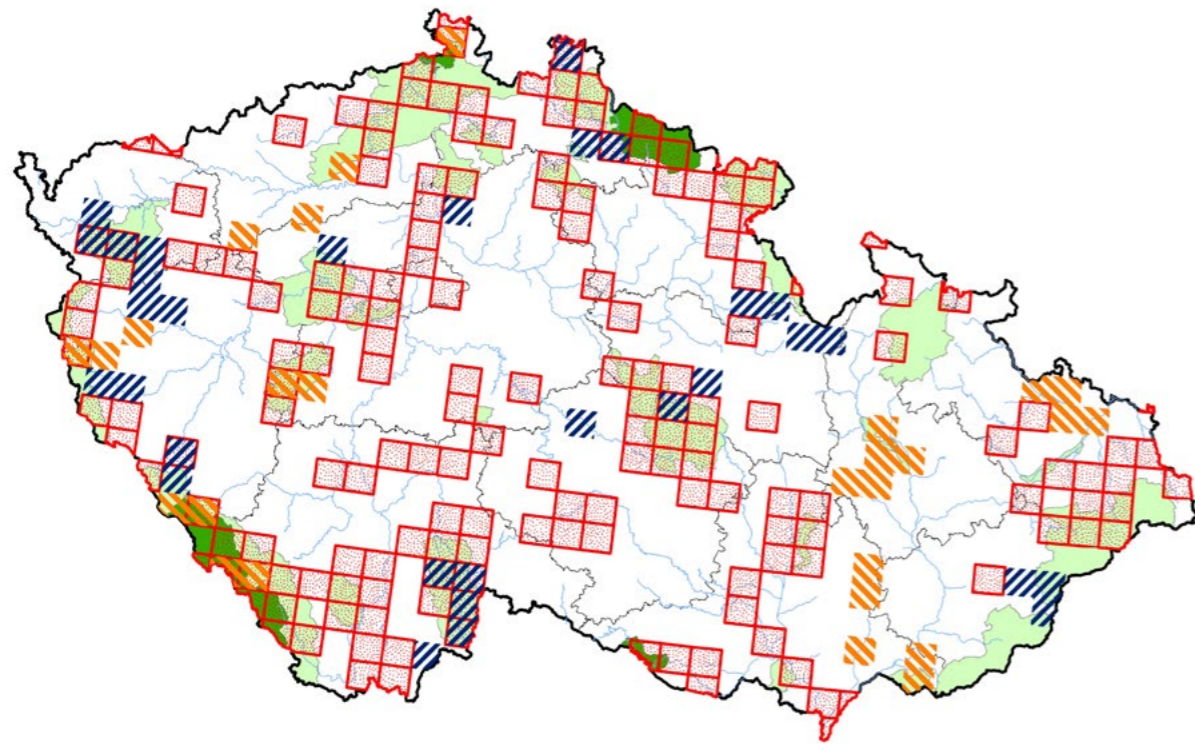
4.2.5. Obojživelníci a plazi

| Lenka Jeřábková

Sledování stavu obojživelníků a plazů probíhalo v roce 2018 na několika úrovních. Monitoring byl v tomto roce z 80 % realizován interními pracovníky a z 20 % externisty. Terénní práce probíhaly převážně v první polovině roku na konkrétně určených lokalitách v rámci systému monitoringu dle stanovených metodik.

V roce 2014 byl dokončen projekt celoplošného mapování obojživelníků a plazů. Na tento projekt bylo v roce 2015 navázáno a bylo započato další období celoplošného mapování, na kterém se opět podílejí interní i externí pracovníci. Předpokládá se, že mapování bude pokračovat do roku 2023 a za toto období bude opět zmapována celá Česká republika. Během prvních čtyř let bylo získáno celkem 55 500 recentních nálezových dat o výskytu obojživelníků a 14 500 dat o výskytu plazů. Získané údaje jsou velmi cenným podkladem pro analýzy stavu druhů.

V rámci monitoringu obojživelníků a plazů byly v roce 2018 opět použity nové terénní neboli mobilní aplikace

Obr. č. 4 Přehled mapových polí sledování stavu ryb v roce 2018

za účelem sběru dat. V aplikaci Collector for ArcGIS byly zakreslovány polygony monitorovaných lokalit a v aplikaci Survey 123 for ArcGIS byly vyplňovány formuláře k jednotlivým monitorovaným druhům a lokalitám. V roce 2018 bylo 56 uživatelů pomocí těchto aplikací vytvořeno 1850 formulářů.

4.2.6. Ptáci | Jan Havlíček

V roce 2018 pokračoval monitoring ptáků podle plánu na roky 2014–2018. Pozornost byla soustředěna na vybrané ZCHD ptáků, druhy přílohy I směrnice o ptácích a na další vybrané skupiny ochranně zajímavých druhů. Při jejich mapování a monitoringu se uplatňují druhově specifické metodiky. V roce 2018 byl monitoring zaměřen především na sokola stěhovavého a metodickou skupinu dravců, na tetřevovité (jeřábek lesní, tetřev obecný, tetřev hlušec), chřástala polního a tradičně také na sovy (kulíšek nejmenší, sýček obecný, sýc rousný, puštík bělavý a výr velký). Celkem monitoring proběhl ve 150 polích, v každém z nich byly využity průměrně 2 druhově specifické metodiky. Nejčastěji, celkem v 54 polích, byla pozornost věnována dravcům a sokolu stěhovavému, sovy byly sčítány v 53 polích (více viz box č. 22). Tradičně také proběhlo sčítání vodních ptáků, a to v 15 polích, přičemž v některých z nich probíhá podle jednotné metodiky sčítání každoročně (popř. s několikaletými přestávkami) již od 80., respektive 90. let minulého století. Velký objem práce na mapování vybraných druhů ptáků proběhl v rámci projektu Mapování a inventarizace. Mapování je prováděno jak interně, tak externě. První rok tohoto projektu byla v části mapování zájmových druhů soustředěna pozor-

nost na metodickou skupinu „chocholouš“, zaměřenou na zjišťování kompletního druhového spektra ptáků antropogenně ovlivněných ploch, a metodickou skupinu „břehouš“ zaměřenou na mapování polních a lučních druhů bahňáků, například bekasiny otavní. Oběma metodikami se podařilo pokrýt několik stovek lokalit a získat mnoho údajů o výskytu ZCHD využitelných pro další výzkum a především ochranu jednotlivých stanovišť. Druhá část projektu se věnuje akustickému monitoringu nočních druhů ptáků s využitím automatických zvukových záznamníků. Pro něj bylo vybráno 99 polí, kde bylo celkem provedeno zhruba okolo tisíce celonočních nahrávek. V roce 2018 byly cílovými druhy sluka lesní a metodická skupina „bukač“, přičemž na většině lokalit se pozornost soustředila právě na sluku. Touto metodou se ale také podařilo odhalit další lokality s výskytem sov a dalších druhů ptáků. V rámci externího monitoringu proběhly například studie vývoje početnosti tetřívka obecného v Krušných horách, vývoje slavíka modráčka tundrového v Krkonoších, nebo monitoring druhů obývajících zachovalé porosty s doupsnými stromy ve vybrané části Vysočiny. V roce 2018 byly publikovány výsledky monitoringu ptačích oblastí a druhů přílohy I směrnice o ptácích v letech 2011–2013. Nejdůležitějšími výsledky jsou návrh doplnění některých nových kritériových druhů u stávajících ptačích oblastí a zhodnocení dlouhodobého vývoje početnosti jednotlivých druhů.

4.2.7. Savci | Vladimír Hanzal

Největší taxonomickou skupinou savců, která je předmětem monitoringu, jsou stále netopýři (27 druhů). V roce 2018 bylo sledování opět zajištěno ve spolupráci

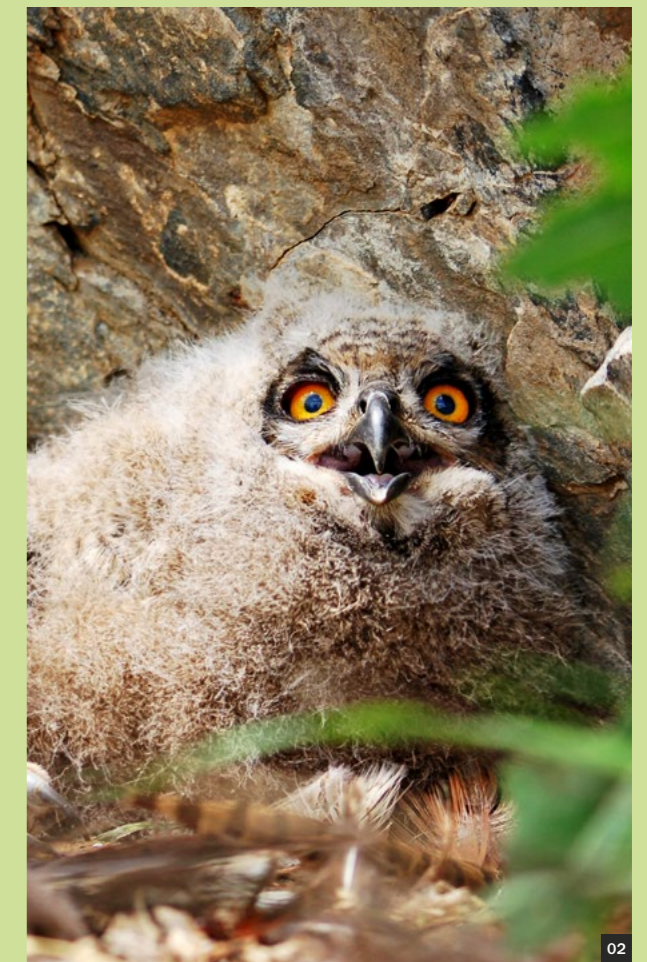
Akustický monitoring sov v jižních Čechách | Bohuslav Kloubec

01

V roce 2018 pokračoval ve vybraných oblastech jihozápadních Čech rozsáhlý monitoring sov pomocí nahrávačů. Při něm byla systematicky zmapována modelová lesnatá území v ptačí oblasti, resp. CHKO Třeboňsko (2015–2017), ptačí oblasti Boletice (2015–2018), ptačí oblasti, resp. CHKO Šumava (2016–2018) a CHKO Blanský les (2018). Za 4 roky intenzivního výzkumu bylo na území cca 250 km² získáno z 312 bodů celkem 685 nahrávek, pořízených v jarním období (únor–červen) a doplňkově i na podzim (září). Pomocí programové sady AMSrv byly všechny nahrávky převedeny na spektrální obrazy a detailně analyzovány (na analýze se podíleli Jan Adam ml., Ivo Hertl, Bohuslav Kloubec a Richard Ševčík). Celkem bylo vyhodnoceno 932 ex. sov, průměrně bylo zjištěno 1,4 ex. na jednu celonoční nahrávku. Druhové zastoupení bylo následující: 42 % puštík obecný, 23 % sýc rousný, 18 % kulíšek nejmenší, 14 % puštík bělavý, 2 % kalous ušatý a 1 % výr velký. Početnost jednotlivých druhů se měnila poměrně výrazně nejen v závislosti na sledované oblasti, ale též ve vztahu k ročnímu období nahrávání. Odlišné počty, reflektující populační dynamiku těchto pre-

dátorů, byly zaznamenány i v různých letech sledování – např. z oblasti Šumavy pocházelo nejvíce záznamů z roku 2017 (1,55 ex./1 bod) a naopak nejméně z roku 2018 (1,22 ex./1 bod). Intenzivní monitoring přinesl nejen celkový přehled o rozšíření jednotlivých druhů sov a jejich vzájemném zastoupení, ale díky detailnímu vyhodnocení teritorií i o populační hustotě. Její hodnoty dosahovaly u některých druhů mimořádných hodnot, např. v r. 2017 bylo na ploše 50 km² v ptačí oblasti Boletice a Šumava průměrně zjištěno u puštíka obecného 1 teritorium/0,9 km², u sýce rousného 1 teritorium/1,1 km² a u kulíška nejmenšího 1 teritorium/1,6 km² lesních porostů. Zvláštní pozornost se věnovala výskytu puštíka bělavého, který byl v ptačí oblasti Boletice a Šumava opakovaně zaznamenán na 30 lokalitách. Překvapivě vysoký počet nálezů významně obohatil naše poznatky o rozšíření a nárocích tohoto kriticky ohroženého druhu a umožnil provést aktualizovaný odhad jeho početnosti. Ten činí pro českou část Šumavy min. 40–60 teritorií, což reprezentuje největší lokální populaci puštíka bělavého v celé ČR.

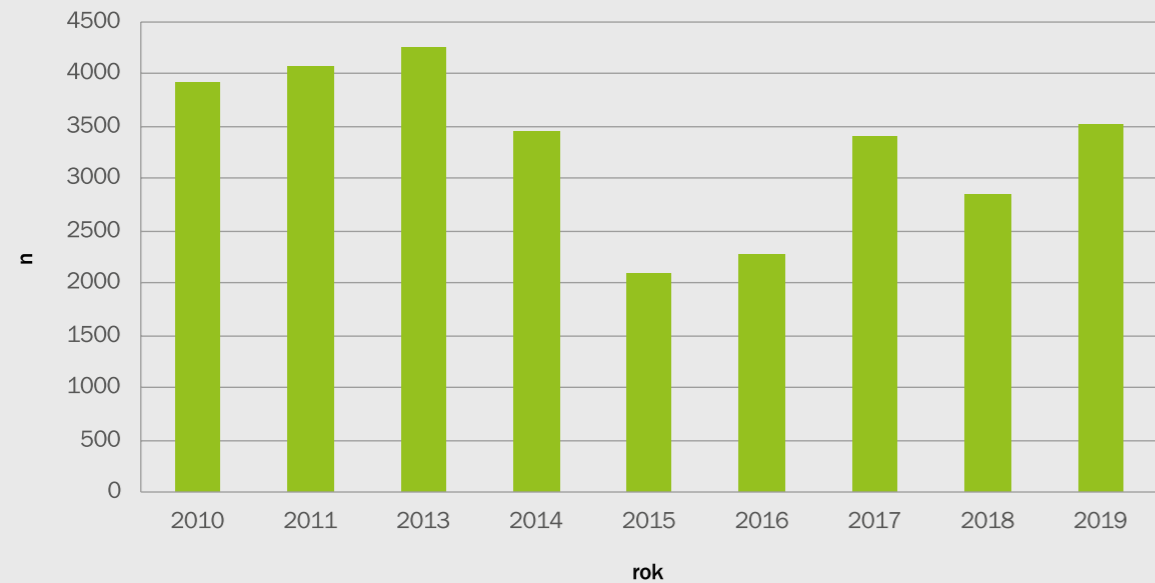

02

01. Kulíšek nejmenší, foto Lubomír Dajč
02. Mladě výra velkého, foto Daniela Hlinková

Graf č. 11 Změny početnosti netopýra hvízdavého (*Pipistrellus pipistrellus*) zimujícího v obtokovém kanálu vodního díla Slapy v letech 2010 - 2019

s Českou společností pro ochranu netopýrů a zahrnovalo především: 1) sčítání netopýrů na zimovištích (proběhlo v lednu a únoru – cca 550 lokalit), více viz graf č. 11; 2) sledování letních kolonií (proběhlo v červnu a červenci – cca 200 lokalit). Jedná se o pokračování dlouhodobého projektu, který byl zahájen již v 50. letech minulého století a získaná data tak zásadně přispívají k řešení problematiky dlouhodobých změn rozšíření a početnosti jednotlivých druhů na území ČR. V roce 2018 byl mj. opět potvrzen trend zvyšování početnosti netopýra brvitého a vrápence malého. Dále byl zaznamenán výrazný nárůst počtu lokalit dosud nedostatečně zmapovaných druhů – netopýr nejmenší, n. alkathoe, n. Saviův, n. jižní.

Výskyt sysla obecného byl v roce 2018 potvrzen na 38 lokalitách. Nové informace o výskytu sysla jsou k dispozici z osmi lokalit, ve většině případů se jedná o výsledek přirozené disperze z již existujících. Kritický je naopak stav populace na lokalitách Albeř a Letňany, kde byli, a to pouze v jarních měsících, pozorováni dva respektive jeden sysel. Tyto populace jsou z biologického pohledu již v podstatě zaniklé. V rámci probíhajících reintrodukcí byla posílena kolonie na Písečném vrchu v Českém středohoří o dalších 57 jedinců. Celková početnost populace syslů v ČR byla odhadnuta na více než 6 600 jedinců.

V případě velkých šelem bylo z území České republiky dohromady získáno přes 500 nových údajů o výskytu rysa ostrovida, vlka obecného a medvěda hnědého. Získané údaje spolu s údaji předchozích monitoringů potvrzují stálý výskyt všech tří velkých šelem v oblasti Beskyd a stálý výskyt rysa ostrovida na Šumavě, Pošumaví, v Českém lese, Plánickém hřebenu, Blanském lese, VVP Boletice a Novohradských horách. Vlk obecný byl opakovaně zjištěn v severních a severovýchodních Čechách. Pozorování a nálezy pobytových stop vlka pocházejí i z Novohradských hor, Krušných hor, Šumavy, Třeboňska a Českého lesa (více viz box č. 23). Obdobně jako v předchozí sezóně byly získány doklady o výskytu medvěda hnědého v ČR

Obr. č. 5 Shluk netopýrů hvízdavých (*Pipistrellus pipistrellus*), foto Vladimír Hanzal

(CHKO Beskydy a okolí).

V rámci mapování výskytu křečka polního byla v roce 2018 pozornost zaměřena na oblasti jižní a střední Moravy. Výskyt byl potvrzen v 22 polích síťového mapování. V roce 2018 proběhl rovněž monitoring kočky divoké (2 nová pozorování), vydry říční a bobra evropského ve vybraných oblastech. V rámci projektu Mapování a inventarizace byl zmapován výskyt savců v 75 MZCHÚ.

Metodika monitoringu vlka vyvinutá v rámci projektu OWAD | Tomáš Krajča

Projekt Interreg „Objektivní akceptace vlka v člověkem pozmeněné přeshranční krajině“ (OWAD) si klade za cíl návrat, udržitelnou existenci a etablování vlka jako vrcholového predátora v člověkem pozmeněné krajině. Působnost projektu je česko-německé pomezí, hlavně se spolkovou zemí Sasko. V rámci projektu probíhá aplikace dlouholetých saských zkušeností na území severních Čech, kde vlci byli před více jak sto lety vyhubeni a kam se nyní znovu vrací. Mezi přenášené informace patří:

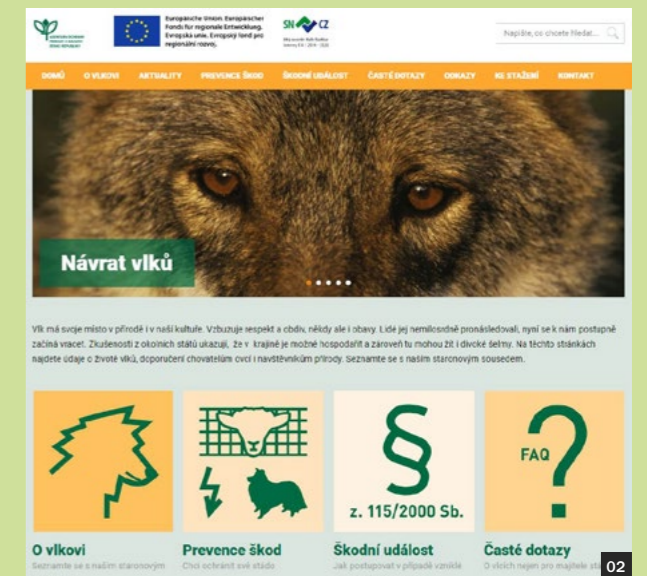
- harmonizace a optimalizace monitoringu vlků za účelem zvýšení efektivity ochrany ekonomických zájmů
- formulace efektivních nástrojů prevence a minimalizace škod způsobených vlky (systém kompenzací, preventivní opatření ve formě plotů a pasteveckých psů)
- posílení komunikace a řešení škod s farmáři a myslivci pro zvýšení efektivní ochrany vlka

Probíhá výzkum, jehož cílem je pochopení ekologických potřeb vlků v pohraniční oblasti a informování veřejnosti. V terénu jsou mapovány pobytové znaky jako stopy, trus, moč, kořist vlků, ale jsou používány i fotopasti. V jednom případě byla nalezena vlčice sražená automobilem. V rámci monitoringu je aplikována kategorizace SCALP, kdy zaznamenané nálezy jsou řazeny do tří kategorií C1 až C3 dle důvěryhodnosti a kvality dokumentace.

Kategorie:

C1: nezpochybnitelný důkaz, jednoznačné potvrzení přítomnosti, uhynulé zvířete, genetický důkaz, zřetelná fotografie

C2: potvrzené pozorování, pobytové znaky jako stopní dráha, trus a kořist, u kterých zkušená osoba potvrdila, že patří velké šelmě

C3: nepotvrzené pozorování, všechna pozorování, která nebyla potvrzena zkušenou osobou nebo jsou neověřitelná, např. všechna přímá sledování nejasné nebo nedostatečně zdokumentované, pobytové znaky.

Do projektu jsou zapojeni Česká zemědělská univerzita v Praze, AOPK ČR, Ministerstvo životního prostředí a Muzeum přírodních věd Görlitz.

V rámci projektu byly vytvořeny webové stránky, které soustřeďují informace o chování a výskytu vlků, preventivních opatřeních pro zabezpečení stád a náhradách případných škod.

01. Vlk obecný, foto Staffan Widstrand

02. Monitoring, foto Tomáš Krajča

03. Náhled webu www.navratvlku.cz

4.3. HODNOCENÍ PÉČE O PŘÍRODU | Iva Hönigová

Sběr dat pro hodnocení dopadů tří vybraných typů péče o přírodu (péče o trvalé travní porosty – kosení, pastva a likvidace náletu, vytváření tůní pro obojživelníky, likvidace invazních druhů rostlin) pokračoval v roce 2018 podle již ustálených metodik. Sběr dat je zajišťován plně interními silami, v roce 2018 na cca 330 lokalitách.

4.4. HODNOCENÍ EKOSYSTÉMOVÝCH SLUŽEB

| Iva Hönigová

V roce 2018 jsme mj. díky činnosti AOPK ČR zaznamenali mimořádný nárůst potenciálu České republiky pro realizaci hodnocení ekosystémových služeb. K financování byl schválen Integrovaný projekt LIFE pro soustavu Natura 2000 v ČR. Jeho součástí je aktivita zaměřená na hodnocení socio-ekonomických přínosů této soustavy. Ekosystémové služby chápeme jako podmnožinu, byť významnou, celkového souboru (socio-ekonomických) přínosů, které přírodní ekosystémy poskytují lidské společnosti. V projektu se v souladu s požadavky donora projektu – Evropské komise – budeme věnovat nejen ekosystémům, resp. biotopům uvnitř lokalit soustavy Natura 2000, ale i v chráněných územích národního systému ochrany přírody a přírodním a přírodě blízkým biotopům obecně. Předpokládáme, že kromě uživatelsky vstřícných výstupů pro každodenní výkon veřejné správy dojde díky projektu ke splnění požadavku Strategie EU na ochranu biologické rozmanitosti. Členské státy mají kromě zmapování ekosystémů na svých územích také vyjádřit hodnotu služeb, které ekosystémy člověku poskytují.

Stále žádaným produktem AOPK ČR je Konsolidovaná vrstva ekosystémů (KVES). Ta byla sestavena ve spolupráci s kolegy z CzechGlobe (Ústav výzkumu globální změny AV ČR) za účelem odhadu kapacity ekosystémů poskytovat společnosti ekosystémové služby. Ačkoli je datem vzniku KVES již rok 2012, je vrstva stále poptávána ze strany akademických institucí nebo zpracovatelů odborných posudků. V roce 2018 jsme vyřídili 16 žádostí o data. Vrstva je k nahlédnutí na MapoMat ČR (<http://mapy.nature.cz/>). Předpokládáme, že díky Integrovanému projektu LIFE pro soustavu Natura 2000 v ČR bude KVES v brzké době aktualizována.

Sysel obecny, foto Lucie Hřůzová

5.1. ÚSTŘEDNÍ SEZNAM OCHRANY PŘÍRODY

| Jan Votrubec, Pavel Žofka

Na základě aktuální i dodatečně dodané dokumentace doručené v roce 2018 bylo do Digitálního registru Ústředního seznamu ochrany přírody (DR ÚSOP) zapsáno 12 nových maloplošných zvláště chráněných území (MZCHÚ), bylo aktualizováno 27 přehlášených MZCHÚ, u 11 území byl zrušen některý z předchozích vyhlášovacích dokumentů a 3 území byla zrušena. V ojedinělých případech byla dokumentace do ÚSOP doručena od orgánů ochrany přírody s několikaletým zpožděním. U velkoplošných zvláště chráněných území ani lokalit soustavy Natura 2000 nedošlo během roku k žádným změnám.

Bylo zapsáno 12 nových smluvně chráněných území (SCHÚ) a 2 smluvně chráněná území byla přehlášena. Dále bylo do ÚSOP v roce 2018 doručeno 123 dokumentů k památným stromům (PS), z nichž v 59 případech se jednalo o vyhlášení nového PS, 30 PS bylo označeno jako zrušené a u 19 skupin nebo alejí došlo ke zrušení ochrany jednotlivých stromů.

Do DR ÚSOP bylo zaevidováno 788 inventarizačních průzkumů a dalších odborných dokumentů, 193 souhrnných doporučených opatření a 264 plánů péče. Došlá dokumentace byla spolu s dalšími podklady uložena do Sbírký listin. V rámci digitalizace dokumentů Sbírký listin bylo do DR ÚSOP nahráno 499 odborných dokumentů. Bylo vyřízeno 96 žádostí o zaslání dokumentů v elektronické podobě, zájemci mohou využívat služby studovny Sbírký listin.

Tab. č. 14 Vyhlášená, přehlášená a zrušená MZCHÚ zpracovaná v DR ÚSOP v roce 2018

Kategorie MZCHÚ	NPR	NPP	PR	PP	Celkem
V DR ÚSOP zpracováno:					
nově vyhlášených MZCHÚ		1	3	8	12
přehlášených MZCHÚ	1	3	8	15	27
zrušených MZCHÚ				3	3

Tab. č. 15 Vyhlášené, přehlášené a zrušené památné stromy doručené a zpracované v DR ÚSOP v roce 2018

Dokumentace z roku	2014	2015	2016	2017	2018	Celkem
V DR ÚSOP zpracováno:						
vyhlášené	1			4	54	59
zrušení části aleje či skupiny			1	2	16	19
zrušené		1	1	2	26	30

V červnu 2018 byla uzavřena nová dvouletá smlouva o podpoře a rozvoji Digitálního registru ÚSOP s dodavatelskou firmou T-mapy. Na základě požadavků uživatelů byly v Digitálním registru provedeny menší úpravy, například doplnění informací o objektu ÚSOP v části Archiv ÚSOP, rozšíření filtru o časové položky či úprava uživatelského nastavení. Na základě podnětu firmy T-mapy se také drobně upravila grafika.

Ve spravovaných geografických datech byly prováděny dávkové aktualizace. Vymezení MZCHÚ bylo aktualizováno 5x, data o památných stromech 4x, o SCHÚ 1x, o evropsky významných lokalitách a ptačích oblastech 1x. Ostatní spravované vrstvy se neaktualizovaly, jelikož nedošlo k žádným změnám ve vyhlášovacích předpisech ani k opravám.

Byla aktualizována data o geoparcích a proběhly dvě aktualizace dat zobrazujících koncepční vymezení nadregionálních biocenter ÚSES. Zveřejněna byla zcela nově zpracovaná vrstva zvláště chráněných druhů národního významu. Tato data slouží například pro účely územního plánování.

I v roce 2018 probíhala kontrola podkladů vyhlášovacích dokumentace ZCHÚ ve správě AOPK ČR nebo Agenturou připravované dokumentace pro MŽP před vyhlášením ZCHÚ. Cílem těchto kontrol je prevence výskytu chyb ve zřizovací dokumentaci, které jsou po vyhlášení ZCHÚ již těžko napravitelné. V rámci těchto prací bylo zkontrolováno 11 navrhovaných maloplošných ZCHÚ. Nabídnuté pomoci využil dvakrát i pražský magistrát.

Na základě žádosti Katastrálního úřadu pro Ústecký kraj pokračovala součinnost s Regionálním pracovištěm Správa CHKO České středohoří v provádění revize stavu zápisu ochrany přírody v písemném operátu katastru nemovitostí v Ústeckém kraji. V roce 2018 byl revidován písemný operát v 16 katastrálních územích.

AOPK ČR je zapojena do procesu příprav technologie zápisu dat ochrany přírody do Informačního systému územní identifikace (ISÚI), přes který by data měla v budoucnu putovat k zobrazení v Registru územní identifikace, adres a nemovitostí (RÚIAN), odkud by měla být vybraná data přebírána do Informačního systému katastru nemovitostí (ISKN). Tento projekt organizuje a řídí Český úřad zeměměřický a katastrální (ČÚZK). V roce 2018 probíhala jednání o novele zákona o ochraně přírody a krajiny, který by měl nově stanovit Agenturu editorem vybraných údajů o chráněných územích a o památných stromech v Registru územní identifikace, adres a nemovitostí. Proces novelizace zákona bude pokračovat i v roce 2019.

5.2. INFORMAČNÍ SYSTÉM OCHRANY PŘÍRODY | Jan Zárybnický

Celý rok 2018 se připravoval rozvojový projekt „Sjednocený informační systém ochrany přírody ČR – nástroj podpory hodnocení stavu chráněných území a chráněných druhů (ISOP)“. Pracovalo se na studii proveditelnosti

a na zadávacích dokumentacích k veřejným zakázkám, aby projekt mohl být předložen do Operačního programu Životní prostředí.

Po celý rok byl trvale a bez vážných výpadků zabezpečen chod a aktualizace všech provozovaných aplikací a databází Informačního systému ochrany přírody (ISOP). Oblíbenost a využitelnost jím poskytovaných dat a služeb v oblasti ochrany přírody dokládá i trvale rostoucí počet registrovaných uživatelů (aktuálně již více jak 4 750 z toho 848 samoregistrovaných). V jednotné administraci uživatelských práv a přístupů byla upravena pravidla na splňování limitů nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR).

Spolupráci s veřejností se daří navazovat hlavně v oblasti sledování biodiverzity. Externí badatelé, ale i laická veřejnost již trvale přispívají pomocí mobilní aplikace BioLog, kde bylo za sledovaný rok zapsáno více jak 82 tisíc pozorování fauny a flóry. Mnozí samoregistrovaní uživatelé ISOP využívají ale převážně otevřenosti Nálezkové databáze ochrany přírody, kde byla překročena hranice více než 24 milionů evidovaných odborných pozorování fauny a flóry na území celé České republiky. V průběhu roku bylo provedeno více než 136 tisíc uživatelských filtrů do nálezkové databáze a přibýlo více než 2,5 miliónu nálezů. Nálezková databáze tak plní důležitou roli základní báze údajů o rozšíření, ale i stavu poznání pro jednotlivé druhy organismů v celé ČR.

Vedle sledování stavu druhů byla zajištěna podpora pro mapování biotopů v ČR, plánovanou a realizovanou péčí ve spravovaných chráněných území a i funkčnost mnohých dalších odborných aplikací. Díky využívání licence na geografické informační nástroje od firmy Esri se podařilo vytvořit mnoho dílčích užitečných řešení pro agendu napříč celou institucí. Za zajímavé jmenujme mobilní formuláře pro monitoring, kdy pomocí technologie Survey 123 for ArcGIS byly na monitorovací sezónu připraveny nové formuláře pro monitoring obojživelníků a plazů, monitoring modrásků a dalších druhů. Dle zadání některých regionálních pracovišť byly připraveny i další průzkumy jako například aplikace v Collector for ArcGIS pro RP Střední Čechy - Sběr faunistických dat. Nasazeny byly i další aplikace, tzv. mapy s příběhem „Story Maps“, tedy specializované tematicky zaměřené webové stránky doplněné o interaktivní živou mapu. AOPK ČR pomocí Story Maps propagovala aplikaci BioLog a po celý rok lákala veřejnost vyrazit do terénu mapovat např. veverku obecnou. Poslední nasazenou novinkou jsou tzv. operační přehledy – Dashboards od Esri. Agentura pro jí spravované pozemky vytvořila vizualizaci a analýzu údajů na základě polohy v reálném čase. Vizualizuje pozemky, kterým končí platnost uzavřených smluv, vyřazené pozemky, zařazené pozemky nebo pozemky na půdních blocích bez uzavřené smlouvy.

Díky úspěšnému využívání GIS technologií v rámci ISOP byla Agentura pozvána na červencovou Esri konferenci do San Diega, kde naši zástupci z rukou zakladatele Esri Jacka Dangermonda převzali prestižní ocenění za práci s GIS technologiemi. Mimo jiné za zmínku stojí i fakt, že na listopadové uživatelské konferenci GIS Esri v Praze Bern Szukalski ve své přednášce vyzdvihl práci AOPK ČR s GIS a otevřenými daty a uvedl AOPK ČR jako příklad skvělé práce.

5.3. POSKYTOVÁNÍ INFORMACÍ A DAT | Jan Votrubeč, Tereza Chaloupková

AOPK ČR je jakožto správní úřad povinným subjektem ve smyslu zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, v platném znění, a zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, v platném znění. Z toho postavení vyplývá AOPK ČR povinnost poskytovat informace. Většina informací a dat (včetně povinně zveřejňovaných informací) je zveřejněna na internetových stránkách, které AOPK ČR provozuje:

- www stránky AOPK ČR - <http://www.nature.cz>
- Digitální registr Ústředního seznamu ochrany přírody - <http://drusop.nature.cz>
- Portál ISOP - <http://portal.nature.cz>
- Informační systém úmluvy o biologické rozmanitosti - <http://chm.nature.cz>
- Soustava Natura 2000 v ČR - <http://www.natura2000.cz>
- Invazní druhy - <http://invaznidruhy.nature.cz>

Kromě toho v průběhu roku 2018 AOPK ČR vyřídila 521 individuálních žádostí o informace. V případě nepříslušnosti AOPK ČR k vyřízení žádostí byly v souladu se zákonem tyto žádosti postupovány příslušnému povinnému subjektu. Žádosti nejčastěji podávaly soukromé osoby, spolky a neziskové organizace.

V průběhu roku byly poskytnuty statistické výstupy a přehledy o chráněných územích následujícím organizacím v ČR: Český statistický úřad, Ministerstvo životního prostředí, CENIA, Česká geologická služba. Na úrovni mezinárodní spolupráce byl k 30. 4. odeslán pravidelný roční reporting do Common Database on Designated Areas (CDDA), spravované Evropskou agenturou životního prostředí, a to včetně geografických dat. Poprvé byla pro tento reporting využita část harmonizovaných dat, která AOPK ČR připravuje na základě evropské směrnice INSPIRE.

V roce 2018 se upravily se podmínky poskytování některých dat a další datové sady byly zpřístupněny jako otevřená data ke stahování za podmínky dodržení licence „Creative Commons Uvedte původ 4.0“. Data jsou nyní podle přístupnosti rozdělena do dvou skupin: 1. otevřená data (velká většina), 2. data s řízeným přístupem. Pro získání přístupu k vybraným datům z druhé skupiny je nutno se zaregistrovat do informačních systémů AOPK ČR, část dat s řízeným přístupem je poskytována na základě žádostí o data a speciální datové sady jsou poskytovány na základě licenční smlouvy.

Již druhým rokem je v provozu webové rozhraní Poskytování dat AOPK ČR na adrese <http://data.nature.cz>, které výrazně zpřehledňuje a pro uživatele přibližuje trvale rozšiřovaný katalog poskytovaných dat z ISOP. Toto rozhraní výraznou měrou zjednodušuje a urychluje poskytování většiny spravovaných prostorových dat pod otevřenou licenci s možností exportu do oblíbených souborových formátů (shapefile a další). V ostatních případech je možné zde podat elektronicky žádost o výdej dat. Poskytována jsou data o stavu přírody v Česku a o její ochraně na národní i mezinárodní úrovni.

Obr. č. 6 Zleva Petr Seidl, Jan Zohorna (AOPK ČR), Jack Dangermond a Jan Zárbynický (AOPK ČR), na udílení cen GIS Award v San Diegu. Foto Esri

Díky otevření dalších datových sad veřejnosti znovu v loňském roce klesl počet podaných a vyřizovaných žádostí. Celkem bylo vyřízeno 27 oficiálních žádostí o poskytnutí geografických dat mimo AOPK ČR, které nevyžadovaly uzavření licenční smlouvy. Dále bylo vyřízeno 68 žádostí o data z nálezkové databáze ochrany přírody, 10 žádostí o data z vrstvy mapování biotopů a 16 žádostí o data z konsolidované vrstvy ekosystémů. S žadateli o tato data byly uzavřeny licenční smlouvy. Proběhla také pravidelná předání a výměna dat dle stávajících smluv o spolupráci. Díky spuštění webové aplikace data.nature.cz bylo v roce 2018 veřejností staženo celkem přes 2 000 souborů. Největší zájem byl o data z mapování biotopů, památné stromy a o velkoplošná zvláště chráněná území.

Údaje o území pro zpracování územně analytických podkladů (ÚAP) dle zákona 183/2006 Sb. a jeho prováděcí vyhlášky č. 500/2006 Sb. byly nadále poskytovány prostřednictvím webové aplikace pro výdej údajů o území na adrese <http://uap.nature.cz>. V roce 2018 však byla připravena nová výdejní aplikace, která by měla přípravu a předávání dat zjednodušit a zajistit také soulad poskytovaných datových sad a pasportů s požadavky novelizované vyhlášky č. 500/2006 Sb. Tato nová aplikace bude spuštěna v průběhu roku 2019.

6. Práce s veřejností | Tomáš Růžička

AOPK ČR se snaží posílit zájem lidí o ochranu přírody a krajiny a také posílit dobré jméno AOPK ČR jako odborné instituce, která se o naši přírodu stará. Komunikuje proto s médii, pořádá konference a semináře pro odbornou veřejnost, vydává nejrůznější typy publikací a časopis Ochrana přírody, přímo v terénu pak využívá informační tabule a stezky a ve spolupráci s partnery naplňuje program Dům přírody.

Priority v této oblasti stanoví Strategie práce s veřejností AOPK ČR pro roky 2018–2023.

6.1. MÉDIA | Karolína Šulová

AOPK ČR ve své mediální práci dlouhodobě sleduje několik cílů: chce, aby byla vnímána jako instituce, která se kvalifikovaně stará o naši přírodu a zároveň nezapomíná na místní obyvatele ani na návštěvníky. Pozitivní motivací, zejména ukazováním krás a zajímavostí z naší přírody, chce posílit zájem veřejnosti o její ochranu.

Jedním z komunikačních nástrojů jsou internetové stránky. AOPK ČR provozuje doménu www.nature.cz, která slouží jako hlavní zdroj informací o její činnosti. Web v roce 2018 zaznamenal více než 293 000 návštěv, z toho bylo zhruba 157 000 unikátních uživatelů. Průměrný počet návštěv byl 804 denně, nejvíc – 2x tolik – navštívilo stránky 16.10.2018, tedy v době, kdy se diskutovala problematika medvěda, který se na Vsetínsku opakovaně pohyboval v blízkosti sídel. Jednotlivá regionální pracoviště provozují vlastní domény, nejnavštěvovanější je web CHKO Pálava s roční návštěvností 29 000. Kromě toho AOPK ČR využívá i další specializované webové stránky – například o záchranných programech informuje www.zachranne-programy.cz (roční návštěvnost cca 12 000), o Domech přírody www.dumprrody.cz (ročně cca 60 000, nárůst návštěvnosti před letní sezónou) či návratu vlků (cca 13 000). Stránka www.standardy.cz je věnována standardům péče o přírodu, invazním druhům pak www.invazni-druhy.nature.cz. O dalších specializovaných stránkách najdete více v kapitole č. 5.

Zajímavosti, které jsou zveřejňovány formou aktualit na internetových stránkách www.nature.cz, doplnil v roce 2016 profil na facebooku. Hned během prvního roku si jej oblíbilo téměř tisíc fanoušků, v roce 2018 to bylo dvakrát tolik. Kromě aktuálního dění přináší profil i mnoho fotografií přímo od zaměstnanců AOPK ČR. Některá z regionálních pracovišť provozují vlastní facebookové profily.

Ústředí AOPK ČR vydalo více než 50 tiskových zpráv, které se věnovaly celé škále nejrůznějších aspektů činnosti AOPK ČR, od záchranných programů až po managementová opatření. Tradičně největší mediální ohlas měly zprávy s tématem velkých šelem, a pak ty které se zabývaly problematickými tématy – asanací kůrovce v Jeseníkách, rekonstrukcí Velkého Pařezitého rybníka na Vysočině či úhynem ryb na rybníce Nesyt. Obsáhlejší texty a komentáře vyšly v Lidových novinách, MfD a časopise Týden. Mediálně nejaktivnějším regionálním pracovištěm bylo RP Správa CHKO Žďárské vrchy.

V roce 2018 začala příprava nových webových stránek, protože jejich dosavadní podoba již nevyhovuje. Připravila a prodiskutovala se základní struktura, obsah a pravidla pro grafické zpracování. Vlastní realizace bude součástí rozsáhlého projektu ISOP 2, který je zaměřen na aktualizaci Informačního systému ochrany přírody.

6.2. PUBLIKAČNÍ ČINNOST

| Květa Černohlávková

AOPK ČR dlouhodobě vydává časopis Příroda a také jeden z nejstarších časopisů z oblasti životního prostředí, časopis Ochrana přírody. Pracovníci AOPK ČR rovněž uveřejňují odborné a vědecké práce v řadě dalších časopisů. Mimo to vycházejí různé metodiky, informační brožury, letáky, sborníky z nejrůznějších konferencí, ale i komiksy pro děti a další drobné tiskoviny.

6.2.1. Časopis Ochrana přírody

Odborný časopis AOPK ČR poskytuje odbornou a informační podporu zejména profesionálním ochráncům přírody. V roce 2018 vyšlo šest pravidelných čísel časopisu. Časopis je přístupný rovněž na internetových stránkách www.casopis.ochranaprirody.cz, které mají měsíční návštěvnost přes 7000 přístupů. Na vydávání časopisu se podílí Správa jeskyní ČR a správy všech čtyř národních parků. Jednotlivé články se objevují i na serveru Ekolist.

6.2.2. Sborník Příroda

Recenzovaný časopis Příroda vydává AOPK ČR již od roku 1994 a to jako odborný časopis pro ochranu přírody a krajiny. Časopis publikuje původní odborné práce v oboru ochrana přírody a krajiny se zaměřením na území České republiky, resp. střední Evropy. V roce 2018 vyšlo číslo 38: „Monitoring druhů přílohy I směrnice o ptácích a ptačích oblastí v letech 2011–2013“.

6.2.3. Regionální odborná a popularizační periodika

Od roku 1959 vychází recenzovaný regionální sborník pro střední Čechy Bohemia centralis. Sborník je zařazen v databázi České zoologické bibliotéky a v Seznamu recenzovaných neimpaktovaných časopisů vydávaných v České republice. Od čísla 26 je sborník excerptován v mezinárodní databázi Zoological Records. V roce 2018 vyšlo číslo 34 věnované výzkumu bezobratlých v CHKO Brdy. Více viz box č. 21.

Více než polovina v regionálních pracovištích AOPK ČR vydává sama nebo ve spolupráci s místním partnerem vlastní regionální popularizační periodikum, případně publikuje články s informacemi o ochraně přírody v jiných regionálních periodikách. Jde například o Zpravodaj CHKO Beskydy, Bílé/Biele Karpaty, Křemežsko, Český les: příroda

a historie, Turnovsko, Krkonoše a Jizerské hory, časopis Arnika, přírodou a historií Karlovarského kraje, Upolín, Pod Blánkem.

6.2.4. Samostatné publikace

Publikace, které AOPK ČR v roce 2018 vydala, byly určeny především pro odbornou veřejnost. Patří mezi ně například „Ekologická obnova v ČR II“, která navazuje na stejnojmennou publikaci z roku 2012. Je zaměřena na nové projekty a poznatky, u děle běžících projektů na nové výsledky a jejich interpretace. AOPK ČR rovněž vydává metodiky, v roce 2018 šlo konkrétně o následující tituly: „Jak pastevečtí psi chrání stáda“, „Invasivní nepůvodní druhy s významným dopadem na Evropskou unii“ a „Oceňování dřevin rostoucích mimo les“. Většina publikací je k dispozici v elektronické podobě na webových stránkách <http://www.ochranaprirody.cz/publikacni-cinnost/>.

6.3. AKCE PRO VEŘEJNOST A OSVĚTOVÉ MATERIÁLY

| Květa Černošáková

Regionální pracoviště se v průběhu roku zabývají mimo jiné i přípravou a konáním rozličných akcí pro veřejnost. Mezi nejčastější patří exkurze, výstavy a přednášky. V roce 2018 bylo napříč všemi regiony uspořádáno 1 023 akcí veřejnost, které navštívilo přes 99 tisíc lidí. Příprave byly stovky exkurzí v terénu s kvalifikovanými průvodci (455 akcí, 12 321 návštěvníků), tematicky laděné přednášky a semináře (369 akcí, 21 508 účastníků) či výstavy (21 akcí, 15 720 účastníků) a mnoho dalších. Mezi tradiční akce patří Vítání ptačího zpěvu, Mezinárodní noc pro netopýry či oslavy Evropského dne chráněných území. Oblibu si získaly mnohé specifické regionální akce, jako například Slavnosti stepí v Českém středohoří, které se v roce 2018 konaly po sedmé.

Pro širokou veřejnost vydala v roce 2018 AOPK ČR sadu pohlednic z CHKO „Krajinou domova“ a soubor pohlednic k stému výročí vzniku samostatného Československa. Ten obsahuje pohlednice ze všech velkoplošných chráněných území, která dnes leží ve třech státech – České republice, Slovensku a Ukrajině. Byly vytištěny informační letáky o CHKO Beskydy, Bláník, Brdy a Jizerské hory, připraveny letáky s tipy na výlety propagující Domy přírody a vydán návštěvníký pas, který bude motivovat k návštěvě Domů přírody a informačních středisek národních parků.

6.4. ODBORNÉ SEMINÁŘE A KONFERENCE | Květa Černošáková

Pro odbornou veřejnost připravuje AOPK ČR každoročně minimálně jednu celostátní konferenci a to ve spolupráci s Českou zemědělskou univerzitou v Praze a to již od roku 2015. V roce 2018 se v pražském Suchbátově konala tedy již čtvrtá konference a to tentokrát na téma Fragmentace krajiny. Pestrý program, který navštívilo přes 200 lidí, obsahoval 9 přednášek z řad pracovníků AOPK ČR, ale i dalších odborných institucí a krajských úřadů.

6.5. KNIHOVNA AOPK ČR | Jan Zátka

Veřejnosti přístupná odborná knihovna AOPK ČR evidovala k 31. prosinci 2018 12 513 svazků monografií, 5 617 svazků časopisů, 2 352 výzkumných zpráv, 81 norem, 36 vysokoškolských prací, 754 cestovních zpráv, 334 kartografických zpráv, 43 separátů, 135 audiovizuálních dokumentů a 242 svazků beletrie. Celkový stav knihovního fondu činí 51 487 KJ (knihovních jednotek). V roce 2018 docházelo do knihovny 152 titulů periodik.

V roce 2018 byly do knihovního katalogu zaevidovány všechny tituly časopisů, které dosud nebyly v počítačové evidenci. Ve fondu knihovny AOPK ČR se k 31. 12. 2018 celkem nacházelo 646 titulů periodik.

Knihovna se počtem svazků řadí do kategorie středně velkých. Oproti běžné knihovně zajišťuje prodej a distribuci publikací vydávaných AOPK ČR. Jejich přehled je průběžně aktualizován na internetových stránkách www.nature.cz. Na nich je k dispozici on-line katalog s databází dostupných publikací knihovny.

6.6. NÁVŠTĚVNICKÁ INFRASTRUKTURA V CHRÁNĚNÝCH ÚZEMÍCH

Návštěvnícká infrastruktura slouží především k informování návštěvníků o přírodních hodnotách, případně k usměrňování jejich pohybu chráněným územím.

6.6.1. Značení chráněných území, naučné stezky a infopanely | Ondřej Vítek

AOPK ČR provádí vymezení a označení chráněných území v terénu. Značení se provádí jednak tabulemi (zpravidla umístěnými na dřevěných hraničnicích) a pruhovým značením (nejčastěji na stromech nebo dřevěných kůlech). V roce 2018 bylo opraveno a nově umístěno 1 166 kusů tabulí. AOPK ČR má ve své správě více než devadesát naučných stezek a stovky jednotlivých interpretačních panelů se základní informací o chráněných územích a důvodech jejich ochrany. Více viz box č. 24.

6.6.2. Program Dům přírody

| Lenka Šoltysová

Od roku 2009 bylo pro veřejnost otevřeno osm návštěvníckých a sedm informačních středisek ve 12 chráněných krajinných oblastech - CHKO Beskydy, Bílé Karpaty, Bláník, Blanský les, Český les, Český ráj, Křivoklátsko, Litovel-ské Pomoraví, Moravský kras, Poodří, Slavkovský les a Třeboňsko. Domy přírody jsou bránou do chráněných území a v roce 2018 je navštívilo přes čtvrt miliónu lidí (274 647). Návštěvnícká střediska poskytla návštěvníkům 1 114 programů, komentovaných prohlídek, výstav, exkurzí, přednášek a celodenních akcí.

AOPK ČR přispěla na provoz návštěvníckých a informačních středisek částkou 4 141 109 Kč a pokryla tak asi čtvrtinu celkových provozních nákladů.

Na konci roku 2018 zahájila AOPK ČR výstavbu Domu přírody Žďárských vrchů. Projekt rekonstrukce stávající památkově chráněné budovy na návštěvnícké středisko byl podpořen evropskou dotací v rámci Operačního programu Životní prostředí ve výši 33 613 073 Kč. Do Operačního programu Životní prostředí podali nestátní investoři projekty na Domy přírody Pálavy a Beskyd. V přípravě jsou i další projekty pro Dům přírody Bílých Karpat, Brd, Českého krasu a Lužických hor. Rozpracované jsou záměry na Domy přírody Orlických hor a Železných hor. Na jednání řídicího výboru pro program Dům přírody byly projednány záměry na vytvoření Domu přírody pro národní přírodní památku Hodonínská důbrava a informační středisko pro národní přírodní rezervaci SOOS u Františkových Lázní.

6.7. STRÁŽ PŘÍRODY | Ondřej Vítek

Stráž přírody je na AOPK ČR vykonávána především dobrovolnými spolupracovníky. Situace na regionálních pracovištích není jednotná. Ve čtyřech CHKO (Bláník, Třeboňsko, Kokořínsko - Máchův kraj a nově také Slavkovský les) není strážce přírody ustanoven. V CHKO Kokořínsko - Máchův kraj ale už působí dobrovolní zpravodajové a v CHKO Bláník a Třeboňsko jsou na strážní službu připravováni zájemci zatím v neformální kategorii čekatel. Strážců ustanovených z řad zaměstnanců je na AOPK ČR celkem 37, dobrovolných strážců je celkem 248. To představuje oproti předchozímu roku další pokles, který je ale po dlouhé době vyrovnáván vzrůstajícím počtem zpravodajů (celkem 78, nárůst o 5 oproti roku 2017) a čekatelů (53, nárůst o 23). Zpravodajové jsou ustanoveni v 11 z 24 CHKO spravovaných AOPK ČR, což dokládá mírně stoupající zájem o využívání této funkce.

Jednou z činností, i když ne tou hlavní, je také ukládání pokut za přestupky příkazy na místě. Takových pokut bylo strážci uloženo celkem 179 v souhrnné výši 111 300 Kč. To představuje zhruba dvojnásobek oproti předchozímu roku. Průměrná výše strážci udělených pokut se nemění (622 Kč). Na celkovém počtu pokut udělených AOPK ČR se stráž přírody podílela přesně z poloviny. To ukazuje, že pro tuto rychlá a relativně jednoduchá řešení přestupků je stráž přírody důležitá.

V případě zjištění rušivé probíhající činnosti je strážce přírody oprávněn k jejímu pozastavení na místě (§ 81 odst. 8 ZOPK). Tento nástroj byl v roce 2018 na AOPK ČR využit celkem čtyřikrát ve dvou CHKO.

V srpnu byl uspořádán jednodenní seminář pro koordinátory stráže přírody na RP. Proběhl 7. srpna na ústředí AOPK ČR za účasti 21 osob z 13 RP, ústředí AOPK ČR a tří spolupracujících úřadů.

Na uspořádání celostátního setkání strážců spolupracovala AOPK ČR tradičně s Asociací strážců přírody ČR a tentokrát i se Správou NP Šumava. Setkání proběhlo ve dnech 12. až 14. října v zařízení Olšina (CHKO Šumava, EVL a PO Boletice) s exkurzí do NP Šumava. Zúčastnilo se jej 96 lidí, mezi kterými bylo 19 strážců národních parků, 35 členů stráže přírody 13 chráněných krajinných oblastí a 7 koordinátorů a strážců pěti krajů. Hlavním tématem letošního setkání byl přestupkový zákon, doplnkově zazněl i příspěvek k aktuálnímu rozšíření vlka v ČR. Exkurze byla věnována zejména obnově lesních porostů po kůrovcové

kalamitě kolem státní hranice v NP Šumava (rozdílný management ploch v ČR, Německu a Rakousku).

6.8. MONITORING NÁVŠTĚVNOSTI

| Ondřej Vítek

AOPK ČR zajišťuje monitoring návštěvnosti ve vybraných lokalitách již řadu let. Od roku 2009 jsou údaje o návštěvnosti získávány převážně metodou automatických sčítačů, které zaznamenávají počty průchodů na vytípaných profilech. V roce 2018 probíhal monitoring na 70 profilech. Většinou byly měřeny průchody bez rozlišení uživatelských skupin a směrů, některé profily však sledovaly zvlášť průjezdy cyklistů nebo aut nebo směry pohybu. Cílem monitoringu je sledování trendů v návštěvnosti chráněných území, případně sledování, do jaké míry jsou respektovány základy vstupu do některých částí chráněné přírody.

Výsledky ukazují v některých případech značné rozdíly mezi sledovanými lokalitami, a to nejen v počtu zaznamenaných průchodů, ale i v charakteru návštěvnosti v průběhu dne, týdne a roku. Jedním z nejdéle měřených profilů je severní přístup na vrchol Lysé hory v Beskydech. Z necelých 60 000 průchodů zaznamenaných v roce 2010 se návštěvnost postupně zvýšila až na trojnásobek v roce 2016. V roce 2017 došlo drobnému poklesu návštěvnosti.

V roce 2018 uspořádala AOPK ČR na téma monitoring návštěvnosti již pátý odborný seminář určený správcům chráněných krajinných oblastí a národních parků. Hlavním tématem bylo zaškolení do užívání databáze Eco-Visio. Ta slouží k ukládání, vizualizaci a základnímu vyhodnocení dat monitoringu návštěvnosti. Tuto databázi AOPK ČR nově využívá od letošního roku a data do ní vkládají přímo smluvní dodavatelé monitoringu návštěvnosti.

6.9. KONCEPCE PRÁCE S NÁVŠTĚVNICKOU VEŘEJNOSTÍ V CHKO | Tomáš Růžička, Ondřej Vítek

Novým nástrojem AOPK ČR ve strategickém plánování se staly koncepce práce s návštěvníckou veřejností v CHKO. Jejich zpracování sleduje tři cíle:

- definovat a potvrdit některá základní omezení ve vztahu k rozvoji cestovního ruchu
- navrhnout řešení negativního vlivu návštěvnosti na předměty ochrany
- vypracovat plán interpretace ochrany přírody a krajiny a vhodných obsahů a metod komunikace s jednotlivými cílovými skupinami

Koncepce jsou podkladem pro plány péče CHKO a základním nástrojem pro práci s veřejností a obnovu a novou realizaci návštěvnícké infrastruktury v dané CHKO.

V roce 2018 se s externími konzultanty připravovaly koncepce práce s návštěvníckou veřejností v CHKO Kokořínsko - Máchův kraj, Jizerské hory, Bílé Karpaty, Třeboňsko a Český ráj. Více viz box č. 25.

Usměrnění návštěvníků na historické hrázi Máchova jezera

| Martin Fořt, Ladislav Pořízek, Pavel Trnka

Máchovo jezero, v minulosti také nazývané Velký nebo Velký Dokeský rybník, bylo podle historických pramenů založeno císařem Karlem IV. roku 1366. Svou výměrou zatopené plochy 312 ha se řadí do první desítky největších rybníků v České republice. Zároveň jsou přilehlé mokřady nesmírně biologicky cenné, a proto je celé jezero vyhlášeným ochranným pásmem národní přírodní památky Swamp. Jde ale také z hlediska návštěvnosti o významnou rekreační a turistickou lokalitu a skloubit turistický tlak zejména s ochranou přírodního bohatství někdy vyžaduje nemalé úsilí.

Po opravě výpustního zařízení Máchova jezera v letech 2014-2015 a odbahnění Dokeské zátoky v letech 2016-2017 přistoupila AOPK ČR jako vlastník v loňském roce také k úpravě hráze Máchova jezera z prostředků programu Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (POPFK). Hráz je tvořena přírodním pískovcovým valem a částečně je dosypaná z místních hlinitopísčitých materiálů. Na jejích svazích se mezi duby a borovicemi v minulosti vinulo množství vyšlapaných pěšin, které hrozily do budoucna působit erozi tělesa hráze.

Záměr AOPK ČR spočíval ve stabilizaci cestní sítě štetovými a mlatovými chodníky, opravě pískovcových zídek na návodní straně hráze (foto č. 1), úpravě a doplnění mobiliáře a výsadbě nových dřevin, zejména 50 dubů, které cestní síť lemují. Všechny použité materiály (dubové dřevo, čedič a pískovec) byly zvoleny tak, aby vhodně zapadly do přírodního prostředí a nerušily kompozici hráze zakončenou památnými dubem a borovicí (foto č. 2). Celá akce byla také vyprojektována i realizována s co největším ohledem na stávající dřeviny.

po drobném podzimním zazelenání začala být celá akce přijímána vesměs pozitivně. Do budoucna slibuje větší ochranu hráze Máchova jezera před erozí a zároveň zvyšuje její estetickou hodnotu.

Celkové náklady opatření dosáhly výše 4,6 mil. Kč.

Samotná realizace (foto č. 3) probíhala od listopadu 2017 do června 2018. Úpravy pomáhají usměrnit návštěvníky při pohybu na hrázi Máchova jezera, poskytují jim větší pohodlí a zároveň omezují možnost vzniku nových pěšin, které by mohly přispět k erozi svahů hráze. Stavba v extrémně suchém létě loňského roku působila bezprostředně po dokončení poněkud syrově, což zejména u starousedlíků vyvolávalo rozporuplné reakce, ale už

01. Oprava štetové cesty a pískovcové zídky, foto Ladislav Pořízek
02. Stabilizace svahu pískovcem u manipulačního domku, foto Martin Fořt
03. Technika na hrázi Máchova jezera, foto Martin Fořt

Koncepce práce s návštěvníckou veřejností v CHKO Jizerské hory

| Jiří Hušek, Tomáš Růžička

Koncepce práce s návštěvníckou veřejností (dále KPNV) pro chráněnou krajinnou oblast Jizerské hory vznikala standardně jako podklad plánu péče o tuto CHKO a jako základní koncepční materiál pro práci s veřejností. Významné pro objektivitu KPNV je, že jde o materiál zpracovaný ve spolupráci s externími odborníky, kteří jej v průběhu tvorby konzultovali s řadou významných partnerů v regionu.

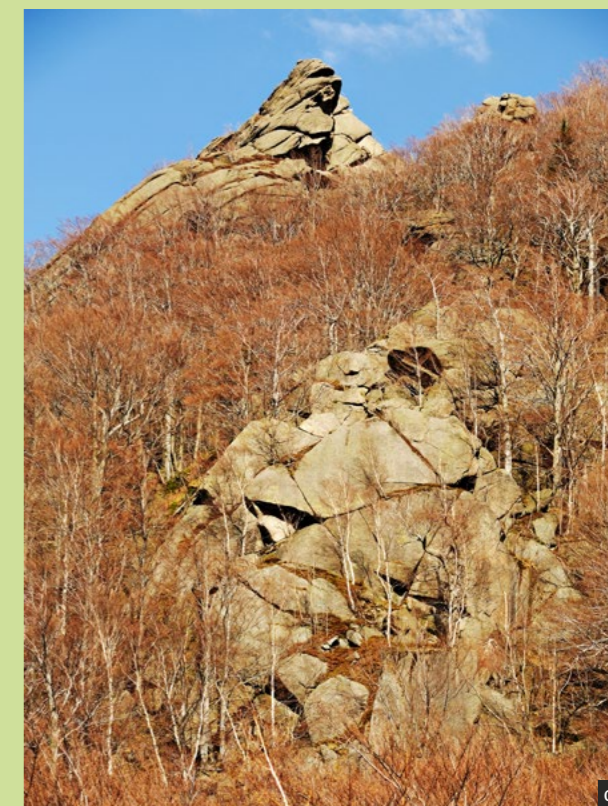
Obecným cílem interpretace v CHKO je pomoci návštěvníkům vnímat význam, krásu, ale i zranitelnost krajiny Jizerských hor, ocenit její jedinečnost i snahy o její uchování ze strany ochrany přírody, hospodářů, obcí, neziskových organizací, a dát tak návštěvníkům možnost přispět k její ochraně a zachování.

Hlavní sdělení pro CHKO Jizerské hory: Jizerské hory jsou krajinou horských lesů, rašelinišť a bystřin i malebných podhorských obcí, luk a pastvin – jsou krajinou kontrastů, která se zotavuje z ekologické katastrofy a čelí klimatické změně i našim rostoucím nárokům.

Jizerské hory jsou rozsáhlým územím se souvislou, dopravně omezeně přístupnou centrální částí, s několika celoročně nejvýznamnějšími nástupními body na okrajích (Bedřichov, Jizerka, Smědava) a s výraznou letní a zimní sezónou. Z tohoto důvodu je jedním z hlavních cílů koncepce nepropagovat přetíženou centrální část CHKO a zaměřit se na oblasti dosud méně turisticky využívané. Pro komunikaci s veřejností v centrální části a na hlavních nástupních bodech do CHKO se plánuje využití terénní informační služby a „mobilních informačních bodů“, které by mohly mít podobu upravených malých přívěsů, ale též např. mnohem jednodušších trakařů nebo jen nůsí. Pro tento u nás netradiční způsob interpretace bude nutné najít vhodného provozovatele.

Své místo má v KPNV i vytvoření Domu přírody s expozicí, který je navrhován v již existujícím ekocentru v Oldřichově v Hájích a vytvoření dalších dvou informačních středisek (Ferdinandov, Mariánskohorské boudy).

Jedním z důležitých cílů, které si KPNV vytyčuje, je upravit vedení tratí a provoz Jizerské magistrály, aby bylo možné zabezpečit nezbytný klidový režim v nejhodnotnější části CHKO. Potřebný klid především v zimním období je kritický pro přežití tetřívka obecného, což AOPK ČR prezentuje v letošním roce zahájené komunikační kampaní ve spolupráci se sousedním Krkonošským národním parkem.

01. Jizerskohorské rašeliniště, foto Jiří Hušek ml.
02. Řeka Jizera, foto Jiří Hušek ml.
03. Žulové výchozy Ořešnicku, foto Petra Menclová

Čápi na hnízdě, foto Lubomír Dajč

7. Mezinárodní spolupráce | Jan Plesník

7.1. MEZINÁRODNÍ ZÁVAZKY

Zapojení do mezinárodní ochrany přírody se řadí mezi tradiční činnosti AOPK ČR. Následující řádky představují jen některé aspekty uvedené problematiky. Aktivitám souvisejícím s naplňováním legislativy Evropské unie (směrnice o ptácích, směrnice o stanovištích, nařízení o invazních nepůvodních druzích), které nezmiňujeme v následujících řádkách, se podrobně věnují kapitoly č. 2 a č. 4. Priority v mezinárodní péči o přírodní a krajinné dědictví a obecněji o biologickou rozmanitost stanovuje Strategie mezinárodní spolupráce AOPK ČR, schválená v roce 2015.

■ **Evropské tematické středisko biologické rozmanitosti (ETC/BD)**

Odborná instituce Evropské unie, Evropská agentura životního prostředí (European Environment Agency, EEA) působící od roku 1993 v Kodani, zřizuje pro vybrané okruhy péče o životní prostředí na 3–5 let specializovaná pracoviště označovaná jako evropská tematická střediska. Evropské tematické středisko biologické rozmanitosti (European Topic Centre on Biological Diversity, ETC/BD) poskytuje jak EEA, tak Evropské komisi odbornou podporu týkající se rozmanitých otázek souvisejících s péčí o biologickou rozmanitost v Evropě. V letech 2014–2018 jej tvořilo 12 vědeckovýzkumných institucí, univerzit, resortních odborných pracovišť a odborných mezinárodních organizací z 11 evropských zemí. AOPK ČR působí jako partner konsorcia ETC/BD od roku 2005.

AOPK ČR se v činnosti pro ETC/BD v roce 2018 zaměřila na ověřování celoevropských indikátorů stavu, změn a vývojových trendů vybraných složek biodiverzity, revizi vybraných akčních plánů pro druhy a poddruhy volně žijících ptáků chráněných legislativou EU a na analýzu údajů o stavu cílových taxonů a typů přírodních stanovišť z hlediska jejich ochrany (data poskytnutá Řeckem).

V roce 2018 uspělo konsorcium organizací, jehož partnerem se opět stala i AOPK ČR, ve výběrovém řízení na ETC/BD pro období 2019–2021.

■ **Úmluva o biologické rozmanitosti (CBD)**

AOPK ČR se také v roce 2018 podílela na naplňování klíčové normy mezinárodního práva, Úmluvy o biologické rozmanitosti (Convention on Biological Diversity, CBD). Její pracovníci mj. recenzovali odborné podklady pro 22. zasedání Poradního orgánu CBD pro vědecké, technické a technologické záležitosti (SB-STTA-CBD, Montreal, červenec 2018) a následně pro 14. zasedání konference smluvních stran CBD (Šarm-aš-Šajch, listopad 2018).

■ **Úmluva o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť (Bernská úmluva)**

AOPK ČR podporuje naplňování závazků vyplývajících z Bernské úmluvy, celoevropské mnohostranné dohody na ochranu přírody, recenzí odborných podkladů.

Pracovník AOPK ČR v roce 2018 i nadále působil jako člen představenstva Stálého výboru Bernské úmluvy a současně předsedal skupině specialistů Rady Evropy pro Evropský diplom pro chráněná území.

■ **Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů (Bonnská úmluva)**

Péči o prostředí dropa velkého na Znojemsku AOPK ČR uvádí do praxe Memorandum o porozumění o ochraně střeoevropské populace dropa velkého, uzavřené v rámci Bonnské úmluvy.

■ **Program OSN pro životní prostředí (UNEP)**

Pracovník AOPK ČR se jako redaktor podílel na přípravě 6. vydání rozsáhlé publikace Stav a výhled životního prostředí ve světě (Global Environmental Outlook, GEO).

■ **Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO)**

AOPK ČR připravila ve spolupráci s Fakultou lesnickou a dřevařskou České zemědělské univerzity v Praze návrh na zařazení NPR Jizerskohorské bučiny na seznam světového dědictví UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation, UNESCO).

■ **Organizace OSN pro zemědělství a výživu (FAO)**

Zástupci AOPK ČR jednali v květnu s představiteli Úřadu FAO (Food and Agriculture Organisation of the United Nations, FAO) pro východní Evropu a Střední Asii o možné spolupráci obou organizací.

■ **Mezivládní platforma pro biodiverzitu a ekosystémové služby (IPBES)**

AOPK ČR působí jako celostátní koordinátor Mezivládní platformy pro biodiverzitu a ekosystémové služby (Intergovernmental Platform on Biodiversity and Ecosystem Services, IPBES), jejíž hlavním úkolem zůstává vypracování vědeckých podkladů pro ochranu biodiverzity a udržitelné využívání jejích složek. V roce 2018 zprostředkovala zapojení vědců z ČR do přípravy zpráv IPBES a její pracovník přispěl jako redaktor k sepsání komplexního Globálního hodnocení biodiverzity a ekosystémových služeb.

■ **Ředitelé evropských institucí ochrany přírody (ENCA)**

I přes bouřlivý rozvoj mezinárodní ochrany přírody dlouhou dobu chyběla na našem kontinentě organizace, která by sdružovala představitele státních institucí. Hlavním posláním ENCA (The Heads of European Nature Conservation Agencies) ustavené v Bonnu v září 2007 zůstává výměna nejrůznějších zkušeností státních institucí z péče o přírodu a krajinu na našem kontinentě a vzájemná podpora v této činnosti. AOPK ČR patří mezi zakládající členy ENCA.

AOPK ČR přispěla v roce 2018 k vypracování stanoviska ENCA k budoucí podobě Společné zemědělské politiky (CAP) EU a k návrhu možných priorit v meziná-

rodní ochraně přírody po roce 2020.

Mezinárodní unie ochrany přírody (IUCN)

Odborná instituce státní ochrany přírody v Československu, resp. ČR je členem Mezinárodní unie ochrany přírody (International Union for Conservation of Nature, IUCN), nejvýznamnější mezinárodní nevládní organizaci na ochranu přírody na světě, nepřetržitě od roku 1958. Pracovník AOPK ČR předsedá v rámci Komise IUCN pro péči o ekosystémy (CEM) regionu pro střední a východní Evropu a Střední Asii.

Rozvojová pomoc České republiky

ČR jako členský stát EU a člen Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD) poskytuje pomoc vybraným postkomunistickým a rozvojovým zemím. AOPK ČR v roce 2018 připravovala ve spolupráci s Ministerstvem turistiky a umění Zambie projekt zaměřený na podporu ekoturistiky v modelových chráněných územích zmiňované africké země, v první fázi na studii jeho proveditelnosti.

7.2. VĚDECKÝ ORGÁN CITES

Činnost celostátního vědeckého orgánu CITES (Úmluvy o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin) také v roce 2018 spočívala ve vypracování odborných stanovisek k výjimkám ze zákazu obchodních činností (certifikát ES) pro druhy z přílohy A nařízení Komise (ES) č. 2017/160 pro orgány státní správy – regionální výkonné orgány CITES, kterými jsou v tomto případě krajské úřady. Vědecký orgán vydal v roce 2018 celkem 825 těchto stanovisek (graf č. 12). Snahou jeho pracovníků je co nejvíce využívat tzv. obecná stanoviska pro druhy a další taxony, u nichž je již zvládnutá metodika odchovu a současně jen malé riziko nelegálního obchodu. Uvedená obecná stanoviska pak mohou v dalších letech výkonné orgány CITES uplatňovat v praxi pro následně odchovaná mláďata, a to bez nutnosti opět žádat o stanovisko. Téměř všechna vydaná stanoviska byla souhlasná, opačná situace nastala pouze v osmi případech. Stanoviska jsou již od roku 2008 standardně vydávána prostřednictvím elektronické databáze Registr CITES, spravované MŽP.

Vědecký orgán CITES dále vystavil 612 odborných stanovisek k permitům CITES, tedy k dovozu a vývozu exemplářů CITES do/z České republiky, a sedm odborných stanovisek pro přemístění živých exemplářů v rámci EU (graf č. 13). Stejně jako u stanovisek k certifikátům ES byla všechna stanoviska s výjimkou tří kladná. V rámci

zpracovávání obou typů stanovisek uskutečnil vědecký orgán CITES v roce 2018 devět odborných šetření, a to u chovatelů papoušků, sokolovitých dravců, medvědů, plazů a kaktusů.

Vědecký orgán CITES již tradičně úzce spolupracoval s oblastními výkonnými orgány CITES (krajské úřady), s ČIŽP při kontrolách chovných zařízení a prokazování původu exemplářů CITES a především s výkonným orgánem CITES s hlavní odpovědností v ČR – MŽP. Pracovníci vědeckého orgánu pravidelně komunikovali se zahraničními partnerskými institucemi jak ze třetích zemí, tak v rámci EU.

9. ročník semináře CITESové evergreeny se v roce 2018 zaměřil na aktuální problematiku chovu kočkovitých šelem (především lvů, tygrů a pum) v tzv. kontaktních zoo, které nabízejí možnost mazlení, krmení či procházky s mláďaty těchto druhů. Účastníci semináře s názvem „Mazlením k týraní?“ se jednoznačně shodli na tom, že vnímají komerční využívání kočkovitých šelem v kontaktních zařízeních jako vysoce alarmující, a to především z hlediska často nevhodných podmínek pro chovaná zvířata a špatného zacházení s nimi, podpory nezdravého vztahu k přírodě, bezpečnosti návštěvníků a někdy také kvůli nedodržování legislativy CITES.

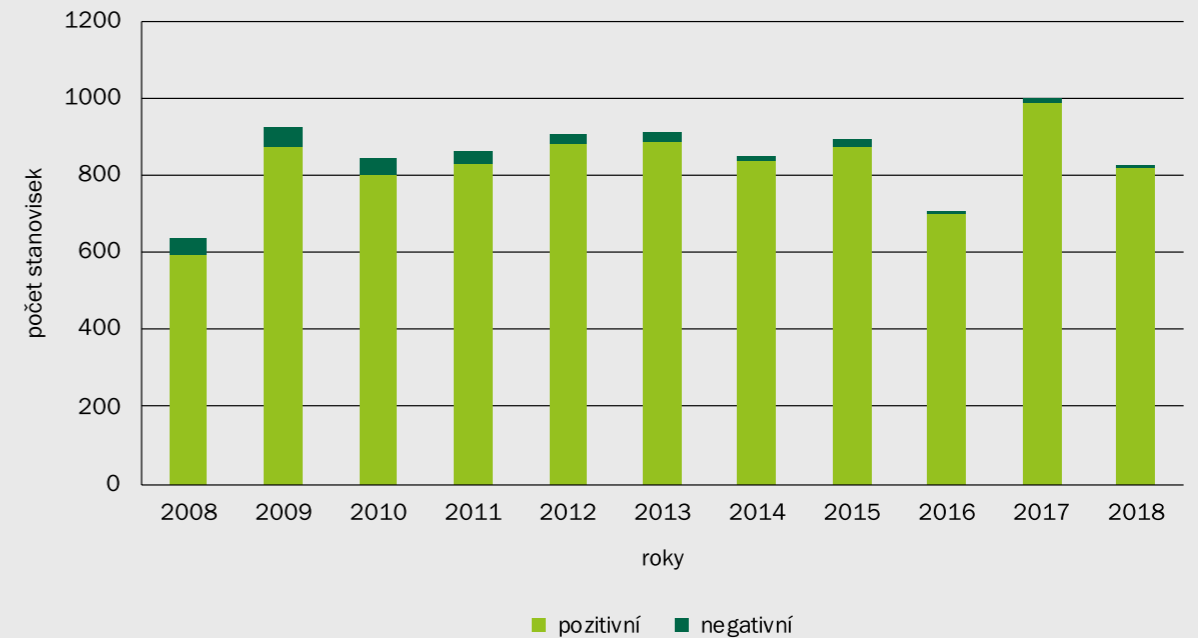
Vědecký orgán CITES se po uvážlivém vyhodnocení situace s komerčním využíváním mláďat tygrů na mazlení a zároveň v souvislosti s odhalením nelegálního obchodu s tygřími produkty (viz box č. 25) rozhodl doporučit výkonným orgánům CITES (MŽP, krajské úřady) nevydávat permity ani certifikáty ES umožňující komerční nakládání s tímto ohroženým druhem.

Především v druhé polovině roku 2018 se pracovníci vědeckého orgánu CITES účastnili několika setkání komisí zoologů působících v rámci Unie českých a slovenských zoologických zahrad (UCSZOO), kde podrobně informovali o chovu tygrů a komerčním nakládání s nimi v ČR.

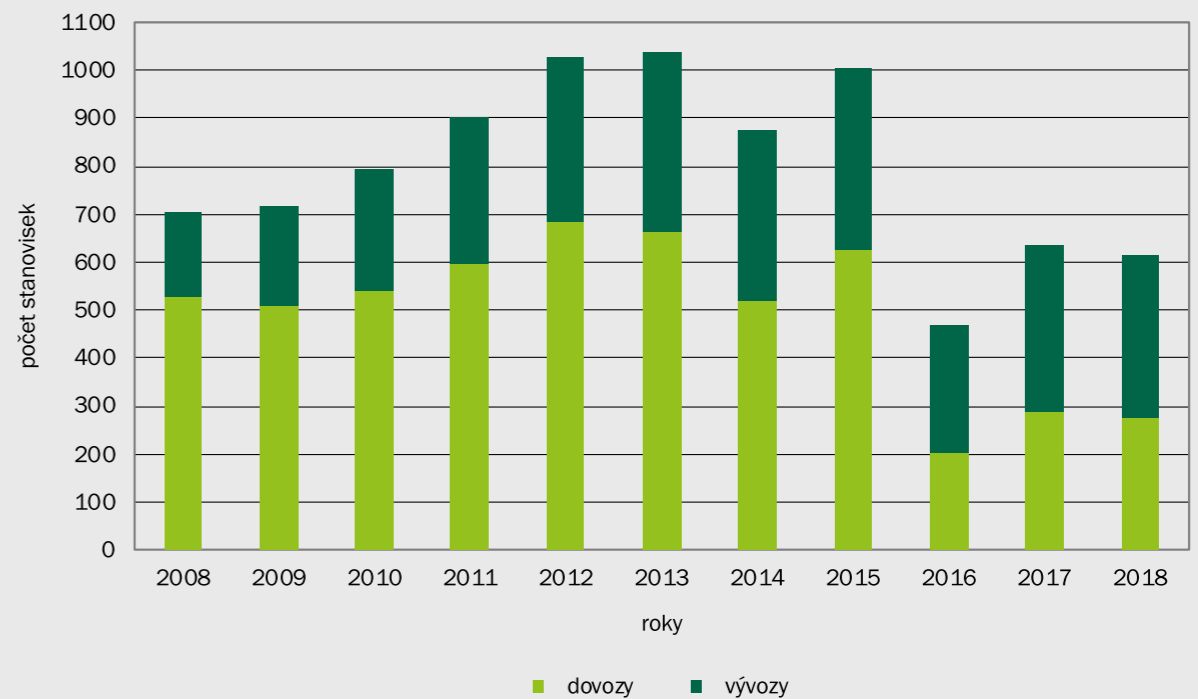
V rámci zahraničních služebních cest se pracovníci účastnili pravidelných zasedání Vědecké prověřovací skupiny CITES (SRG) v Bruselu. V Ženevě se již tradičně v létě konala jednání Výboru pro rostliny (Plants Committee) a Výboru pro živočichy (Animals Committee). 10. evropské regionální setkání pro rostliny (Regional Plants Meeting), kde byl vědecký orgán CITES také zastoupen, proběhlo v italském Palermu. Evropská asociace zoologických zahrad a akvárií (EAZA) uspořádala v roce 2018 v estonském Tallinu ochrannářské fórum, na jehož program jednání se dostal také nelegální obchod s chráněnými druhy.

Pozornost byla také věnována zařazení žiraf do příloh CITES, rodičovským testů u jestřábů lesních jako podmínce pro vydání certifikátu ES a medializaci nelegálního obchodování s faunou a florou.

Graf č. 12 Počet stanovisek k výjimkám ze zákazu obchodních činností (certifikáty ES)

Graf č. 13 Počet stanovisek k permitům CITES vydaných AOPK ČR

Ochrana tygrů a nelegální obchod v České republice

| Silvie Ucová

V červenci 2018 hýbal nejširší veřejností v České republice případ tygřích jatek, kdy byl u známého chovatele tygrů nalezen čerstvě zastřelený jedinec a zároveň se našlo vybavení pro výrobu tygřího vývaru (masoxu).

Tygr je zařazen v příloze I CITES (Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin), resp. příloze A nařízení Rady (ES) č. 338/97 ve znění nařízení Komise (EU) 160/2017 jako druh přímo ohrožený vyhoubením, mj. mezinárodním obchodem. Proto jsou prodej této velké kočky i další komerční činnosti, jako je nabízení k prodeji, nákup, nabývání pro obchodní účely, veřejné vystavování pro obchodní účely, využívání pro obchodní zisk, držení nebo převážení za účelem prodeje a další, zakázány.

V roce 2015 bylo v ČR drženo v soukromých zařízeních (celkem 19 subjektů) 130 tygrů, přičemž největší chov čítal na čtyři desítky jedinců. Přitom od roku 2013 zaznamenává Česká inspekce životního prostředí nárůst záchytů částí tygřích těl a produktů z nich: jedná se o vývozy či záchyty zboží obchodovaného na našem území. Zabaveny byly celé tygří kostry, zuby, drápy, vousy, vývary, masoxy a další. Všechny uvedené záchyty souvisejí s vietnamskou

komunitou působící na území ČR. Exempláře ze soukromých chovů hynou – alespoň papírově – v podezřele nízkém věku a chovatelé hlásili opakovaně úhyn nebo prodej téhož jedince.

V roce 2017 se podařilo shromáždit dostatečné množství informací potvrzující, že na území ČR skutečně operuje organizovaná skupina, která se zabývá zabíjením tygrů a výrobou a distribucí produktů z uvedených velkých šelem, jako jsou vývary, tygří víno apod. Řetězec zahrnoval jak chovatele tygrů, tak zprostředkovatele, zpracovatele/preparátora a vietnamského překupníka s navazující klientelou.

26. července 2018 oznámil ministr životního prostředí Richard Brabec zákaz exportu tygrů z ČR mimo EU. Pouze zařízení typu licencovaných a důvěryhodných zoologických zahrad nebo primárně vědeckých institucí mohou být zárukou, že se exempláře tygrů nedostanou na černý trh, kde by stimulovaly další poptávku po produktech z nich získávaných. V tomto duchu vydala AOPK ČR jako vědecký orgán CITES v listopadu 2018 doporučení omezit až na výše uvedené situace vývoz živých i neživých exemplářů tygra z České republiky do zahraničí.

01. Tygr (*Panthera tigris*) čerstvě zabitý pro zpracování na produkty tradičního asijského lékařství, foto Celní správa ČR

Krahujec obecný, foto Václav Hlaváč

8.1. ROZPOČET AOPK ČR

| Pavla Hůlová

AOPK ČR hospodařila v roce 2018 dle schváleného a v průběhu roku upraveného rozpočtu dle pravidel stanovených příslušnou legislativou, především zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů v aktuálním znění.

AOPK ČR vykazala celkem 93 252 tis. Kč příjmů.

Plánovaný limit příjmů ve výši 8 478 tis. Kč byl naplněn v částce 11 655 tis. Kč. Hlavní skladbu tvořily zejména příjmy z poskytování služeb a výrobků, z pronájmu pozemků, z pronájmu majetku, příjmy z vlastní činnosti a příjmy z prodeje dlouhodobého majetku.

Ostatní příjmy představují investiční a neinvestiční transfery od veřejných rozpočtů, Evropské unie a ze zahraničí.

Celkový rozpočet výdajů činil 943 493 tis. Kč, čerpání dosáhlo hodnoty 745 894 tis. Kč. Čerpání nároků z nespotebovaných výdajů činilo 109 742 tis. Kč a čerpání rezervního fondu dosáhlo výše 16 754 tis. Kč.

Platy zaměstnanců s příslušenstvím činily 340 715 tis. Kč. V roce 2018 nebyly žádné náklady na odstupné spojené se snižováním počtu zaměstnanců AOPK ČR. Náhrady mezd v době nemoci byly ve výši 441 tis. Kč.

Provozní a režijní výdaje 14 regionálních pracovišť a ústředí činily 46 726 tis. Kč. Schválený rozpočet provozních výdajů byl současně posílen díky realizaci projektů. Největší podíl výdajů představovaly položky za nájemné, pohonné hmoty, platby za energie, cestovné, poštovní služby, náklady na opravy, materiálové náklady a další služby.

AOPK ČR měla v roce 2018 v realizační fázi 147 akcí, z nichž bylo 72 akcí v rámci POFK (Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny), dále pak v rámci MaS (majetek státu) bylo 22 akcí.

Deset akcí bylo financováno z EU a 1 akce byla financována z Fondu soudružnosti. V rámci ICT bylo celkem 5 akcí, v rámci MTZ (Materiálně technická základna) běžné stavby 21 akcí, MTZ stroje a zařízení 4 akce a zbytek MTZ 8 akcí.

Mimo výše uvedené bylo v roce 2018 realizováno 15 projektů. Z toho 6 projektů bylo hrazeno z Operačního programu Životní prostředí, 7 projektů z dotačního titulu Interreg a 2 projekty hrazeny z programu LIFE. Více viz tabulka č. 16 a graf č. 14.

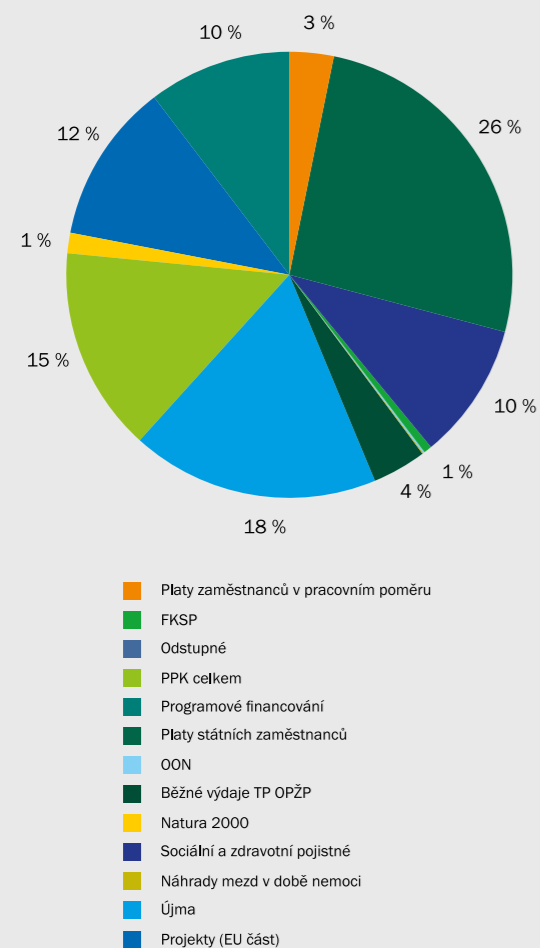
8.2. ZADÁVÁNÍ VEŘEJNÝCH ZAKÁZEK | Ludmila Miškaňová

AOPK ČR v roce 2018 administrovala a ukončila celkem čtrnáct zadávacích řízení pro zadání veřejných zakázek v režimu zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek (dále jen „zákon“), o celkové hodnotě 217 929 443,- Kč bez DPH. Dále bylo administrováno a ukončeno 125 řízení pro zadání veřejných zakázek malého rozsahu o celkové hodnotě 66 206 148,- Kč bez DPH. Převážná většina těchto veřejných zakázek byla administrována interně, externě bylo administrováno pouze pět řízení pro zadání zakázek v režimu zákona.

Od 1. října 2018 jsou veřejné zakázky malého rozsahu s předpokládanou hodnotou nad 500 000 Kč bez DPH v souladu s usnesením vlády ČR administrovány v Národním elektronickém nástroji (NEN). Zakázky s nižší předpokládanou hodnotou jsou i nadále administrovány v elektronickém nástroji Gemin, který AOPK ČR až do října 2018 používala pro zadávání veřejných zakázek malého rozsahu. Veřejné zakázky v režimu zákona jsou v Národním elektronickém nástroji administrovány již od počátku července 2018.

Tab. č. 16 Výčet nejdůležitějších položek, čerpání AOPK ČR k 31.12.2018 (v tis. Kč)

Položka čerpání	Rozpočet	Nároky z nespotebovaných výdajů	Rezervní fond	Celkem
Platy kmenových zaměstnanců v pracovním poměru	20 094	459	987	21 540
Platy kmenových státních zaměstnanců	169 612	3 581	807	174 000
Sociální a zdravotní pojištění	64 304	1 723	610	66 637
FKSP	3 816	57	35	3 908
OON	368	421	7	796
Náhrady mezd v době nemoci	441	0	0	441
TP OPŽP	21 310	4 953	0	26 263
Újma	116 870	3 798	0	120 668
PPK celkem	97 029	2 657	0	99 686
Natura 2000	5 146	4 802	0	9 948
Programové financování	29 207	40 328	0	69 535
Projekty (EU účast)	27 729	33 908	16 383	78 020

Graf č. 14 Čerpání AOPK ČR k 31.12.2018 (v tis. Kč)

8.3. PERSONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ

| Daniela Hejnová

Personální zajištění činnosti AOPK ČR v roce 2018 vycházelo z limitů stanovených státním rozpočtem pro rok 2018 a systemizací pro rok 2018 schválenou vládou (včetně jejich následných změn v souvislosti s novými projekty hrazenými z prostředků EU/FM).

V rozpočtu pro rok 2018 bylo pro AOPK ČR schváleno 534,75 přepočtených úvazků služebních míst, toho 93,04 z nich financováno z EU/FM a dále 99,95 přepočtených úvazků pracovních míst, z toho 35,65 z nich financováno z EU/FM. Evidenční počet za rok 2018 činil 590,491 zaměstnanců.

Protože ne všichni zaměstnanci AOPK ČR mají možnost se pravidelně potkávat a vyměňovat si informace a zkušenosti, vychází zhruba 3 x ročně zpravodaj, který je určen pro vnitřní komunikaci organizace. Snahou je shrnout odlehčenou a stručnou formou informace o aktuální činnosti AOPK ČR.

V září 2018 byli zaměstnanci požádáni o zodpovězení několika otázek k tématu komunikace a práce s veřejností. Odpovědělo 167 zaměstnanců, zastoupení regionů a ústředí bylo vyvážené. Celkovou prezentaci AOPK ČR

na veřejnosti považuje zhruba polovina z těch, kteří odpověděli, spíše za špatnou, případně průměrnou, ale druhá polovina naopak za vyhovující. Z komentářů je patrné, že dotazovaní oceňují zejména tiskové materiály, kritizují současné webové stránky, nedostatečný přímý kontakt s lidmi a též to, že AOPK ČR je v médiích málo vidět. Dotazovaní hodnotili i atmosféru spolupráce mezi ústředím a regionálními pracovišti. Polovina ji považuje za vyhovující a asi 25 % za špatnou, 16 % uvádí neutrální hodnocení nebo „jak s kým“. Potěšující je zjištění, že 80 % dotazovaných uvedlo, že v AOPK ČR pracuje rádo a jen 19 % se tím nechlubí.

8.4. SPRÁVA MAJETKU A MATERIÁLNĚ – TECHNICKÉ ZAJIŠTĚNÍ | Dagmar Heřmanová

Ke konci roku 2018 hospodařila AOPK ČR s movitým a nemovitým majetkem státu (viz graf č. 17, 18) o celkové hodnotě 2,46 mld. Kč v následujícím členění:

- dlouhodobý majetek (hmotný, nehmotný, revitalizace) – vyjma pozemků v celkové hodnotě 1 229 773 661,39 Kč;
- drobný dlouhodobý hmotný i nehmotný majetek (vč. OOPP a zapůjčeného majetku z MŽP/SFŽP) v celkové hodnotě 248 146 935,04 Kč;
- pozemky (vč. pozemků určených k prodeji na účtu 036) v celkové hodnotě 982 499 216,59 Kč (v pořizovacích cenách), o celkové výměře 126 715 817 m², celkem 16 056 pozemků. Struktura pozemků viz grafy č. 15 a č. 16.

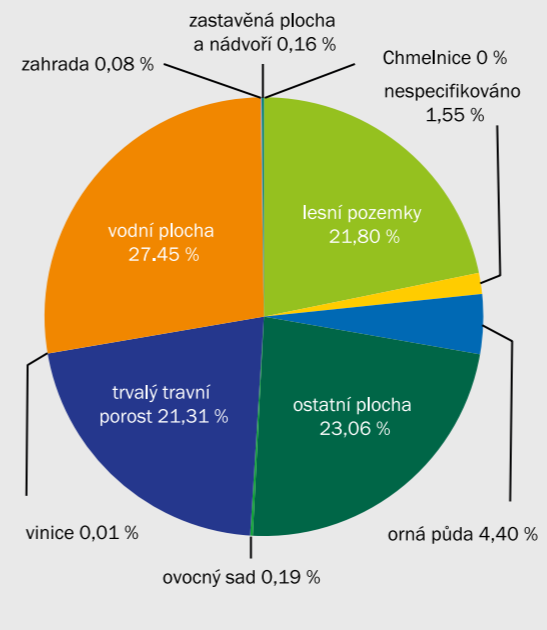
V roce 2018 byl vyřazen majetek (DHM, DDHM, DDNM, OOPP) bezúplatným převodem, likvidací, prodejem a v důsledku škodních událostí o celkové hodnotě 8 890 814,79 Kč. Vyřazený majetek již nesloužil účelu, ke kterému byl pořízen a byl vyhodnocen pro AOPK ČR jako trvale nepotřebný.

V roce 2018 byly vyřazeny a zařazeny pozemky (bezúplatné převody mezi organizačními složkami státu (ÚZSVM) a jinými státními organizacemi, komplexní pozemkové úpravy, obnova katastrálního operátu, výkupy) následovně:

- vyřazení 861 ks, 30 405 994,67 Kč v pořizovacích cenách
- zařazení 280 ks, 24 758 808,29 Kč v pořizovacích cenách

Na základě uzavřených smluv č. 00271631 a č. 03521731 o poskytnutí podpory ze Státního fondu životního prostředí ČR, Národní program Životní prostředí Státního fondu životního prostředí ČR na podporu výkupu pozemků ve zvláště chráněných územích, byly vykoupeny do vlastnictví České republiky – příslušnosti hospodařit s majetkem státu pro AOPK ČR pozemky v ZCHÚ o celkové výměře 383 300 m² v celkové kupní ceně 4 922 372 Kč.

AOPK ČR obdržela cca 150 výzev k vydání majetku (730 pozemků) církvím a náboženským společenstvem. Z roz-

Graf č. 15 Struktura pozemků v majetku AOPK ČR dle výměry.

hodnutí správního orgánu (SPÚ) dle výše uvedeného zákona bylo církvím a náboženským společenstvem dosud vydáno 276 pozemků, v řešení je 57 žalob.

AOPK ČR prověřila pro Ministerstvo životního prostředí – Státní pozemkový úřad 12 037 pozemků podle ust. § 6 zák. č. 503/2012 Sb., o Státním pozemkovém úřadu a 78 pozemků podle ust. § 8 zák. č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společenstvy.

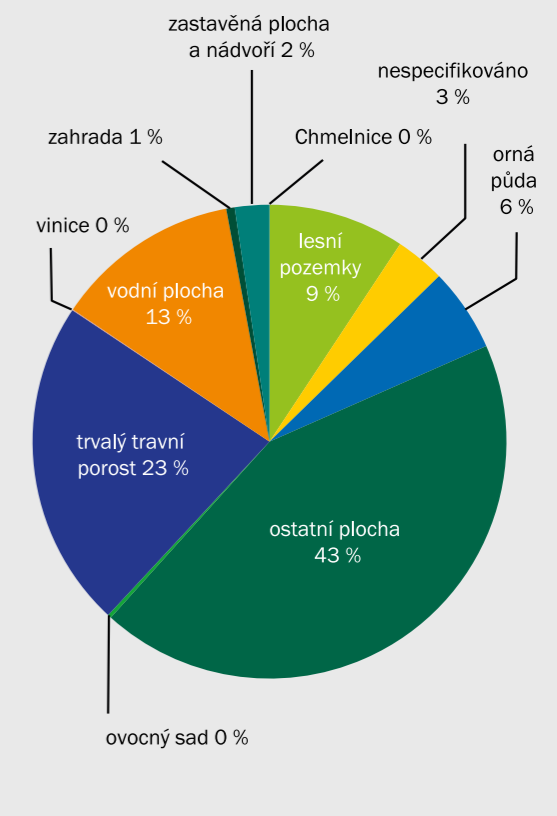
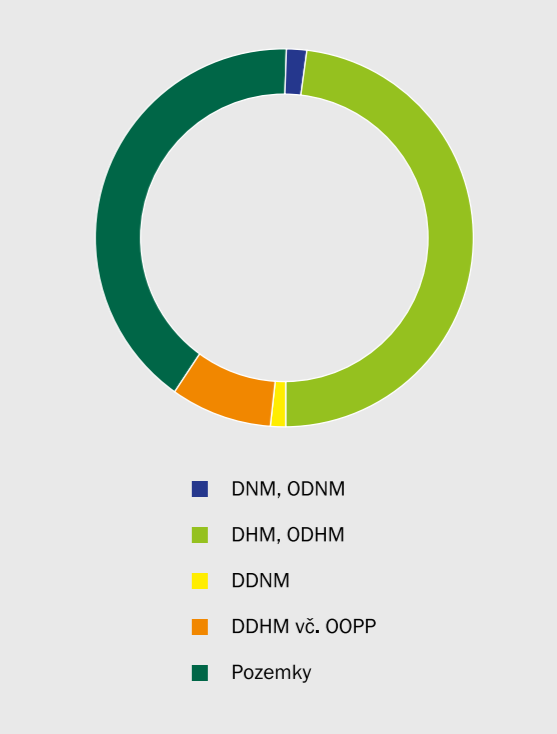
AOPK ČR využívala pro svou činnost celkem 135 služebních vozidel, z toho 90 osobních, 41 terénních a 4 SUV. Při přípravě podkladů pro „Nákup osobních automobilů v rámci centrálního nákupu státu“ realizovaný MF byl v souladu s plněním jednoho z úkolů Národního programu snižování emisí kladen důraz na zvýšení podílu „ekologicky přátelských vozidel“ na alternativní pohon.

V souladu s novelou zákona č. 219/2000 Sb. a příslušnými právními předpisy byly v systému Centrálního registru administrativních budov průběžně aktualizovány údaje o 44 administrativních budovách, se kterými je AOPK ČR příslušná hospodařit nebo je užívá ke své činnosti na základě smluvních vztahů. Paralelně pak byla v souladu s nařízením MŽP v případě potřeby aktualizována databáze veškerých budov (administrativní budovy či prostory, terénní stanice, informační střediska, garáže apod.), které AOPK ČR využívá ke své činnosti, zároveň zde byla aktualizována databáze pozemků v příslušnosti hospodařit AOPK ČR.

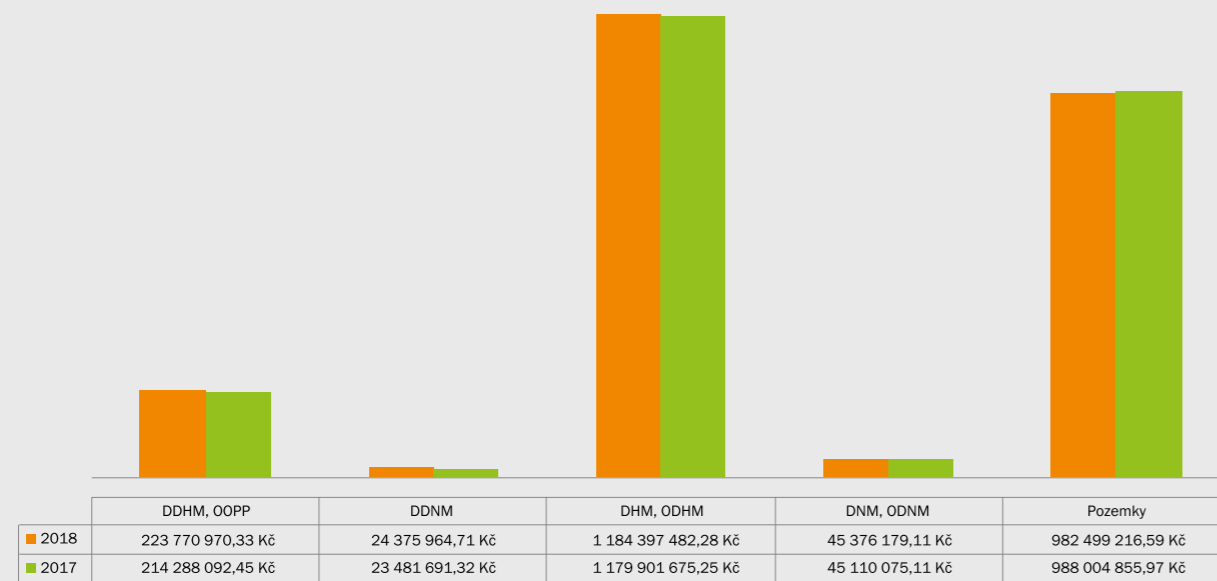
8.5. SPRÁVA A PODPORA ICT

| Jan Vostatek

V průběhu roku byla dokončena konfigurace Clusteru (High Availability) na AOPK ČR. Do clusteru byly zařazeny další tři servery, čímž se zvýšila výpočetní kapacita

Graf č. 16 Struktura pozemků v majetku AOPK ČR dle počtu pozemků.**Graf č. 17** Majetek v evidenci AOPK ČR - k 31. 12. 2018

Graf č. 18 Majetek v evidenci AOPK ČR k 31. 12. 2017 a 31. 12. 2018

clusteru. Ten má tak nyní dostatečnou rezervu výkonu pro provoz informačních systémů AOPK ČR. Cluster je provozován na serverech Dell PowerEdge řady 7 v generacích 3 a 4 na platformě VMware. V současnosti je dostupný výkon clusteru: CPU 291.22 GHz, 766.6 GB RAM, 37.04 TB diskového prostoru. Zároveň s dokončením konfigurace Clusteru (HA) došlo k migraci většiny fyzických serverů na virtuální stroje v Clusteru (HA), snížily se tak náklady na energie spojené s provozováním fyzických serverů.

Během roku byla zavedena politika hesel korespondující s pravidly kybernetické bezpečnosti a v souvislosti s touto politikou bylo nutné změnit hesla všech uživatelů.

Ke změně hesel se nově používá systém IdM, jehož prostřednictvím se automaticky změní heslo do všech navazujících systémů. Výsledkem by mělo být jedno heslo do všech systémů provozovaných na IS AOPK ČR.

V průběhu března byla nasazena VoIP Telefonie na ústředí AOPK ČR. Došlo k výměně všech účastnických telefonních přístrojů za telefonní přístroje kompatibilní s technologií VoIP. Tato technologie umožňuje provádět telefonní hovory pomocí běžné počítačové sítě a umožní radikální snížení nákladů za pevné telefonní linky. V roce 2019 bude nasazena na všech regionálních pracovištích a dojde ke změně všech účastnických telefonních čísel.

V průběhu srpna až října 2018 byly obměněny multifunkční kopírovací zařízení v celkovém počtu 33 kusů a byl implementován systém řízení tisku SafeQ. Ten umožňuje pokročilé sledování tisků včetně možnosti tvorby pokročilých reportů. Cílem je snížení nákladů.

Ve druhém čtvrtletí 2018 bylo pokryto ústřední pracoviště (obě budovy) bezdrátovou WIFI sítí. Řešení je postaveno na platformě Ubiquiti UniFi, která poskytuje robustní řešení a bezpečné řešení s propracovaným dohledem.

NPR Oblík v Českém středohoří, foto Jan Watzek

Rada AOPK ČR

V roce 2018 v Radě AOPK ČR působily tyto osobnosti:

Ing. Miroslav ZÁMEČNÍK – ekonomický expert

doc. Ing. Tomáš VRŠKA, Dr. – expert v lesnické ekologii a pěstění lesa Mendelovy univerzity, Školní lesní podnik Křtiny

Mgr. Milan ŠTOVÍČEK – Střední odborná škola pro ochranu a obnovu životního prostředí - Schola Humanitas, Litvínov

prof. Ing. Dr. Bořivoj ŠARAPATKA, CSc. – krajinný ekolog a pedolog, Univerzita Palackého Olomouc, Přírodovědecká fakulta

prof. RNDr. David STORCH, PhD. – ekolog, ředitel Centra pro teoretická studia Univerzity Karlovy a Akademie věd České republiky

prof. Ing. Petr SKLENIČKA, CSc. – krajinný ekolog, rektor České zemědělské univerzity

PhDr. Ivan RYNDA – sociální a kulturní ekolog, Fakulta humanitních studií UK, vedoucí katedry

Petr OREL – senátor, předseda Národní sítě záchranných stanic pro ohrožená zvířata

Ladislav OKLEŠTĚK – poslanec, člen výboru pro životní prostředí PSP ČR, hejtman Olomouckého kraje

Ing. Petr MOUCHA, CSc. – expert v ochraně přírody, dlouholetý náměstek ředitele Správy chráněných krajinných oblastí, bývalý vedoucí Správy CHKO Český kras

prof. RNDr. Bedřich MOLDAN, CSc. – ekolog, ředitel Centra pro otázky životního prostředí UK, bývalý ministr ŽP

JUDr. Svatomír MLČOCH – právní expert, bývalý náměstek ministra ŽP

doc. RNDr. Ladislav MIKO, PhD. – Evropská komise, vedoucí zastoupení EK na Slovensku, bývalý zástupce generálního ředitele Generálního ředitelství pro zdraví a ochranu spotřebitelů a ředitel pro ochranu přírody Generálního ředitelství pro životní prostředí, bývalý ministr ŽP

Ing. Zbyněk LINHART, senátor, předseda výboru pro územní rozvoj, veřejnou správu a životní prostředí Senátu

prof. RNDr. Pavel KOVÁŘ, CSc. – geobotanik, bývalý děkan Přírodovědecké fakulty UK

Mgr. Vojtěch KOTECKÝ – biolog

Ing. Kateřina KONEČNÁ – poslankyně Evropského parlamentu

Ing. Dan JIRÁNEK – primátor Kladna

prof. RNDr. Helena ILLNEROVÁ, DrSc. – fyzioložka, bývalá předsedkyně AV ČR a České učené společnosti

Ing. Jan HŘEBAČKA, bývalý ředitel Správy KRNP

PhDr. Robin BÖHNISCH – ředitel Správy KRNP

prof. RNDr. Vladimír BEJČEK, CSc. – zoolog, děkan Fakulty životního prostředí České zemědělské univerzity, předseda Rady AOPK ČR

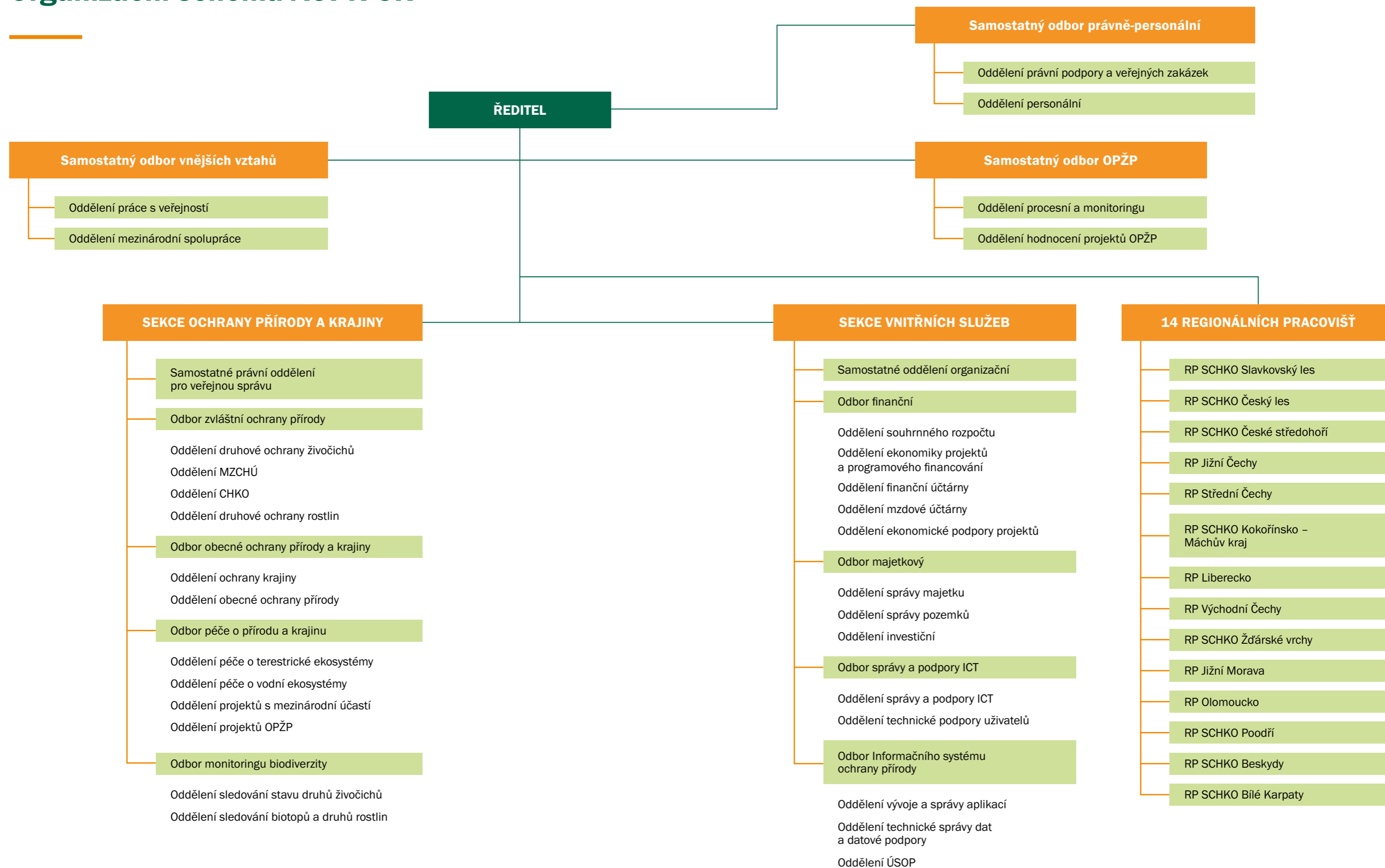
Ing. Dana BALCAROVÁ, Poslanecká sněmovna, předsedkyně výboru pro životní prostředí PSP ČR

RNDr. Libor AMBROZEK – botanik, předseda ČSOP, bývalý ministr ŽP

Rada AOPK ČR se sešla v roce 2018 poprvé na výjezdním zasedání na jižní Moravě ve dnech 31. května a 1. června. Hlavním tématem jednání byla aktivní péče o chráněná území v regionu. Terénní exkurze vedla na lokality související s navrhovanou ochranou Soutoku a dále na několik míst s prováděným obnovním managementem (zejména trvalých travních porostů) a další praktické ukázky opatření v péči o chráněné fenomény (Dunajovické kopce, Lednické rybníky, Pastvisko u Lednice, Pouzdřanská step).

Druhé zasedání se konalo 6. prosince 2018 na Praze na Chodově a bylo věnováno zejména přípravě pozice AOPK ČR a MŽP pro nové období zemědělských dotací EU a problematice ochrany vlka v ČR. Členové Rady také posoudili nominace na Cenu AOPK ČR za příspěvek k péči o přírodu a hlasováním schválili návrhy v kategoriích – osobnost Leo Bureš (celoživotní starost o květenu Jeseníků) a počin Arcibiskupské lesy (dlouhodobé přírodě blízké hospodaření v jižních Brdech).

Organizační schéma AOPK ČR

Kontakty

Přehled platných kontaktů k 31. 12. 2018

Ředitel AOPK ČR: RNDr. František Pelc

Sekretariát ředitele
Jiřina Kučerová
Kaplanova 1931/1, 148 00 Praha 11

Samostatný odbor právně-personální

Ředitel odboru: Mgr. Miloš Nagy

Samostatný odbor vnějších vztahů

Ředitel odboru: Mgr. Tomáš Růžička

Samostatný odbor OPŽP

Ředitelka odboru: Ing. Anna Limrová
Tel.: +420 283 069 217

SEKCE OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY

Ředitel sekce: Ing. Pavel Pešout

Samostatné právní oddělení pro veřejnou správu

Vedoucí oddělení: Mgr. Jana Mílová

Odbor zvláštní ochrany přírody

Ředitel odboru: Mgr. David Lacina

Odbor obecné ochrany přírody a krajiny

Ředitel odboru: Mgr. Jaromír Kosejk

Odbor péče o přírodu a krajinu

Ředitel odboru: Ing. Pavel Štěrba, Bc.A

Odbor monitoringu biodiverzity

Ředitel odboru: Mgr. & Mgr. Karel Chobot Ph.D.

SEKCE VNITŘNÍCH SLUŽEB

Ředitel sekce: Ing. Jan Zohorna

Samostatné oddělení organizační

Vedoucí oddělení: Ing. Petr Jiran

Samostatné oddělení investic Vedoucí

oddělení: Martina Vondráčková

Odbor finanční

Ředitelka odboru: Ing. Pavla Hůlová

Odbor majetkový

Ředitelka odboru: Dagmar Heřmanová

Odbor správy a podpory ICT

Ředitel odboru: Jan Vostatek

Odbor Informačního systému ochrany přírody

Ředitel odboru: Mgr. Jan Zárybnický

Kontakty - regionální pracoviště

RP SCHKO Slavkovský les

Ředitel RP: Ing. Jindřich Horáček, Ph.D.
Hlavní 504, 353 01 Mariánské Lázně

RP SCHKO Český les

Ředitel RP: RNDr. Tomáš Peckert, Ph.D.
Náměstí Republiky 287, 348 06 Přimda

RP SCHKO České středohoří

Ředitel RP: Ing. Petr Kříž
Michalská 260/14, 412 01 Litoměřice

RP Jižní Čechy

Ředitel RP: Ing. Jiří Bureš
Nám. Přemysla Otakara II. 34, 370 01 České Budějovice

RP Střední Čechy

Ředitel RP: RNDr. Jaroslav Obermajer
Podbabská 2582/30, 160 00 Praha 6

RP SCHKO Kokořínsko – Máchův kraj

Ředitel RP: Ing. Ladislav Pořízek
Česká 149, 276 01 Mělník

RP Liberecko

Ředitel RP: Ing. Jiří Hušek
U Jezu 10, 460 01 Liberec

RP Východní Čechy

Ředitel RP: Mgr. Josef Rusňák
Jiráskova 1665, 530 02 Pardubice

RP SCHKO Žďárské vrchy

Ředitel RP: Ing. Václav Hlaváč
Brněnská 39, 591 01 Žďár nad Sázavou

RP Jižní Morava

Ředitel RP: Ing. Stanislav Koukal
Kotlářská 51, 602 00 Brno

RP Olomoucko

Ředitel RP: Ing. Michal Servus
Husova 906/5, 784 01 Litovel

RP SCHKO Poodří

Ředitel RP: Mgr. Jan Klečka, Ph.D.
Trocnovská 2, 702 00 Ostrava - Přívoz

RP SCHKO Beskydy

Ředitel RP: Mgr. František Jaskula
Nádražní 36, 756 61 Rožnov pod Radhoštěm

RP SCHKO Bílé Karpaty

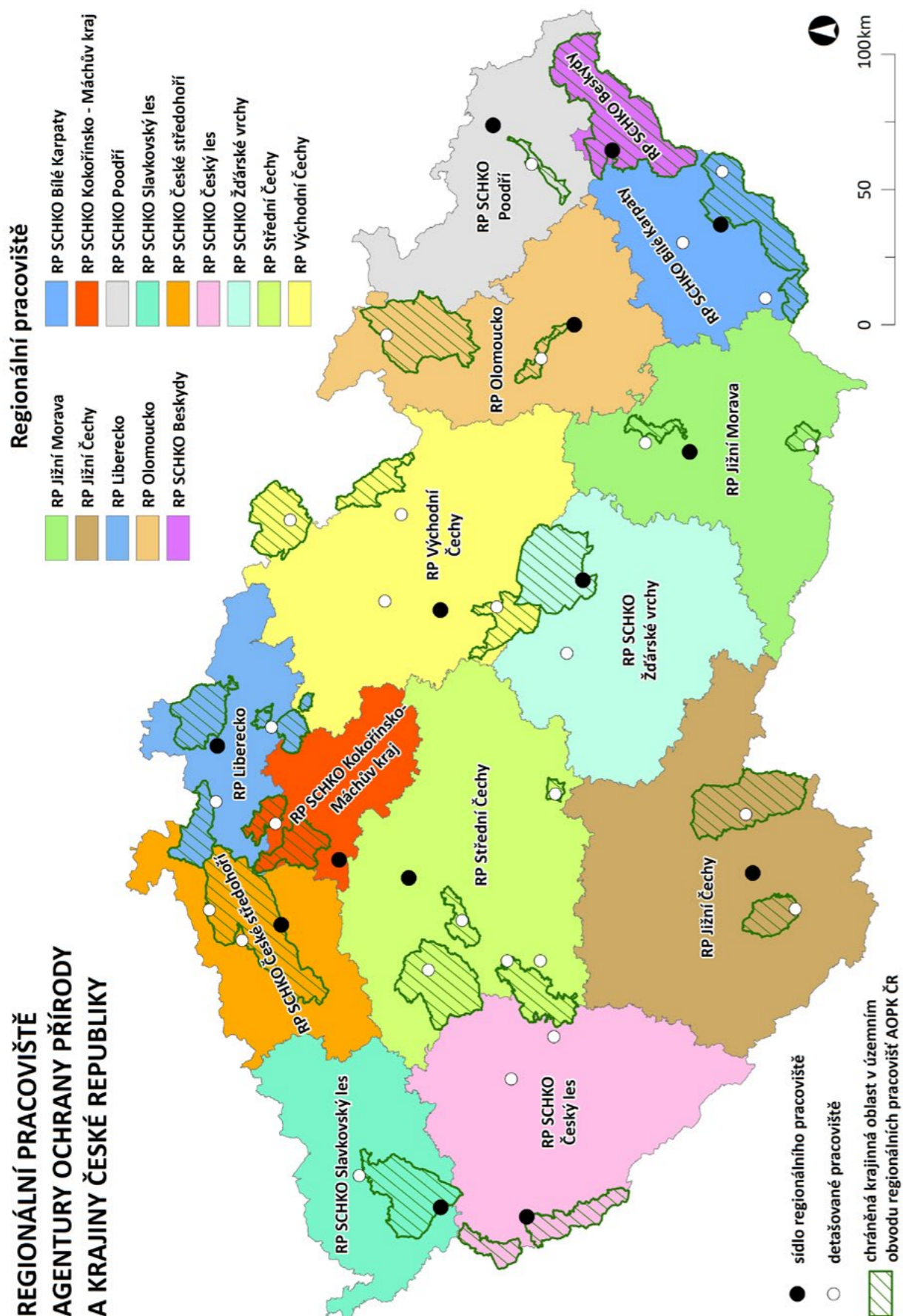
Ředitelka RP: Ing. Jiřina Gaťáková
Nádražní 318, 763 26 Luhačovice

Územní působnost regionálních pracovišť AOPK ČR

Seznam zkratek

REGIONÁLNÍ PRACOVISŤE AGENTURY OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY ČESKÉ REPUBLIKY

AOPK ČR	Agentura ochrany přírody a krajiny ČR
ASZ	Asociace soukromého zemědělství
CBD	Úmluva o biologické rozmanitosti
CITES	Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin
ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí
ČMMJ	Českomoravská myslivecká jednota
ČZU	Česká zemědělská univerzita v Praze
DR ÚSOP	Digitální registr Ústředního seznamu ochrany přírody
EEA	Evropská agentura životního prostředí
EK	Evropská komise
ETC/BD	Evropské tematické středisko biologické rozmanitosti
EVL	evropsky významná lokalita
FKSP	Fond kulturních a sociálních potřeb
GIS	Geografický informační systém
CHKO	chráněná krajinná oblast
IUCN	Mezinárodní unie na ochranu přírodu
JESO	jednotná evidence speleologických objektů
LHP	lesní hospodářský plán
LPIS	veřejný registr půdy
MZe	Ministerstvo zemědělství
MZCHÚ	maloplošné zvláště chráněné území
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NDOP	Nálezová databáze ochrany přírody

NPP	národní přírodní památka
NPR	národní přírodní rezervace
OOP	orgán ochrany přírody
OPŽP	Operační program Životní prostředí
POPFK	Program obnovy přirozených funkcí krajiny
PHKR	preventivní hodnocení krajinného rázu
PP	přírodní památka
PPK	Program péče o krajinu
PR	přírodní rezervace
PS	památný strom
RP SCHKO	Regionální pracoviště AOPK ČR Správa CHKO
SDO	souhrn doporučených opatření
SFŽP	Státní fond životního prostředí České republiky
SCHOK	Svaz chovatelů ovcí a koz
SCHMS	Svaz chovatelů masného skotu
UNESCO	Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu
ÚPD	územně plánovací dokumentace
ÚSES	územní systém ekologické stability
ÚSOP	Ústřední seznam ochrany přírody
VKP	významný krajinný prvek
ZCHÚ	zvláště chráněné území
ZCHD	zvláště chráněný druh
ZOPK	zákon o ochraně přírody a krajiny

Potápník vroubený, foto Zdeněk Hanč